

ПОЛИТИКИН

10
динаре

БРОЈ

1466

ЗАБАВНИК

1.2.1980. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА ХLI

КОМПЛЕТАН
СТРИП
КАПЕТАН
НИК

ВЕРОВАЉУ

Веровати или не!

МАРКАНТОНИО ПАЧЕЛИ,

ДЕДА ПАПЕ ПИЈА XII,
ЖИВЕО ЈЕ У ТРИ
ВЕКА
(1799 - 1902).

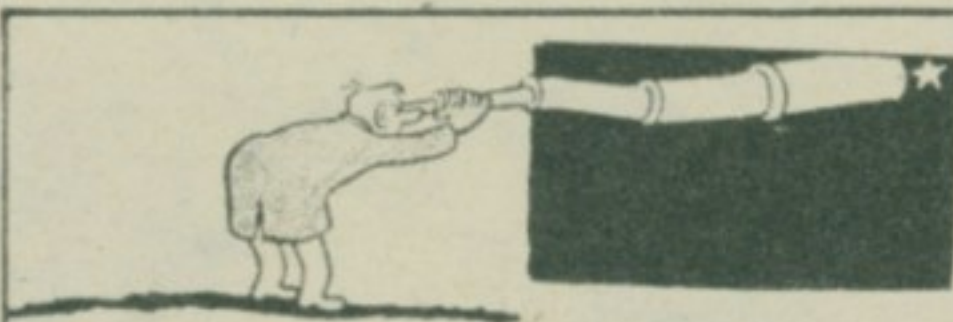
БИБЕРНО ДРВО

ИЗРАСЛО ЈЕ НА ЈЕ-
ДНОЈ ПАЛМИ У ДВОРИШТУ
БЕРНАРДА МАРЕЈА
ИЗ САН ГАБРИЈЕЛА
У КАЛИФОРНИЈИ.

ПРОСЛАВЉАЈУКИ 60-ГОДИШЊИЦУ ВЕНЧАЊА

(12. МАРТА 1955.) БРАЧНИ ПАР БРАУН ИЗ ФАУЛЕРВИЛА
(МИЧИГЕН) УСПЕО ЈЕ ДА ОКУПИ ЦЕЛОКУПНО
ДРУШТВО СА СВАДБЕНОГ РУЧКА.

НАЈБЛИЖА ЗВЕЗДА АЛФА ЦЕНТАУРИ

УДАЉЕНА ЈЕ ОД ЗЕМЉЕ
41.600.000.000.000 КМ.

ДА БИ САКУПИЛА ПОЛА КИЛОГРАМА МЕДА

ПЧЕЛА МОРА ДА ПРЕЂЕ
ПУТ, ТОЛИКО ДУГ, КАО
КАД БИ ДВА ПУТА
ОБЛЕТЕЛА ЗЕМЉУ.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

● северозападно од Вишегра-
да, а западно од планине Та-
ре, налази се планина Тесла
која је добила име по Николи
Тесли. Највиши врх ове плани-
не зове се Зечица и висок је
1230 метара.

● стари Словени били су веш-
ти пливачи и знали су да, кри-
јући се од непријатеља, дуго ос-
тану под водом. Служили су се
дугачким, шупљим трскама ко-
је су држали у зубима и кроз
њих дисали.

● још 1700. године, када је
енглески морепловац Џејмс
Кук стигао на Хаваје, видео је
становнике овог острва како
стоје на дасци и забављају се
„јашући“ на таласима. Управо
са Хаваја овај спорт проширио
се прво на Аустралију, а затим
на Америку. У Европи, а и
код нас, није много распро-
страњен јер на Медитерану и
Јадрану нема великих таласа.

● међу првим исељеницима ко-
ји су отишли у тек откривену
Америку налазио се и велики
број наших људи. Тако су се
већ 1520. године са острва Ко-
лочеп, поред Дубровника, исе-
лила браћа Мато и Доменико
Конкећевић.

● туне се сматрају највећим
луталицама међу рибама. Тако
је једна туна (албакор), обеле-
жена у водама код Лос Анђе-
леса, после једанаест месеци
нађена у близини Јапана. Ра-
чуна се да је прошла најмање
7800 километара.

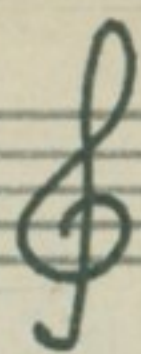
● шешири звани „панама“ не
воде порекло из Панаме, већ из
Еквадора. Панама је само не-
кад била средиште трговине
овим шеширима.

● на етрурском језику сачу-
вано је неколико хиљада нат-
писа али они још нису деши-
фровани пошто није откривена
тајна овог писма. До данас је
протумачено мање од стотину
речи.

● три четвртине белих вина
не справљају се од белог, већ
од тамног прожња.

КВИНТЕТ ЗА ПАСТРМКУ

Једног лепог летњег дана двадесет двогодишњи композитор Франц Шуберт пошао је на одмор са својим средовечним пријатељем и саветником, оперским певачем Михаилом Воглом. Ишли су у Воглов дом у граду Штајеру, познатом по изради оружја и оклопа.

„Чудно је да је ово оружје, узрок толиких смрти и разарања, поникло у Штајеру, једном од најлепших градова Аустрије, ако не и Европе,“ писао је Шуберт. „Ја се надам да ће мој боравак овде створити нешто много мирољубивије и човечије него што су пушке и сабље“.

ОСАМ ЛЕПОТИЦА

Два излетника дочекала је гостољубива Воглова породица и пријатељи. Шуберт је одсео код адвоката Алберта Шелмана који је живео на величанственом градском тргу. Богата адвоката кућа задржала је Шуберта, дванаесто дете скромног учитеља из бечког предграђа Лихтен-тал.

Отац се оштро супростављао синовљевој жељи да се посвети музици. Младић је неко време поштовао очеву вољу и службовао као учитељ, али је убрзо, на наговор пријатеља, напустио посао и почео да живи од штампања композиција, несталног и скромног прихода. Адвокатов дом му се још више допао кад је открио да у њему живи и његов стари школски друг Алберт Штадлер.

Гости и њихови домаћини седели су до касно у ноћ расправљајући о музици и свирајући. Шуберт је од детињства одлично свирао виолину, клавир и оргуље и био члан дечачког хора Бечке катедрале. Природа у Штајеру га је одушевила, људи су му се чинили топли и срдачни. Једино је жалио што није лепше време.

„Јуче је“, писао је свом брату Фердинанду у Беч, „владао ужасно невреме. Гром је убио једну девојку и тешко повредио два човека“. Затим је прешао на веселије теме и додао: „У кући где сам одсео има осам девојака и свих осам су лепотице, тако да сам прилично заузет. Међу њима једна је нарочито љупка, добро свира клавир и већ је научила неке од мојих песама“.

Франц Шуберт је могао да компонује и по десет песама дневно и никада му није било доста нотног папира

Наравно да је Шуберт, за кога се знало да дневно може да компонује и десетак песама и да се често жали на несташницу нотног папира, умољен да напише неку композицију за свој нови круг обожаваца и пријатеља. Тако је написао

Присвојио је Шелманов клавир и преселио га у своју собу.

ГРЕТА
ЗА ПРЕСЛИЦОМ

„Осећао сам се прилично кривим због тога“, признао

ну, виолу, чело и бас. Он сам желео је да свира партију за виолончело. Шуберт је прионуо на посао. У потрази за надахнућем сетио се песме „Пастрмка“ коју је написао две године раније у башти једног бечког ресторана. Франц Шуберт је компоновао многе

цање и уживао је гледајући виткије и спретније од себе када пецају пастрмке по потоцима у околини Беча. Волео је надметање између рибе и човека и био срећан када би се пастрмка вешто измигољила и спасла скоком, а тужан када би изгубила битку и, извучена на обалу, у страху извијала своје глатко тело. Шуберт је тада замишљао да она преклиње и моли да је поново баце у бистру, брзу воду.

„Увек сам се дивео виткој лепоти и сребрнкастим покретима рибе“, рекао је једном „а меланхолију која би ме обузела када бих видео то дивно биће на земљи, покушао сам да пренесем у песму која представља оду и ламент блиставом животу и страшној смрти“.

КОНЦЕРТ
ПРЕД СМРТ

Када је „Пастрмка“ била завршена и када је Шуберт послао четири копије својим пријатељима, био је толико исцрпљен да је преко оригинала просуо мастило мислећи да је у бочици пепео којим се, пре него што је постојала упијајућа хартија, сушио рукопис.

Квинтет је први пут изведен у Штајеру и жеља господина Паумгартнера да свира партију за чело испунила се. Слушаоци су били очарани композицијом у коју је Шуберт оживео и преточио у музику своју љубав према природи. „Пастрмка“ је доживела огроман успех.

Шуберт је и касније више пута боравао у Штајеру, мада не онолико често колико је желео.

Славни композитор почео је да побољшава и у раној тридесет првој години умро је од трбушног тифуса у дому свога брата 1828. Његова дела донела су издавачима огромно богатство док је он после смрти оставио тек нешто одеће и гомили исписаног нотног папира.

Први и за Шубертова живота једини концерт његових дела приређен је у Бечу 26. марта 1828. То је његов највећи успех у јавности који му је донео и нешто новца. Тек тада је, неколико месеци пре смрти, могао да купи клавир.

клавирску сонату за талентовану девојку и музику за песму Алберта Штадлера у част Вогловог 51. рођендана. Обе композиције наишле су на велико допадање и биле много хваљене. Али, Шуберт је осећао да мора још да компонује.

је касније. „Не само да сам госпођице лишито кућних забава са игранком него и друштва локалних кавале-ра.“

Управник рудника у месту господин Паумгартнер наручио је од Шуберта квинтет за клавир, виоли-

песме седећи испод дрвећа уз криглу пива. Тако је настала и чувена песма „Грета за преслицом“ коју је компоновао када је имао 17 година.

Мада је био дебелишкаст и неспретан, композитор је страшно волео пе-

ИЗУМИРЕ ЈОШ ЈЕДАН ЗАНАТ

Једна од најнеобичнијих сликарских техника, потпомогнута стакларском вештином, сигурно је витраж — спајање разнобојних комада стакла у целину.

Најстарији примерци овог нарочитог споја занатске вештине и уметности су, вероватно, стаклене преграде великих прозора на базиликама 4. и 5. века. Састављене су од бројних парчића селенита уграђених у геометријски обликовану мрежу од камена, малтера или дрвета. Неки историчари сликарства сматрају да су се зачеци витража јавили још код Феничана.

Прозори од разнобојног стакла спомињу се почетком 9. века али целовит историјат развоја витража може да се прати тек од следећег века када мрежу од малтера или камена замењује метал. У средњовековним трактатима о уметности детаљно се наводе искуства у изради витража, са нарочитим освртима на припремање стаклених комада и њихово повезивање оловом.

Француска опатијска црква Св. Дениса постаје у 12. веку средиште школе за израду витража, одакле се тај утицај проширио на готово целу Француску. Када је уместо железа за резање стакла почео да се употребљава дијамантни шиљак, мајстор-стаклар могао је успети, ма што-вистије и сигурније да обликује парчиће стакла. Из Париза где је постојао врло развијен центар за израду прозора и украса од разнобојног стакла, ово умеће нагло се шири у Енглеску и Немачку. Први енглески витражи настају у 12. и 13. веку и њима се раскошно украшавају катедрала у Кантерберију и Вестминстерска опатија.

Вештина прављења витража прилично касно стиже у Италију, али италијански мајстори брзо постају чувени по свом умећу, нарочито они из Сијене, Фиренце и Асиза. Нацртима за раскошене прозоре бави се у Италији, између осталих, славни Донатело, а у Немачкој Дирер чији витражи украшавају катедралу у Бамбергу. Доцније су се овом техником често бавили Матис и Ле Корбизије.

Временом витраж постаје све ређи и сиромашнији.

Како, у ствари, настаје ова слика од разнобојног стакла?

Постоје две технике које се сусрећу и преплићу. Прва је спајање танким, оловним „профилима“ разнобојних комада стакла који су већ обојени у фабрици, без цртежа, накнадног бојења, сенчења и сл. Други начин је такође учвршћивање у оловне рамове разнобојних стакала неправилног облика на којима се претходно специјалним бојама уради слика, цртеж, сенка.

Како се то ради објашњава сомборски мајстор витража тридесет седмогодишњи Милан Станишић, трећа генерација породице у којој су се деда, отац и син бавили овом вештином.

— Према нацрту витража, где је одређена свака боја, односно линија, на стакло се наносе специјалне боје направљене од металних оксида. Стаклене плоче стављају се затим у специјалне пећи, на температури од 400 до 800. Отприлике три часа после печења и хлађења које траје око дванаест сати те боје се потпуно упију у стакло и

постају отпорне на влагу, топлоту, механички додир. Доцније се све то танким оловним профилем спаја у целину.

Миланов деда, такође Милан, који је у породицу Станишић из Чехословачке и Немачке донео умеће прављења витража и ту вештину оставио у наслеђе сину Стевану, а затим унуку, урадио је ове раскошне прозоре. После ослобођења Стеван витражима украшава Скупштину СФРЈ, београдски хотел „Метропол“, зграду Савезног извршног већа, Скупштину града Београда, Народну банку СФРЈ, хотел „Балкан“ у Београду...

Најмлађи Милан, урадио је према нацртима сликара Слободана Сотије и Јоже Хорвата највећи витраж у нашој земљи чија површина износи 200 квадратних метара!

Код нас нема школе за ово занимање: умеће се преноси с колена на колена. А породица Станишић је вероватно власник једине радиснице за израду витража у Југославији.

Текст: И. Лончар
Снимио: Љ. Патригић

РАЗНО

Прозор и врата — рад Милана Станишића старијег.

БОЈНИ ПРОЗОРИ

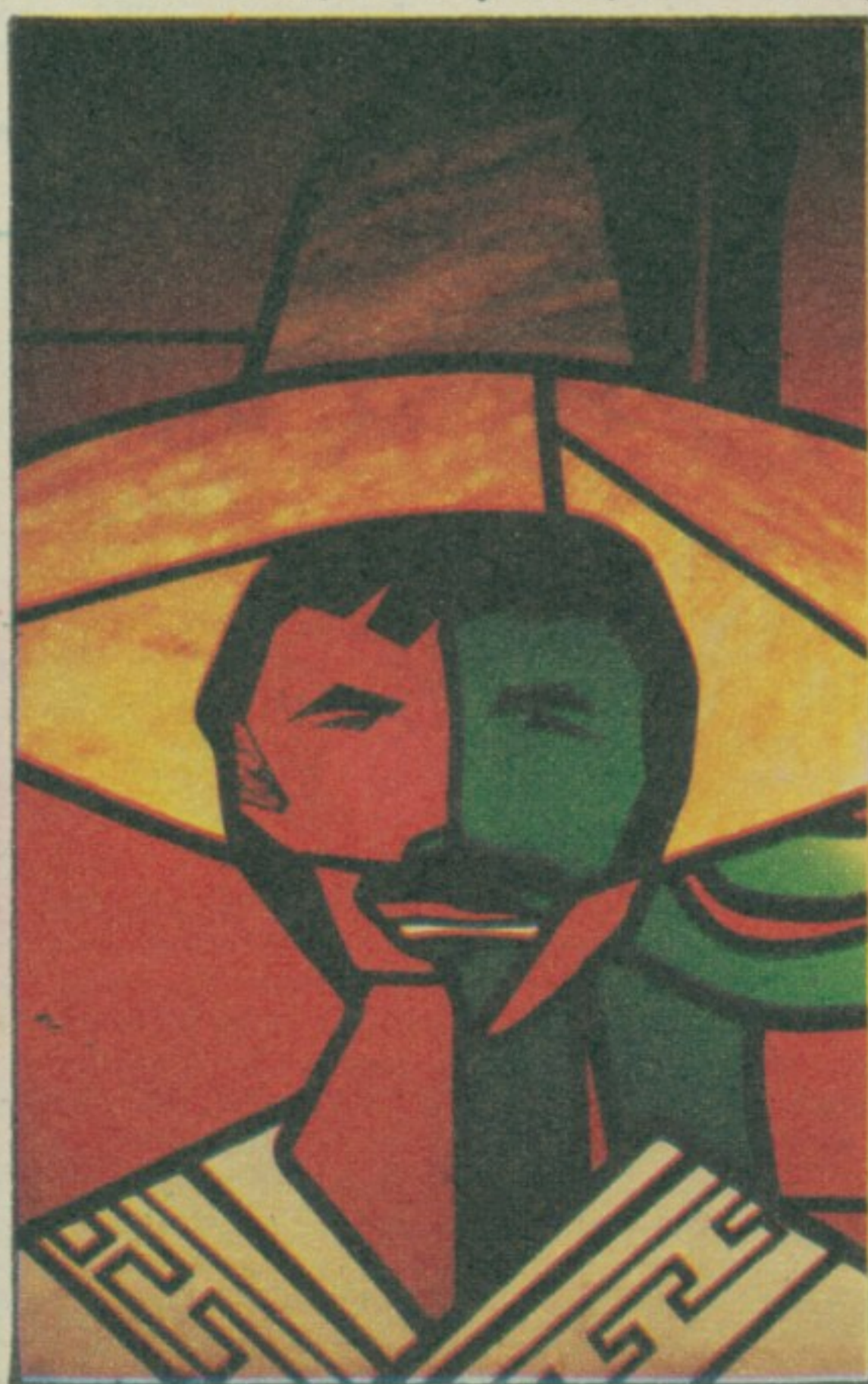
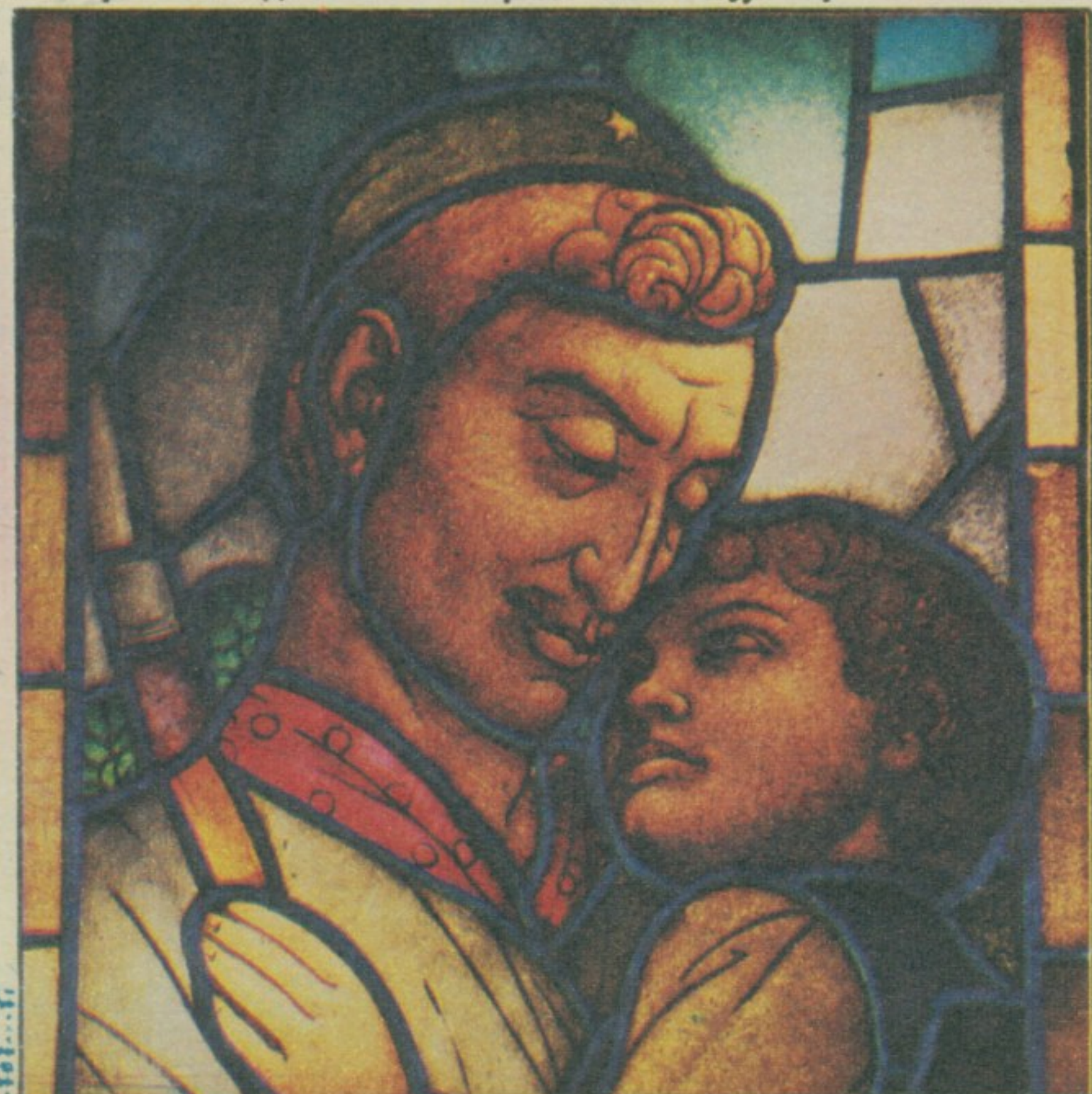

»Дедал и Инар« у београдском Дому ваздухопловства, дело Стевана Станишића.

»Ослобођење Београда од Турана« урадио је, према нацрту Јована Ђурђића, Милан Станишић, млађи.

»Партизан и дечак« — витран Милана јуниора.

»Мексиканац« и »Краљица« — танође рунотворине Милана унуна.

Узалуд је стражар затвора молио заточене комунисте да га бар саслушају. Зид ћутања био је непробојан.

Као да се све те зиме крајем 1942. и почетком 1943. године за- верило против комуниста, позадинаца на територији никшићког среза. Снег је пао неочекивано рано, а склоништа још нису била ни обезбеђена ни при- премљена. Непријатељ је спремао офанзиву великих размера па су у Никшићу, поред Италијана, доведене и четничке јединице из го- тово целе Црне Горе, по- себно оне које су добро познавале овај крај. Ник- шић је постао огроман ратни логор опасан тро- струким редом жице која се отварала само да про- пусти хајкаче и ловце на људе. Шубаре са мртвач- ким главама почеле су у варош под Требјесом да доводе везане, премлаћене и испљуване партизане.

ОКОВИ

За ухваћене „црвене бандите“ посебно је ис- пражњена ћелија звана Волат у никшићком Наци- оналном затвору који се налазио у самом центру града. У Волту су неки комунисти у мукама, и- здахнули, неки су, истина, иако осуђени на смрт, ус- пели да побегну. Поучени тим горким искуством, четници и Италијани са- да су посветили изузетну пажњу обезбеђењу и Волта и читавог затвора. Као у средњовековним тамница- ма, заробљеници су тро- струко везивани — специјал- ном дебелом жицом за ру- ке, ноге и једном која је катанцем повезивала већ везане руке и ноге. „Сад бежите, кучкини синови!“, често су коментарисали стражари.

Пред вратима Волта, из- над којих је даноноћно го- рела сијалица, увек је, по наређењу команде затвора, стајао стражар. Близу ће- лије налазила се стражара увек са петнаестак до два- десет четника, а у дну

ходника, чија су врата во- дила и на улицу, стално један стражар. У дворишту и његовој капији још дво- јица. Поред тога, изнад Волта био је смештен и четнички средњи суд, а до њега карабинијери чији су официри редовно надгле- лали четничку стражу. Пе- десетак метара од тамнице налазила се једна итали- јанска тенковска једини- ца.

Почетком 1943. у Наци- оналном затвору у Никшићу нашло се четрдесетак за- точених комуниста, а да би их лакше држали на оку, четници су њих петнаестак из Волта пребацили у ће- лију 4.

Кад год су могли, кому- нисти су жестоко пркосили и подсмевали се мртвачким шубарама. Зато их баги- наш Буљо није остављао на миру.

Једном приликом, када им је дојадило Буљово малтретирање, одлучили су да му се освете. Батинаш је био бесан због слобо- дарских песама које су се ориле из Волта и пошао је још једном на „свој зада- так“. И управо када је ушао у ћелију, заточени комунисти су громко запе- вали: „Устајте сви на зем-љи клети, сви сужњи ко- је мори глад...“ Буљо је застао и развукао уста у блажен осмех:

— Е, то волим да чујем — громко се огласио. — То, јер ви и јесте сужњи, робови...

Међутим, „Интернацио- налу“ су чули и итали- јански официри и одмах дотрчали до Волта.

— Која је будала допу- стила да комунисти певају „Интернационалу“? — раз- беснео се највиши по чи- ну.

Збуњен, мењајући боје лица, Буљо је само ћутао.

— Па ови лепо певају да су робови, сужњи — чудио се. — Шта ту има лошег и шта им па значи та Ин- тернационала? Истина, ко- мунисти су касније и ге- како упамтили своју „диск- кост“.

Како је време пролазило

Зарија Мемедовић — и у затвору се војевало

у неизвесном сутра, почела је да се искри идеја о бекству.

ПРИПРЕМЕ

Данима је из прикрајка затворски стражар Зарија Мемедовић мотрио на за- точенике, мотрио и ломио се. Хтео је да им помогне, саосећао са њима и веро- вао им, веровао истини за коју су се борили. Поку- шавао да заподене разго- вор са њима. Узалуд. На- лазио је само на зид ћута- ња или понеку презриву реч. „Мисле да сам прово- катор“, врпољио се триде- сет једногодишњи стражар, али се није предавао. На- ново их је шалатом звао, молио, преклињао да га бар саслушају.

— Кад си баш навалио! — једне вечери док је За- рија стражарио пред Вол- том огласио се прекаљени комуниста Миливоје Мак- симовић. — Ти нам сутра до- неси мало дувана и — као да се премишљао — вести из града.

И заиста, већ наредних дана комунисти у Волту добијали су оно што су тражили. И више од тога — вести са нашег и свет- ског фронта које је чет- нички стражар, од над- лежних већ проверени симпатизер Партије, доби- јао од проте Мирчете Го- ловића. Зарија је, у међу- времену, ступио и у везу са Босом Даниловић, се- кретаром партијске ћелије у окупираном граду. Један од најпоузданијих стража- ра, бар тако је четничка команда мислила, затворе- ницима је доносио и храну. Наравно, брижљиво пазећи да га неко не примети. Би- ло је потребно времена и разних провера пре него што је стражар у шубари са мртвачком главом био прихваћен као свој.

— Зарија, ми би да бе- жимо! — шапнуо је једне вечери Миливоје Максимовић стражару испред ће- ли-

је. — Ионако нам метак не гине!

— И то што пре! — није се збунио Зарија. — Ови зликовци сваког дана могу да вас одведу на губили- ште. Много сте им згрепи- ли.

БРАВЕ

Започеле су грозничаве припреме. Требало је, прво, наћи начина да се „Волташи“ ослободе окова, па да савладају масивна вра- та ојачана двома брава- ма и даноноћним чува- рем пред њима, затим от- варањем врата у ходнику помоћи друговима из ће- лије 4. Зарија је у међувре- мену обишао читав блок и- талијанских и четничких утврђених места и саопш- тио најбољи пут за бек- ство. Комунисти из Волта донели су одлуку да зајед- но са њима покушају бекство и другови из ће- лије 4. Знали су, наиме, да би се у противном четници баш њима крваво осветили. Помоћ Зарије Мемедовића и овде је била и те како потребна

Први проблем — скида- ње окова — брзо је решен: од једног заробљеника до- бијен је калауз. „Волташи“ су онда смислили оригина- лан начин како да увежба- ју скидање окова а да стража то не примети. Увече, после уобичајене смотре, заробљеници би до- касно у ноћ певали и иг- рали необичну игру „пр- стена“ — један из друштва крије неки предмет и даје играчима у руке док други погађа где је предмет са- кривен. Наравно, „предмет“ је калауз и за време игре катанци се неприметно откључавају. Стражар који вири кроз прозорчић бла- гонаклоно се смешка и „игра“ се несметано на- ставља из вечери у вече, до прилике за бекство.

Двострука бртва на ма- сивним вратима Волта представљала је, међутим, праву загонетку. Да би се испитала могућност за от- варање унутрашње резе која је закачена за изузет- но јак браволук, чекало се на Заријино стражарење. Али, ни његово присуство и искуство није помогло. У очајању, неко је снажно гурнуо рез и она се вра- тила у браву. Задовољство

ДОБРОГ СРЦА

се ипак брзо истопило: ре-
за није могла на пређашње
место. А до Заријине смене
десетак минута. Неко се у
магновењу досети и Зарија
отрча у стражару.

— Ко то није затворио
унутрашњу браву на Волту
— викну на поспане чет-
нике. — Зар да нам ови
комунисти умакну пред но-
сем?

Изненађени кључар ма-
ши се брже-боље за цеп и
са свежњевима отрча до
Волта. Тако су једним
ударцем убијене две муве:
заробљеници су имали ре-
шење за резу јер се испо-
ставило да се, на несхва-
тљив начин, јачим прити-
ском отвара, а Зарија је
био похваљен за ревност.

Међутим, требало је са-
владати и спољни катанац.
Калаузом се није могло,
јер је требало провући ру-
ку кроз решетку и белум-
но откључати браву у тре-
нутку када стражар про-
шета до дна ходника. А
калаузом се уистину то ни-
је могло. Био је потребан
кључ.

Више од двадесет дана
тражио је Зарија, молбом
и униформом, одговарајући
кључ по Никшићу. Узалуд.
Помоћ је онда потражена

од другог, претходно испи-
таног и провереног стра-
жара Томице Бацковића,
такође симпатизера зато-
чених. Ни он није био бо-
ље среће. На крају је од
командира страже украо
дупликат кључа и нестао
из затвора. На срећу, за
крађу нико није сазнао, а
Миливоје Максимовић је за
време Заријиног стража-
рења увежбао откључава-
ње катанца до савршен-
ства.

Као да је нешто наслу-
ћивао, командант затвора
је наредио још већу буд-
ност и пред стројем стра-
жара, прегледајући им о-
ружје, запретио:

— Ови бандити неће ми-
ровати, покушаће да утек-
ну. Али ако то и једном
успе, све ћу вас лично
пострељати!

Поуздани четнички
стражар Зарија се лецнуо,
али је већ увече, по задат-
ку, стигао до Босе Данило-
вић. Садам бомби и двоја
кљешта преноћили су у со-
би његовог болесног сина
због кога, уосталом, и није
смео ни могао да побегне
са комунистима. Попуг
жеравица Зарију су запек-
ле бомбе и кљешта када
их је сутрадан у цеповима

панталона и капута донео
у стражару. Ту је чекао
своју смену и, по договору,
оружје и оруђе однео у
хелију 4. Волат је, наиме,
редовно детаљно претра-
живан, па је једном при-
ликом Радојка Тадић, је-
дина жена-комунист у за-
твору, морала кључ од кат-
танца да сакрије у дебело
месо.

Време акције се прибли-
жавало.

РАКИЈА

Заточеници, нормално,
нису веровали да ће сваки
од њих моћи да се дочепа
слободе, па су у плану за
бекство за одређене задат-
ке припремили групе од
двоје-троје људи. Да би
спречили могућа изнена-
ђења, увежбали су план
бекства у неколико вари-
јанти, превидели и оно
што се иначе сматра не-
предвидљивим. Коначно,
одлучили су се за 14. април
1943. Те вечери Зарија
је на стражи пред Волтом
од 22 до 24 часа па ће не-
сметано моћи да обаве
претходне припреме.

Када се Зарија појавио
на свом стражарском ме-
сту, у Волту су с муком
успевали да сузбију немир.
Окови су били већ скину-
ти, унутрашња реза отво-
рена. У међувремену, Зари-
ја је донео бомбе и кљешта
из хелије 4 и нестрпљиво
поцупкивао пред Волтом.

Из стражаре у близини
зачуо се жагор. Spreма се
смена. Стражар у дну ход-
ника задовољно се проте-
гао. Још мало па ће право
на спавање.

— Срећан вам пут, дру-
гови! — кроз решетке Вол-
та до комуниста допре
промукли глас испод шу-
баре са мртвачком главом.
— У здрављу да се видимо
и држите се!

Зарија је убрзо отишао у
стражару, а на његово ме-
сто стигло је ново намрго-
ђено лице. Акција је могла
да почне!

У међувремену Зарија
Мемедовић наслонио се на
свој лежај у стражари.
Многи поред њега већ су
спавали. Хтео би и он, са-
мо како? Зар ову ноћ да
преспава?

Врата стражаре изненада
се отворише и на њима се
појави стражар који је
сменио Зарију. Овај претр-
ну: „Мора да је нешто
открио?“

— Станите, дајте и мени
мало! — довикну четници-
ма који су у углу пили
ракију.

„Сад је прилика, сад“,
Зарија још чвршће обујми
колена. „Ово није плани-
рано, али дошло је к'о по-
ручено!“

После неколико тренута-
ка нешто лупи на полуо-
творена врата.

— Ако неко мрдне, ба-
цам бомбу! — Зарија прво
чу па виде Моша Раичеви-
ћа а онда и Влада Видови-
ћа.

У стражари мук и неве-
рица коју убрзо пресече
тресак разбијене флаше.
Није то била флаша са
ракијом, то су они из Вол-
та, по договору, бацили
флашу да би заточеницима
хелије 4 дали знак да је
акција отпочела.

„Па оно код Моша није
бомба“, скамени се Зарија.
„Оно је кутија од марме-
ладе. Ох, само да и ови
бандити то не примете...“

Из дворишта долетеше
гласови налик на гушање.
Одјекнуше пучњи. Распр-
снуше се и бомбе, једна,
друга... Четници у стра-
жари грчевито се ухвати-
ше један за другог. Моша
и Влада више није било.

НАПАД

Када је стражар испред
Волта у потрази за раки-
јом нестао у стражари, за-
точеник Миливоје Макси-
мовић није оклевао.
Опретно је откључао ката-
нац, а Перо Никчевић од-
мах прискочио и прибио се
уз дубоки довртак опре-
зно осматрајући ходник.
Ако устреба, био је спре-
ман и голим рукама да за-
дава стражара. На срећу,

овај се још гостио ракијом.
Срећа, међутим, ни сада
није била сама — стражар
из дна ходника изишао је
на улицу да и са те стране
провери сигурност затво-
ра.

Један затвореник потрчао
је да откључа катанац и
на хелији 4, а Моша и
Влада задатак је водио у
стражару да бар за изве-
сно време онемогуће стра-
жаре. Били су, на неки
начин, жртвовани јер нико
и није помишљао да ће се
четници тако лако предати,
па су им због тога, уместо
правих бомби, и дате оне
кутије од мармеладе.

У двориште је међу пр-
вима стигао Миливоје
Максимовић и суочио се са
двојицом изненађених стра-
жара. Ипак, пушке на го-
товс су репетиране, али се
бегунац није збунио. Гром-
ко је викнуо: „Не пугај!“
и мирно продужио према
збуњеним стражарима. Ови
су за тренутак застали,
тренутак довољан да Ми-
ливоје скочи на ближег
четника и шчепа му цев
пушке. Метак је прозви-
ждао поред самог ува, али
и стражар се нашао на
земљи. У то су пристигли
и остали затвореници, па
се и други стражар нашао
под ногама осветника који
су већ хитали ка капији.

Ускоро су се бегунцима
прикључили и „отписани“
Владо и Мошо. Насумце
бачене бомбе и испаљени
меци поспаних четника и
Италијана ранили су само
једног комунисту. Међутим,
и он се ускоро прикључио
колони која је бежала. Се-
кући уз пут телефонске
жице како би онемогућили
везу команде са бункерима
између којих су се проби-
јали, заточеници су били
све ближе слободи. Узалуд
је рефлектор са црквеног
горња шпартао узбуњеним
градом, тенкови тутњали
празним улицама. Кому-
нисти су већ били на жици
која је опасавала Никшић.
Само четворо који су залу-
тали нису успели. У сви-
тање су их ухватили Ита-
лијани и стрељали.

Зарија Мемедовић је са
свим стражарима затворен
у Волат и после неколико
дана одведен на саслуша-
ње пред четнички преки
суд. Ништа му нису могли
— смену је предао „у ре-
ду“, па су стрељана она
тројица која су допустила,
стајало је у одлуци, скан-
далозно бекство. Четврти
је поштеђен јер је у тре-
нутку бекства отишао да
проконтролише затвор са
уличне стране.

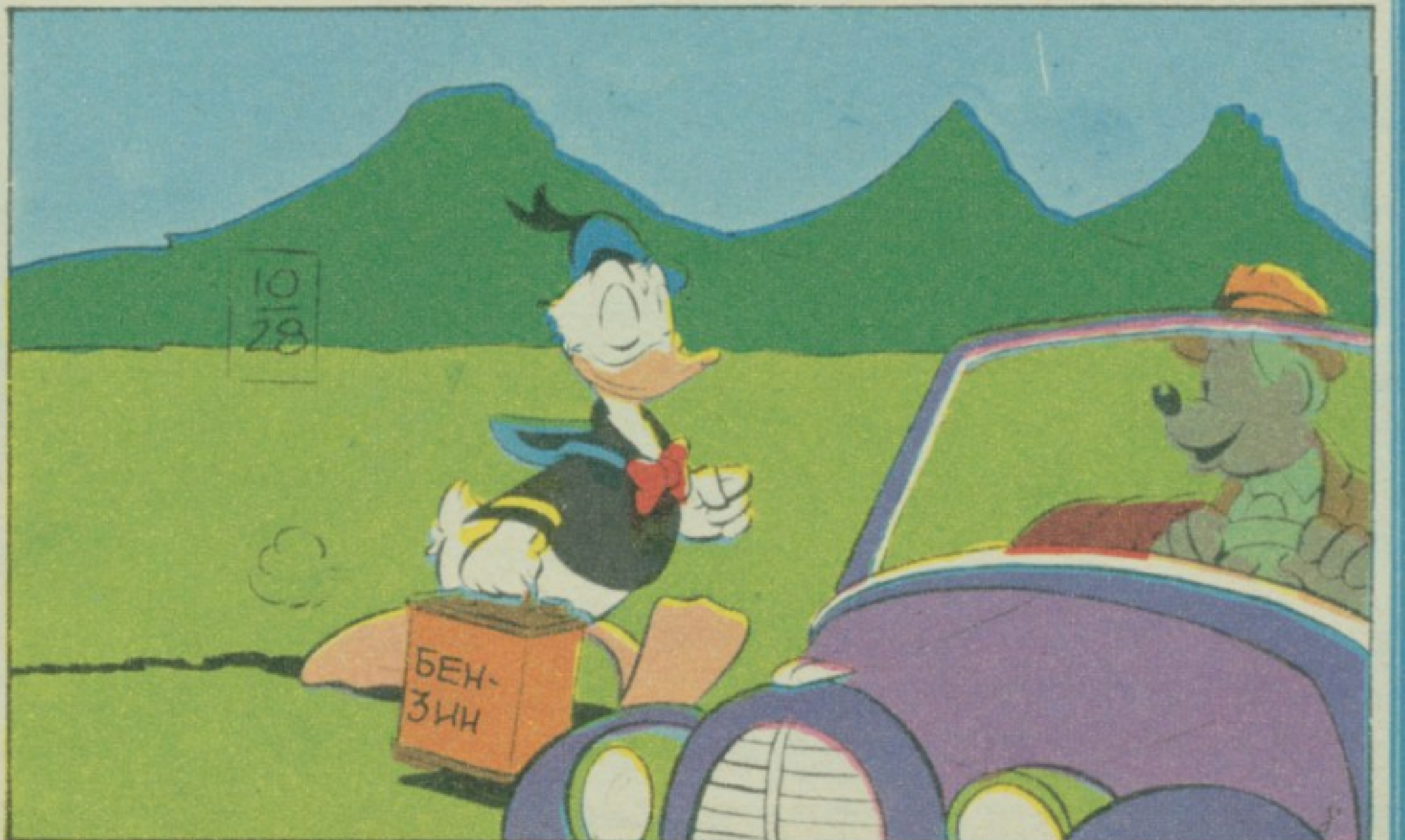
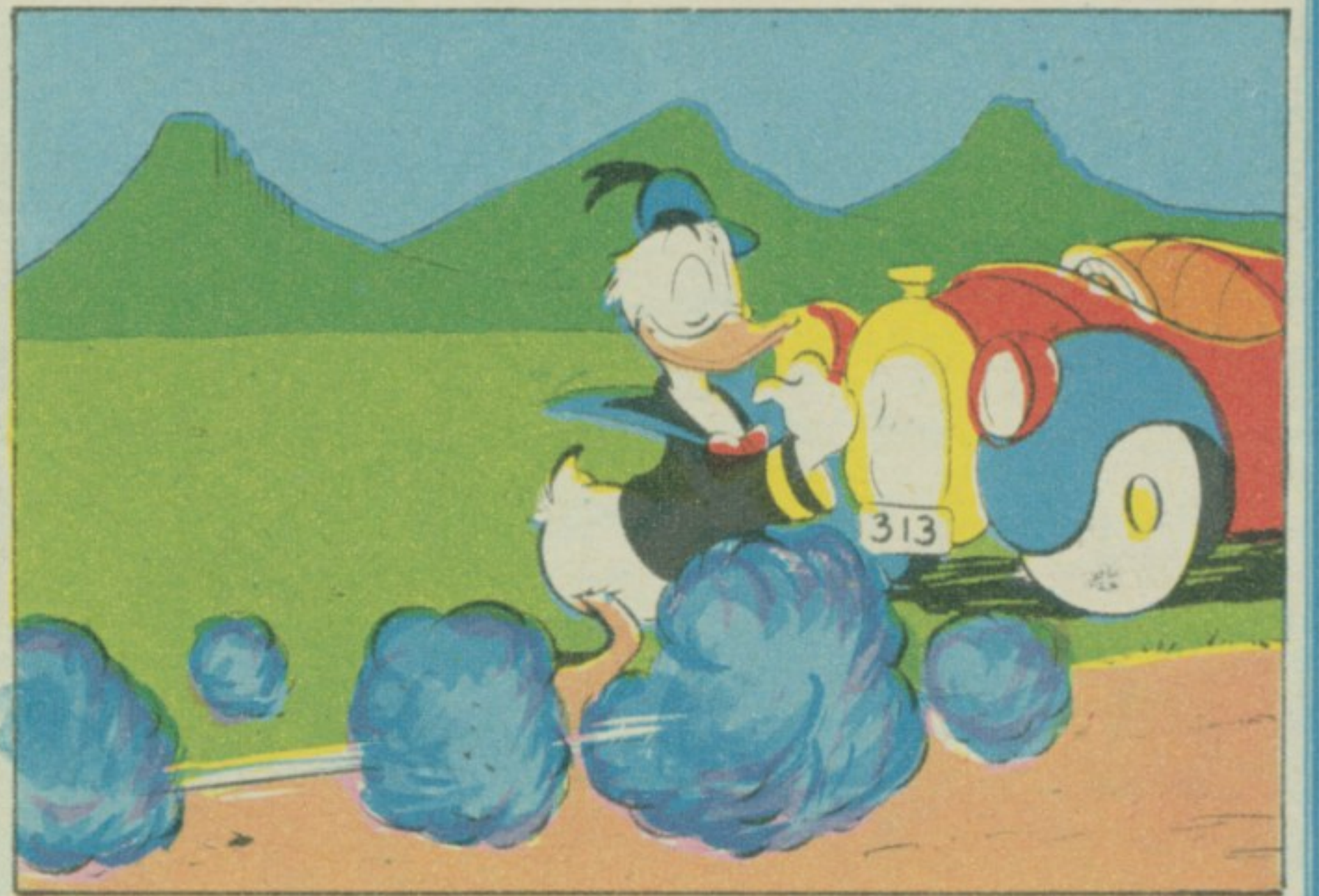
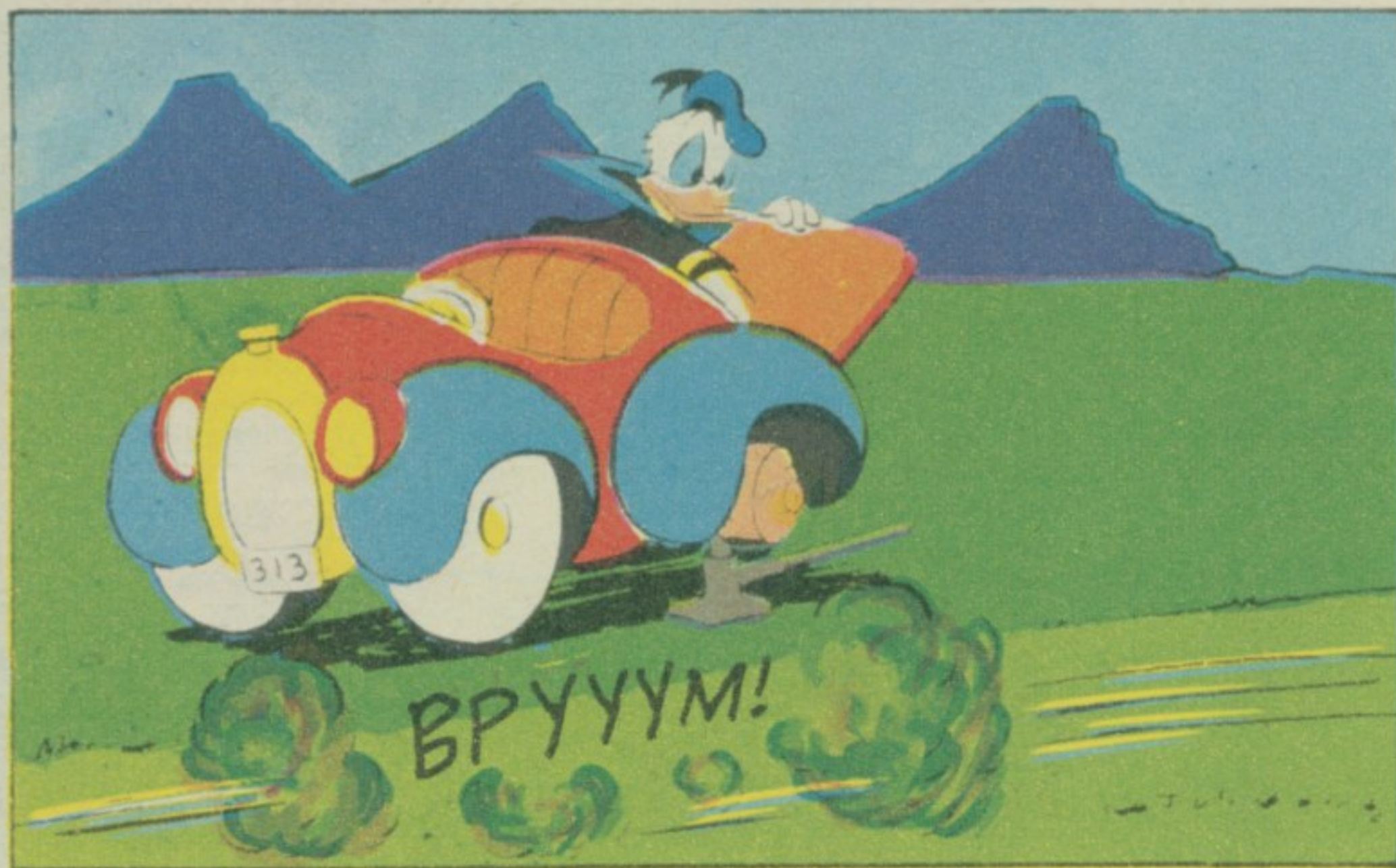
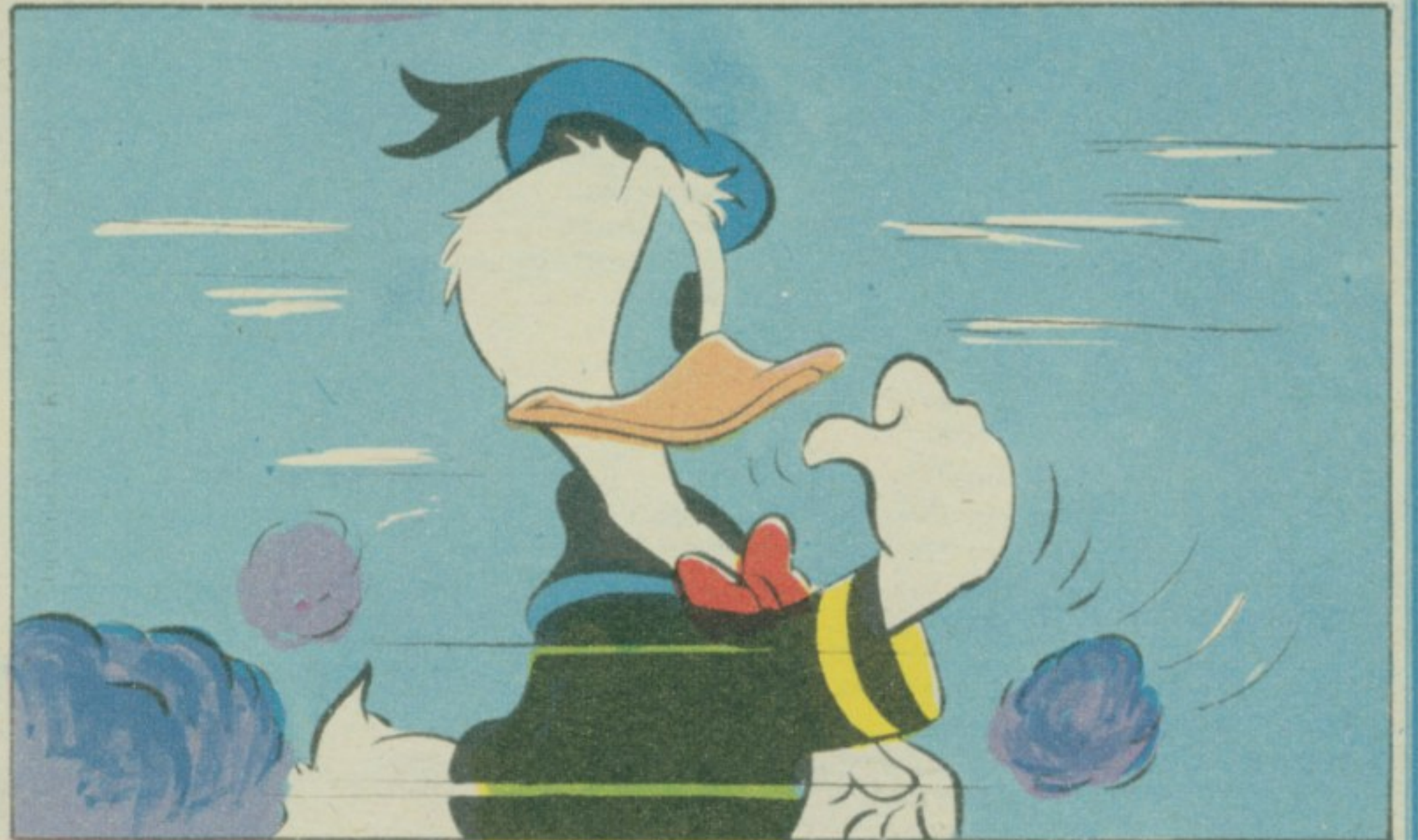
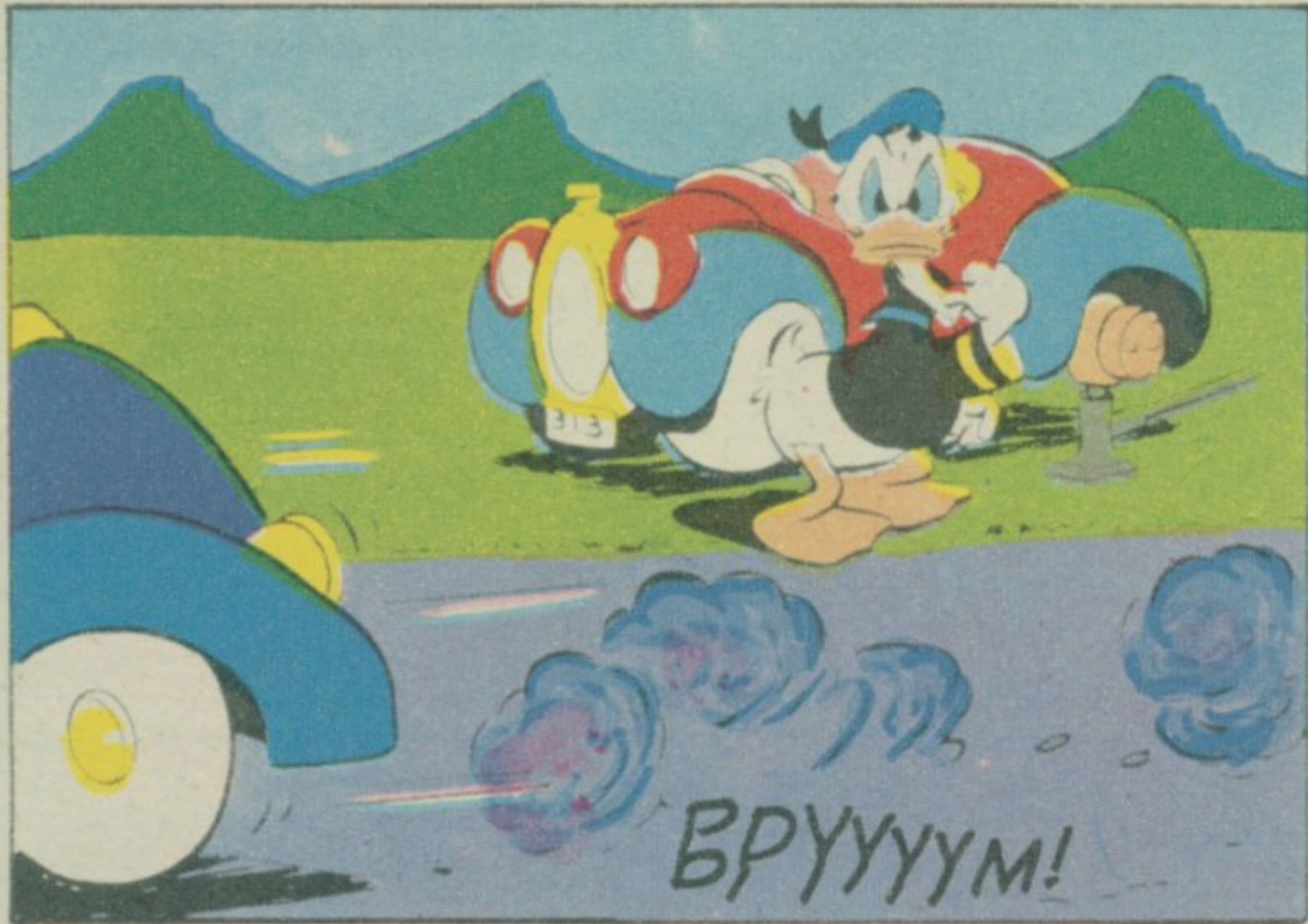
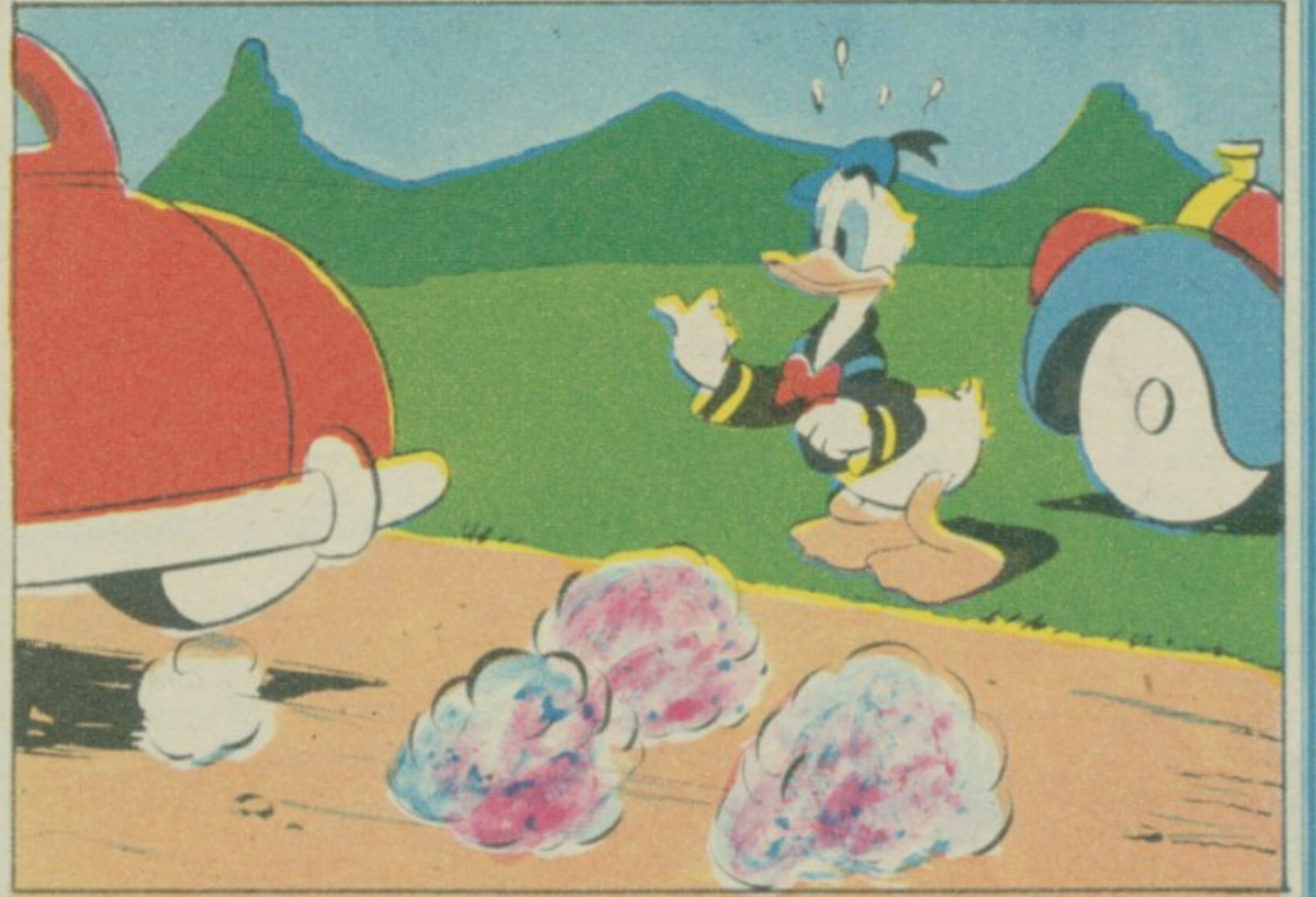
После капитулације Ита-
лије Зарије се придружио
партизанима, а данас живи
у Никшићу као пензионер.

П. Милатовић

WALT
DISNEY

**ПАЈА
ПАТАК**

ДА НИЈЕ БИЛО МАРИЈЕ

Осамнаестогодишња Марија Кушида тихо је разговарала са својим синчићем Бренданом док га је повијала:

— Данас ћемо да изненадимо тату. Отићи ћемо по њега у радњу.

Беба је задовољно гукнула и заспала.

Срећом, Брендан се неће сећати страшног догађаја који се одиграо 27. октобра 1977. године у јувенилско-часовничарској радњи његовог оца Стенлија у Чикагу.

ЈЕДИНА ГРЕШКА

Свега неколико минута пошто је Марија са Бренданом у наручју стигла код мужа, у радњу је, како то већ бива у Чикагу, упао наоружан човек. Уперео је пиштољ у младу жену са бебом.

— Пређите у задњу собу! — наредио је леденим гласом.

Грчевито стежући Брендана, Марија је заједно са мужем пошла према собичку. Мислила је на бебу и тихо понављала:

— Само не њега, само не њега...

Али, плачкаша детенце уопште није занимало. Окренуо се Стенлију Кушиди и претећим гласом упитао:

— Где је новац?

Стенли је руком показао на један од сефова. Водећи рачуна да им не окрене леђа, не испуштајући револвер, човек је извадио коверат у коме се налазило 300 долара. Разбојник је још неколико тренутака претурао по сефу, а затим направио грешку. Из џепа је извукао конопац и рекао:

— Сада ћу вас везати.

Заборавио је да се везивање ефикасно примењује само у друштву помоћника.

Иако није испуштао револвер, пажња му је за тренутак попустила. Стенли Кушида је реаговао муњевито — ногом је оборио плачкаша на под, а већ у следећем часу и сам је држао револвер који је извукао из другог сефа.

И нападач је био брз. За трен се поново нашао на ногама, са револвером у руци. Почело је рвање. Марија је још јаче привила Брендана уз себе и престрављено гледала борбу.

ЧИЈА ЈЕ КРВ

Рвање је трајало неколико минута. Радњом је одјекнуо пуцањ... па још један. Обојица су зачас застали, а онда се огорчено борба за живот наставила. Марија Кушида није знала да ли кржаве

Плачкаша беба уопште није занимала. Окренуо се Стенлију Кушиди и претећим гласом упитао: — Где је новац?

трагове по поду оставља њен муж или нападач.

— Као кроз маглу гледала сам како се тај човек подиже, док је Стенли остао да лежи. Из тог положаја испалио је метак за метком, али ниједан није погодио плачкаша који је бацао столице на Стенлија. Када је „потрошио“ све столице, поново се бацио на мог мужа овога пута покушао је да га шчепа за врат. Борили су се у локви крви.

Марија Кушида се одједном пренула. Морала је да се умеша. Знала је да Стенли испод тезге има у приправности још један револвер. Приближила се тезги, пребацила уплакану унезверену бебу у леву руку и слободном, десном, напипала хладни метал оружја.

Не испуштајући Брендана из наручја, дрхтавом руком подигла је револвер и уперила га на двојицу људи. Хладне грашке зноја сливале су јој се низ лице док је дрхтећи покушавала да нанишани. Са ужасом је мислила на могућност да промаши. Шта ако погоди Стенлија, а не разбојника?!

Повукла је окидач. Промашила је и метак се зарио у зид.

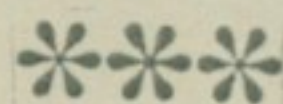
— Звучи необично, али камен ми је пао са срца. Једноставно нисам могла да поднесем мисао да убијем човека — рекла је приликом реконструкције напада.

Марија је нанишанила још једном, у ногу нападача. Овога пута је погодила. Човек је болно крикнуо:

— Погођен сам!

— Гадно је опсовао и бацио пиштољ. Док је окретала број по-

лицијске станице, Марија је покушавала да умири бебу која је изbezумљено вриштала.

Стенли Кушида је задобио тешке повреде вилице, бедра и десног рамена. Човека који га је ранио чека суђење због оружане плачке и покушаја убиства.

Чикашки инспектор Спроу Бејкер коме је поверен овај случај сматра да Стенли данас вероватно не би био жив да није било Марије.

— Та млада жена показала је изузетну храброст — рекао је он.

Стенли Кушида се с њим потпуно слаже.

М. И.

СВ. АРХАНЂЕЛ
— ДУШАНОВА
ЗАДУЖБИНА

МАНАСТИР КАО ТВРЂАВА

Српски цар Душан (1308 — 1355) провео је као дете седам година у Цариграду, кад му је отац Стефан Дечански заједно са породицом послат у заточеништво. По повратку у Србију, Дечански је 6. јануара 1322. у Жичи крунисан за краља, а његов син Душан за „младог краља“. Само осам година касније Душан је устао против оца и дао да га затворе Звечан где је и уморен.

Млади краљ окренуо се врло брзо против Византије. У лето 1334. избио је пред Солун па је и сам цар Андроник III пожurio да спасава други град Царства. Са Андроником је склопио примирје, а граница Душанове државе ишла је тада, отприлике, планинским венцем који данас одваја нашу земљу од Грчке. Примирје између Србије и Византије трајало је неколико година, а онда је српски краљ кренуо у нова освајања. Односећи се према византијском двору како му, у одређеном тренутку, најбоље одговара, у лето 1343. Душан се договорио да се његов син Урош вери са сестром цара Јована Палеолога.

Пошто је успео да освоји део византијске територије, одлучио је да узме и византијску царску титулу. Тако је Душан поткрај 1345. године проглашен за „цара Србљем и Грком“, а у пролеће 1346. у Скопљу је обављено крунисање.

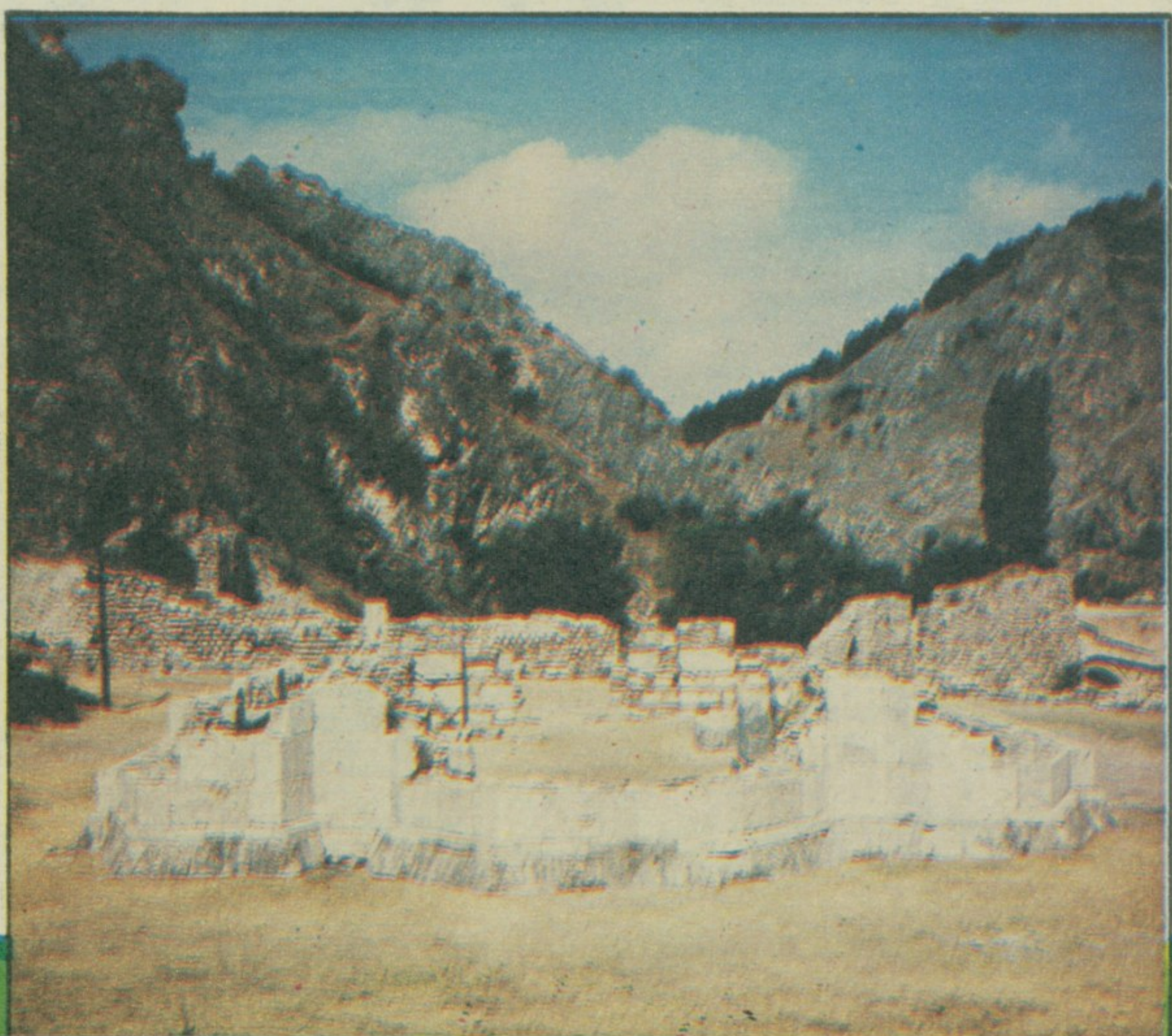
Било је јасно да цар Душан жели потпуно преузимање византијских земаља и освајање Царграда. После његових освајачких похода граница српске државе ишла је од Волоса до улаза у Коринтски залив.

Текст и снимци:
М. Вујовић

НА ОБАЛИ БИСТРИЦЕ — Још у време док је био краљ Душан је довршио зидање Дечана, једног од најлепших и најочуванијих српских манастира, које је 1328. године започео његов отац Стефан Дечански. Али на зидање своје задужбине одлучио се прилично касно — манастир Св. Арханђел подизан је од 1348 — 1352. године. За место је изабрао обалу Бистрице, подно Вишеграда, недалеко од Призрена, а наомак двора у Рибнику. Од задужбине су данас, на жалост, остале само рушевине.

ПОВЕРЉИВИ ИГУМАН — Грађевинска традиција створила је врсне неимаре који су подигли низ српских задужбина. Живели су на својим сеоским имањима, најчешће око Раса, старе престонице Рашке. Цар Душан доводи зидаре Петраша, Војислава, Срђана, Носа и Војхну и насељава их у оближњем селу Љутоглаву. Пошто су добили посебне привилегије и, за оно време, врло лепе поседе, почели су са изградњом задужбине. Да би се послови одвијали како треба, а мајстори били што прилежнији, цар је одредио да радове надгледа човек у кога је имао пуно поверење — игуман Јаков, познат и као средњовековни писац.

СЕЛА ЗА ЗАДУЖБИНУ — Главна манастирска црква имала је основу у виду крста. На очуваним зидовима види се да је цела грађевина била обложена редовима белог и црвеног мермера. Украшена декоративном пластиком, црква је у своду од тамноцрвених мермерних плоча имала мозаик каквих је тада на нашим грађевинама било веома мало. У виду мозаика приказани су лавови, птице, рибе и многе фантастичне животиње. Када је завршен, манастир је добио привилегије какве су и остали средњовековни владари давали својим задужбинама. Познатом Арханђеловском повељом која је пронађена 1860. године задужбина цара Душана добила је 93 села, а за првог игумана одређен је човек који је и надгледао градњу. Касније је постао митрополит, а његов лик сачуван је на једној страници Јеванђеља из 1354. године која се чува у Британском музеју.

ЧАК И БОЛНИЦА — Подижући манастир Св. Арханђела, Душан је ту изградио и низ зграда војног и световног карактера. На брду изнад задужбине истицало се утврђење Вишеград које је често добро дошло грађанима Призрена. Ту су се 1372. године, пред најездом војске Николе Алтомановића, склонили из вароши избегли Дубровчани који су у Призрену имали колонију и имућнији мештани. Задужбина цара Душана имала је и неку врсту болнице какве су биле и у Студеници и Дечанима, у ствари зачеци болница прављени по узору на византијске. Све то издржавано је од позамашних прихода који су се са свих страна сливали у манастир, а припадала су му готово сва насеља призренске долине.

УТВРЂЕН КУЛАМА И БЕДЕМИМА — Цео манастирски комплекс био је осигуран кулама и бедемима повезаним са утврђењем Вишеград. Поред моста од којег је водио пут према царевом двору у Рибнику и палати у Призрену налазиле су се куле. После пада Призрена у турске руке, манастир је све више пропадао, а калуђери се издржавају углавном продајом манастирских књига и осталих драгоцености. Вероватно је у рушевинама дочекао 17. век када су га Турци срушили до темеља и од тог материјала сазидали Синан-пашину џамију у Призрену.

ТУ СУ САХРАНИЛИ ЦАРА — Велики успон Србије за почет у 12. веку достигао је врхунац у доба цара Душана. Намеравао је да заузме и Цариград и изгледало је да у томе ништа не може да га спречи. А када су на Балкану почели да се учвршћују Турци, Душан је, плашећи се пре свега да му не помуте рачуне око освајања Цариграда, затражио и помоћ папе. Упутио је папи Иноћентију VI једно посланство изјављујући да ће признати папу за оца хришћанства ако га именује за „капетана“ хришћана у борби против „неверника“. Умро је не остваривши свој крајњи циљ — заузимање Цариграда. У његовој задужбини мермерном плочом означено је место где су га сахранили.

ПРИЈАТЕЉИ

Немају пераја, а у води се крећу као рибе, немају ноге, а могу да сустигну човека, многе се веру по дрвећу, а без руку су, спавају отворених очију и у стању су да осете и најмањи шум иако немају потпуно развијен слушни апарат, гмижу по земљи а спадају у најчистије од свих животиња. Наравно, то су змије.

Мазили их фараони

Шта лежи иза чињенице да многи људи, чим угледају змију, иако најчешће паралисани од страха, одмах смишљају како да јој дођу главе!? Претпоставља се да је то, пре свега, утицај Светог писма које каже да је змија преварила човека и да због тога према њој треба стално да гадји мржњу. Свакако да ово не даје целовито објашњење човековог односа према змијама. Познато је, такође, да се и у тим прохујалим временима људи нису овако нетрпељиво односили према змијама.

Стари Египћани веома су ценили змију сматрајући да она поседује натприродну моћ и доноси срећу онима који се о њој брину. Фараони су често имали бројне змије које су сами хранили и мазили их. За њих су змије биле симбол сигурности, снаге и здравља. Код њих је змија са сопственим репом у устима симболизовала вечност и неуништивост живота.

У старој Грчкој змију су сматрали божанством и веровали да има исцелитељску моћ. И грчки и римски богови здравља представљени су са штапом око којег је обмотана змија. Меркур, гласник богова, имао је вијугав штап »caduceus« и две змије, што је и данас симбол медицинске професије.

Међу Мајама је било цењено божанство по имену Кукулкан — велика змија са пернатим репом која је, као заштитник, стајала на улазима храмова.

Иду на ребрима

Најизразитија одлика змије је велика покретљивост костију главе која им омогућује изванредно проширење вилице. Уз то, горња вилица и непчана кост потпуно су покретљиве па змија може да их

размакне на обе стране, а исто тако напред и назад. Управо зато што су јој вилице тако покретљиве, змија може да прогута много крупнији плен него што бисмо то могли да закључимо према привидној ширини њене вилице.

Често се питамо како змије успевају да „ходају“? Наравно, оне не крију ноге јер их и немају. Ноге им замењују ребра која почињу на кичменим пршљеновима, а завршавају се у слоју мишића повезаних са великим љускама на трбуху. Помоћу ребара потискује избочне рубове љуски о површину по којој жели да се креће. Свако појединачно ребро преузима функцију једне ноге, па тако можемо рећи да змије иду на ребрима.

Змија има зубе, не само у горњој и доњој вилици већ и на костима непца. Зуби су савијени према натраг и веома шиљати тако да служе само за уједање и задржавање плена, никад за жвакање. Отровнице имају шупље и расцепљене зубе. Улаз у

Доброћудна белоушка уме и да злоупотреби гостопримство патке — склупча јој се на леђима и ужива у пловидби.

шупљину налази се близу корена зуба који се, док змија отвара уста, помиче до излазног отвора отровне жлезде па отров може да истече у зуб.

Змијски отров делује у толико јаче што је змија већа и што је време топлије. Ако отрој остане дуже времена у жлезди он се згусне, али и у осушеном стању задржава дејство, тако да морамо бити опрезни и кад додирујемо препариране змијске главе.

Мозак змије веома је мали, а леђна мождина веома велика, пошто је и кичмени стуб дугачак. Језик који је расцепљен на врху, служи само за опипавање. Вид јој није нарочито развијен.

Змије се паре и легу из јаја неколико пута годишње. Млада змија већ је потпуно развијена и одмах почиње да живи животом одраслих.

Паралисане жабе

Белоушка је најпознатија наша змија. Две беле или жуте полумесечасте мрље, бела код женке а жута код мужјака, смештене су иза слепоочница и сигурни су знаци распознавања белоушке, па је никада не можемо заменити са другим змијама наших крајева.

Најрадије се задржава на обалама река и мочвара, а чешће долази до

људских станова и смешта се испод гомила смећа, у јамама које су издубили пацови, мишеви или кртице. Омиљено боравиште су јој кокошарници. У најбољој слоји белоушке живе са паткама јер ове не дирају њихове младе, због специфичног мириса, па белоушке легу јаја под напуштеним пачијим гнездима. Догађа се и то да се белоушка попне на леђа патке која плива и ужива у топлоти и миру!

Белоушка се најрадије храни жабама. Интересантно је да жаба, кад угледа змију, изгуби моћ расуђивања иако својим великим скоковима може да се спасе па скаче ретко и малим скоковима, при

ЗМИЈА

чему јој се догоди и да се изврне. Тако је змија брзо стигне.

Ко савлада страх од змија и упозна белоушку, мора признати да је она симпатично и привлачно биће. Доброћудна је и према човеку се врло ретко односи непријатељски. Уз белоушку је везана и празноверица да се убијање ове животиње свети.

Наша најпознатија отровница је шарка. Задржава се у земљи, испод корења, између камења и у крвичјим рупама. Од свих средњоевропских змија она је најкориснија јер уништава штетне животиње! Зачудо, нико јој не признаје ове заслуге, већ покушава да је уништи.

Људи свакако претерују говорећи о томе колико је шарка опасна. Њен ујед ретко је смртоносан. Док не стигне лекарска помоћ, ногу или руку треба чврсто подвезати да отров преко крви не би отишао даље у тело. Брем каже да је уједеном добро давати алкохол јер служи као пролазно појачање рада срца које услед деловања отрова може брзо да подлегне.

Шта је у твом срцу?

Хопи Индијанци из Новог Мексика и Аризоне и данас користе змију у многим обредима верујући да су сугестивна бића са развијеним парапсихолошким одликама и да преко њих могу да упуте поруке духовима својих предака.

Хопи Индијанци, одрасли и деца, хватају змије и затварају их у земљане посуде. У току церемоније

индијански свештеници играју са змијама у рукама, па их чак стављају и у уста. Пошто са њима поступају пажљиво, оне их никада не нападају. Између њих нема нетрпељивости — живе у миру.

Кад наиђе на змију, оптерећен страхом и наоружан мржњом, човек се веома узбуди: срце почиње убрзано да му куца, крвни притисак нагло се повећава и док надбубрежна жлезда почиње да лучи адреналин, нешто необјашњиво тера га да је убије.

Змија је веома осетљива на овакве изворе снаге. Човеков емотивни напад присиљава је да заузме одбрамбени став. А онда — уједа или се повлачи. Ако напада, то је због тога што нема другог избора.

Иако спада међу најопасније отровнице, змечарка не уједа ако није изазвана. Чак и кад је изненађена, она мирно лежи надајући се да ће остати непримећена. Ако баш нема избора, уплашена змија подиже главу...

Посматрате ли Индијанца који пролази поред исте звечарке, приметите нешто сасвим друго. Неће вам поћи за руком да откријете ни најмањи знак страха или непријатељства, ни на једној страни. И кад су сасвим близу једно другом не примећујете никакву реакцију — гледају се мирно, на пријатељски начин, а затим обоје настављају својим путем и за својим послом. И док с неверицом вртите главом, Индијанац ће вам сигурно рећи:

— Ти ниси њен брат. Она зна шта је у твом срцу!

Д. В.

ПРЕКООКЕАНСКИ ПЛИВАЧ

Португалски рибари недавно су уловили једну велику корњачу у водама архипелага Мадеира. У њиховој мрежи нашла се корњача која је препливала Атлантски океан. То су установили захваљујући прстену на једној нози животиње на којем је било написано да је одважни путник боравио у Флориди, САД, 9. јуна 1972. године. Према писању штампе, то је први забележен случај тако далеког путовања корњаче. Необичан улов португалских рибара изазвао је велико ин-

тересовање научника јер представља прву потврду њихових ранијих претпоставки о сеобитности корњача по светским морима.

ЛЕГЕНДЕ
О
МЕСТИМА

БЕЖИ, ЋЕРО!

У данашњем Момином Камену, у моравском крају, живела је давно, ко зна кад, лепотица какве надалеко није било. Девојка је имала само мајку и гледала да је одмени у сваком послу. Била је вредна колико и лепа. Бељење платна на Морави било је, то се знало, њен посао. Морави није била сувише далеко, а на обали реке стајала су и два камена корита — једно веће, друго мање.

Кад је једног дана понела нешто платна до реке, за њом је, од куће, пошло и псето. Само што је почела с послом, у село бану нека војска. Метез и јауке није чула. Народ се разбежа на све стране, највише у шуму. Бежећи испред војске, престрављена мајка дозивала је кћерку. Узалуд. Већ је и грло издало, а девојку никако да дозове.

Као да се ништа не догађа, лепотица је мирно радила. Ништа није видела, ништа није чула. А мајка је и даље звала, све слабијим и слабијим гласом.

— Бежи, ћеро, бежи, војска иде... Бежи! — преклињала је старица мислећи да је кћерка чу-

је, али неће да је послуша.

Девојка ни да се окрене. Замахну још неколико пута платном, а онда се сагну да га сакупи. Само што је савијено платно ставила на главу, њена несрећна мајка викну колико је могла:

— Бежи, ћеро, скаменила се...

И девојка остаде у том положају. Скамењена. На глави бели смотак, поред ње псето, нешто даље два камена корита.

Иако је, кажу, камени лик лепе девојке красио Грделичку клисуру све до лета 1927. године кад је порушен непажњом минералних каменолома који се ту и данас налази, по стени место је названо Момин Камен. Народ јужног Поморавља још жали за порушеном стеном. Узалудни су били сви покушаји да се од њених делова бар некако састави лик лепе девојке, из легенде. На жалост, о њој је остала само легенда и две-три избледеле фотографије окамењене лепотице које чувају неки мештани.

Сем ове стене која је вековима пркосила ветровима са Јужне Мораве, иза железничке станице Момин Камен стоји још једна глава мушкар-

ца са турбаном. На лицу се лепо оцртавају нос и уста, а у устима дугуљаст комад камена који подсећа на цигарету. И о њој је, свакако, постојала легенда, можда везана за окамењену девојку, али нико, на жалост, данас не зна за њу.

В. Добријевић

**Микијев
ЗАБАВНИК**

**ИЗЛАЗИ СВАКОГ
ПОНЕДЕЛЈКА**

МОТОЦИКЛ ЗА КРОС

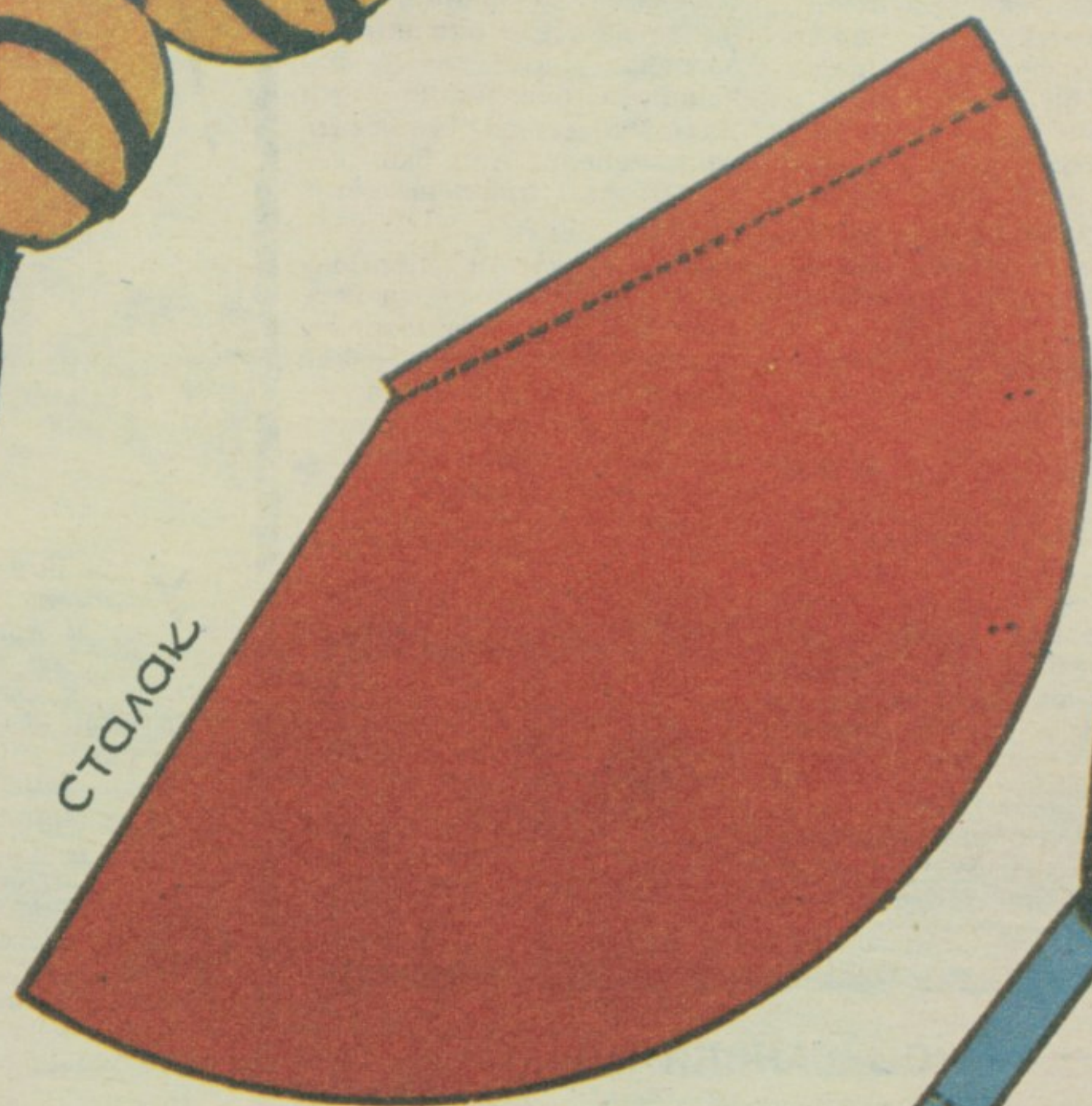
АКО НЕМАТЕ ОВАКАВ МОТОЦИКЛ, МОЖЕТЕ ГА
ЛАКО НАПРАВИТИ. ПОТРЕБНЕ СУ ВАМ МАКАЗЕ,
ЛЕПАК И МАЛО СТРПЉЕЊА. ЗАЛЕПИТЕ ОБЕ СТРАНЕ
НА ТАЈИ КАРТОН, ПАЖЉИВО ИСЕЦИТЕ СВЕ ДЕЛОВЕ
ЦРТЕЖА, А ЗАТИМ ИХ САСТАВИТЕ ПРЕМА
УПУТСТВУ.

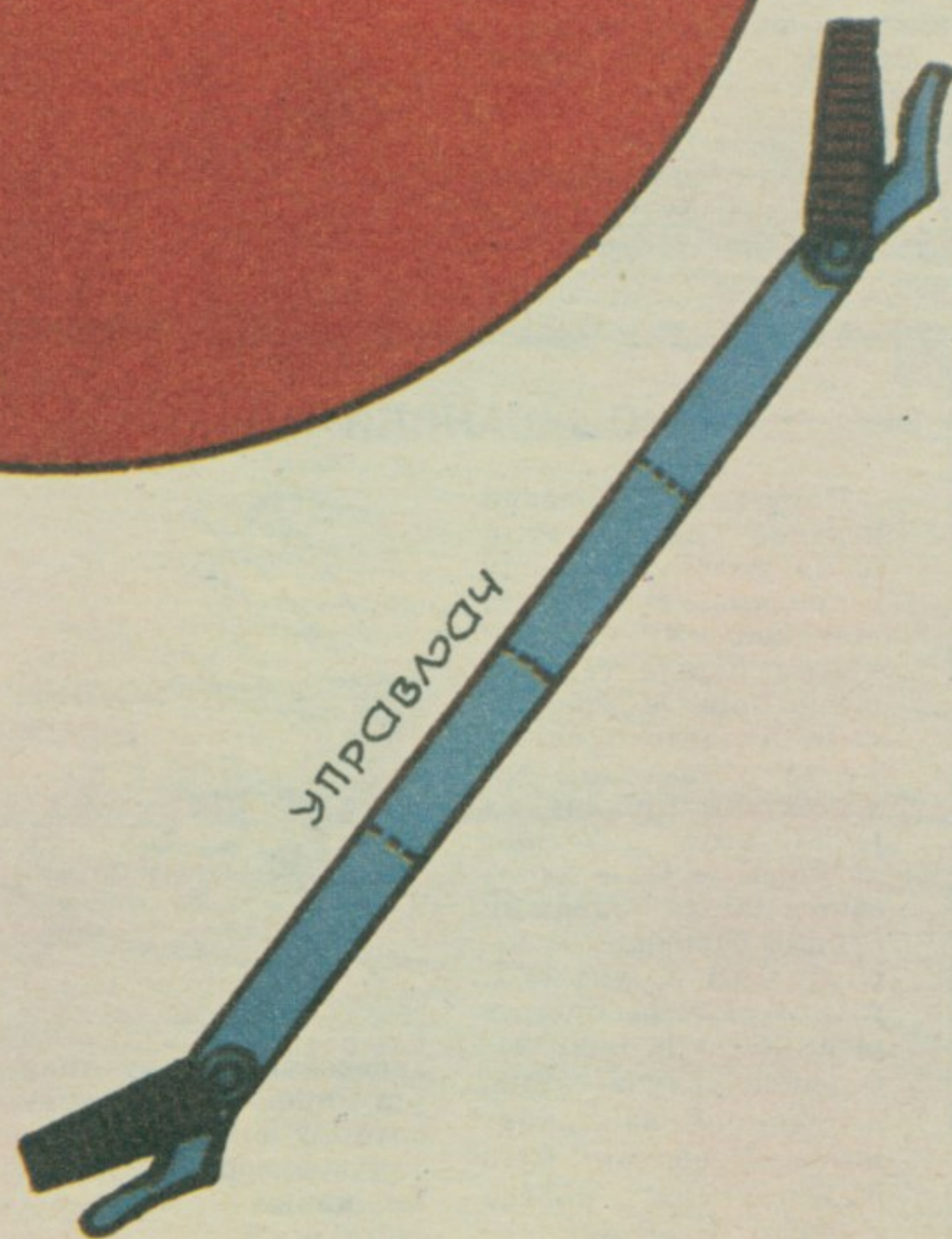
ПРОСЕЦИТЕ ДЕО ТРУПА
ОБЕЛЕЖЕН ИСПРЕКИДАНИМ
ЛИНИЈАМА И У ЊЕГА
УЗУЦИТЕ РУКЕ

РУКЕ

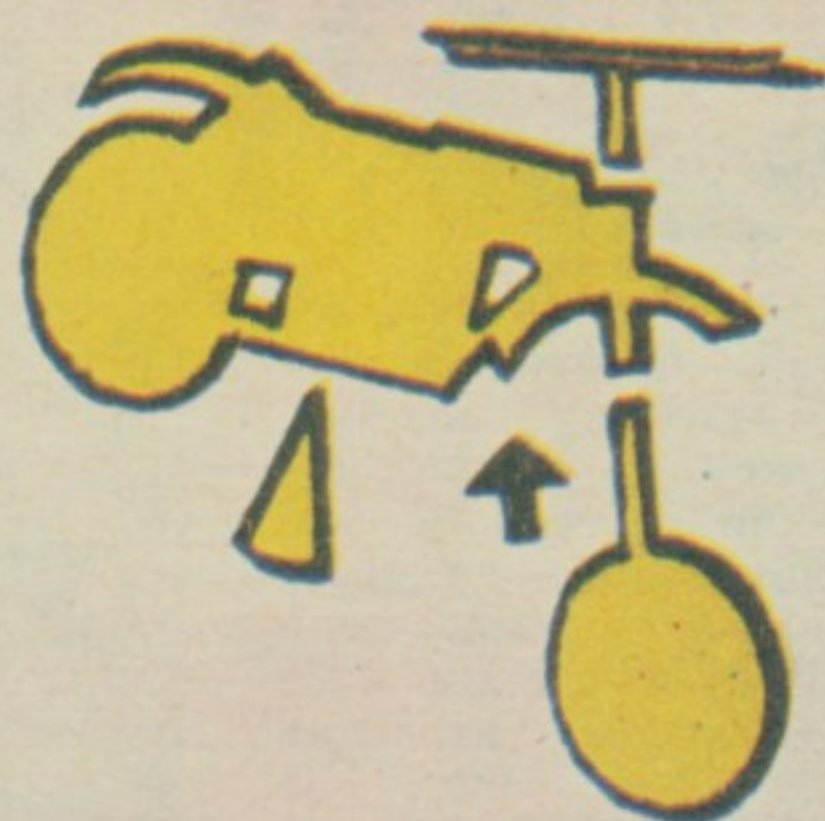
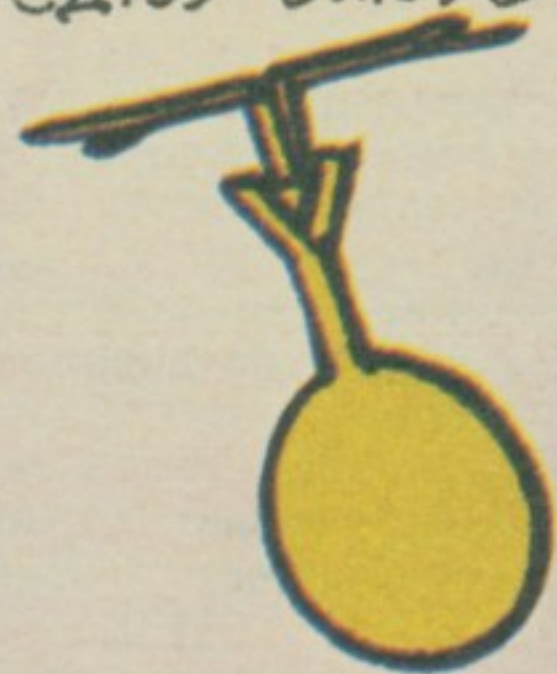

СТАЛАК

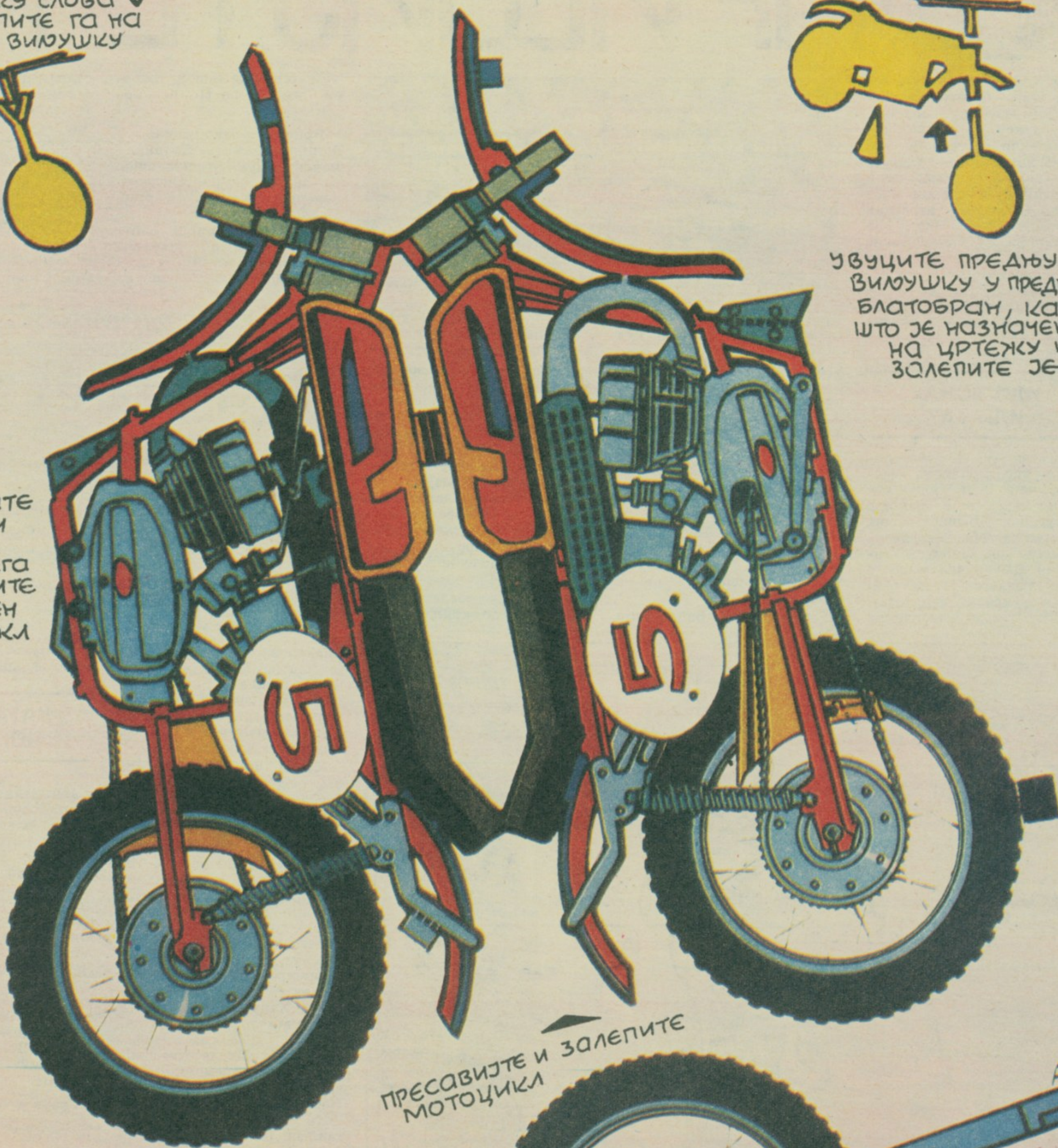
УПРАВЉАЧ

САВИЈТЕ УПРАВЉАЧ
У ОБЛИКУ СЛОВА V
И ЗАЛЕПИТЕ ГА НА
ПРЕДЊУ ВИЛУШКУ

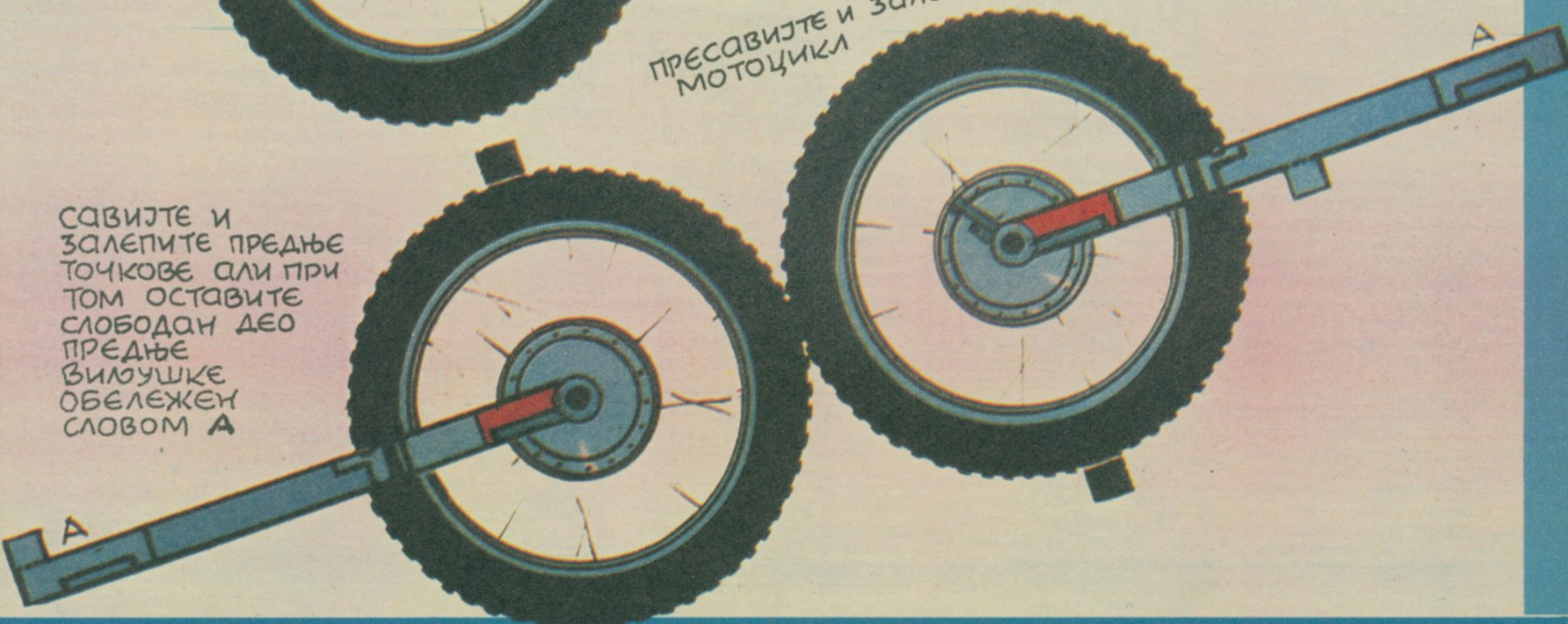
УВУЦИТЕ ПРЕДЊУ
ВИЛУШКУ У ПРЕДЊИ
БЛАТОБРАДН, КАО
ШТО ЈЕ НАЗНАЧЕНО
НА ЦРТЕЖУ И
ЗАЛЕПИТЕ ЈЕ

САСТАВИТЕ
КОНУСНИ
СТАЛАК
И НА ЊЕГА
ПОСТАВИТЕ
СКЛОПЛЕН
МОТОЦИКЛ

ПРЕСАВИЈТЕ И ЗАЛЕПИТЕ
МОТОЦИКЛ

САВИЈТЕ И
ЗАЛЕПИТЕ ПРЕДЊЕ
ТОЧКОВЕ АЛИ ПРИ
ТОМ ОСТАВИТЕ
СЛОБОДАН ДЕО
ПРЕДЊЕ
ВИЛУШКЕ
ОБЕЛЕЖЕН
СЛОВОМ А

ПРИШИЈТЕ МУ

Када су пријатељи дошли у посету господину Мартину ван Бачелу, у луксузној дневној соби затекли су госпођу Ван Бачел како одевена у своју свадбену одећу мирно седи у великом стакленом ковчегу. Као добро васпитан центлмен, Ван Бачел је пријатељима представио даму из ковчега: „Моја драга покојница“.

Покојница? Па да, госпођа Ван Бачел била је већ годинама мртва, а у сандуку се налазио — њен балсамован леш!

ИЛИ »ОНА«
ИЛИ ЈА?

Енглези су, додуше, познати као прилично ексцентричан свет, али држати леш своје покојне супруге у дневној соби, па била та соба и енглеска — много је. Међутим, господин Ван Бачел имао је јаким разлога да на овај начин „украси“ свој стан. Кад су он и изабраница

НЕ ЗНА СЕ КОМЕ ЈЕ И КАДА ПРВОМ ПАЛО НА ПАМЕТ ДА ЗА УСПОМЕНУ И ДУГО СЕЋАЊЕ ОСТАВИ ПОТОМЦИМА СВОЈ МУМИФИЦИРАНИ ЛЕШ. СИГУРНО ЈЕ ЈЕДНО — ТА МОДА ЈОШ ТРАЈЕ.

свој супругу. Господин Ван Бачел није имао куд — наложио је да се леш изнесе из куће. Ипак, побринуо се да покојница и даље остане „над земљом“ и сместио је у једну салу Краљевског хируршког колежа.

Кад су 1941. године балсамовану даму уништиле немачке бомбе, господин Ван Бачел био је већ 129 година мртав. Више није ни било разлога да се неко стара — да ли је леш изнад или испод земљине површине.

Господин Ван Бачел није

клеве сандуке и за добре паре приказивао је радозналцима широм света.

Прича о балсамованој лепотици из 14. века Инес де Кастро много је поетичнија. У црнооку Инес заљубио се млади принц, будући краљ Педро од Кастиље. На жалост, његов отац није имао разумевања за ову љубав. Плашећи се да ће му синовљева романса донети политичке компликације, наредио је да се његова несудбина — погуби.

Када је, после очеве смрти, постао краљ, Педро

мумифициран био је фараон Тутанкамон (14. век пре н.е.).

Вршећи откопавања у Долини краљева, Тутанкамонову мумију пронашао је 1922. године енглески археолог Хауард Картер. Међу завојима у које је мумија била увијена нађено је мноштво прстења, наруквица, амајлија и других драгоцености, а преко

сентиментални посетиоци могли да протуре руку и додирну главу благопожившег краља. Међутим, једном ђаку занесењаку ни то није било довољно па је искористио прилику кад га нико није гледао и за успомену украо — краљеву виличну кост! Читавих 130 година младићеве потомци чували су Ричардову вилицу као породичну ре-

владаревог лица стављена је златна маска. Пре мумифицирања из фараоновог тела извађени су унутрашњи органи, балсамовани и смештени у посебан ковчег од алабастера.

Карло Велики је умро 814. године, али је његов балсамовани леш у краљевској одежди, с круном на глави и скиптром у руци, још 400 година красио један мермерни престо. Тек 1215. године цар Фридрих II наредио је да се балсамовани Карло сахрани у ковчегу од злата и сребра. Енглески краљ Ричард II свргнут је с престола 1399. године, а наредне године је убијен. Тринаест лета касније Хенри V балсамовао је Ричардов леш и изложио га погледима учвеле не нације. После три дана уз многе церемоније Ричардово тело је унето у Вестминстерску опатију.

На Ричардовом гробу остављен је отвор — да би

ликвију. Тек 1906. године кост је враћена власнику.

КАТАРИНИН
ПОЉУБАЦ

Још једном Енглезу није било довољно само да посматра владарски леш. Црквеноци Вестминстерске опатије су за један шилинг пред радозналим посетиоцима дизали поклопац са дрвеног сандука у коме је почивало балсамовано тело краљице Катарине Валоа, жене Хенрија V. Самјуел Пепис је за свој шилинг хтео и више. Пред запањеним црквеноцима зграбио је балсамовану Катарину у наручје и — пољубио њене усне! „Пољубио сам једну краљицу!“ — хвалисао се касније.

Старати се о лешу једног легалног владара, хајде-де, то човек још може да

његовог срца склопили брак, потписали су уговор по коме господин Ван Бачел може да користи сва добра своје жене — „док год је она над земљом“. Учвелећи муж нашао је врло оригиналан начин да његова драга покојница што дуже остане — „над земљом“. Жива или мртва!

Кад се господин Ван Бачел по други пут оженио, открио је, на своју велику жалост, да његова нова супруга нема баш много смисла за екстравагантност. Једноставно, новој госпођи Ван Бачел није пријало да пије чај и истовремено посматра балсамовану даму у својој дневној соби. „Или леш или ја!“ — рекла је

једини учвелећи супруг који је балсамовао леш своје драге покојнице.

За Мексиканку Јулију Паатрану (1832—1860) говорили су да је најружнија жена која је икада постојала — била је једна од ретких жена с дугом негованом брадом. Водали су је по свету и приказивали као „чудо природе“. Да ли из љубави или из рачуна — тек, њен менаџер узео је за жену. А када је брадата супруга донела на свет мртворођену брадату девојчицу и ускоро умрла — предузимљиви менаџер одмах је дао да се балсамује и жена и чедо. Спаковао је своју балсамовану брадату породицу у ста-

је наложио да се откопа Инесино тело, а покојница одене у најраскошније рухо, постави на престо и званично — прогласи за краљицу. По правилима дворског церемонијала сви великаши из краљевине морали су да приђу престолу и пољубе мртву Инесину руку.

ВИЛИЦА
ЗА УСПОМЕНУ

На листи најпознатијих мумија у историји — краљевске и великашке мумије убедљиво су најбројније. Један од најстаријих владара за кога знамо да је

ГЛАВУ!

схвати. Али бринути се о томе да и смакнути побуњеници оставе успомену у народу — то је већ теже разумеи. Правила пристojности некада су била врло компликована.

Кад је, на пример, 1685. године одрубљена глава енглеском побуњенику војводи од Монмута и обезглављени леш већ био послат да се упока — неким је пало на памет да не постоји ниједан војводин портрет! Војвода од Монмута био је незаконити син краља Чарлса II и, какав је — да је, није био ред лишити потомство његове слике. Леш је враћен, глава је зашивена за тело, на тело је навучено одело — и начињен је портрет који и данас виси у Националној галерији у Лондону. Све по протоколу!

БАШ ОТМЕНА САХРАНА

„Зашто би се по свету шепуриле само мумије великаша?“ — питао се енглески филозоф Цереми Бентам, оснивач утилитаризма. Овај чудак који се

целог живота трудио да стекне славу највећег ексцентрика у историји Енглеске, завештао је сва своја добра Универзитетском колеџу у Лондону — под условом да његов балсамовани леш краси салу колеџа за време седница! Зар је колеџ могао да му не испуни жељу?

Бентам је мумифициран 1832. године, а стотинак година касније лондонски професор Огден, велики чистунац и још већи чудак, поставио је пред нацију проблем мењања до-

њег веша на Бентамовој мумији. Кажу да је Огден нова акција имала великог одзива.

Ипак, најневероватнију судбину имала је једна мумија, ни царска ни филозофска. Била је то мумија једног црнца бескућника Андерсона Мек Круа. Када је Андерсон, звани Ендрју, погинуо 1913. године испавши из теретног воза у Тексасу, неки маштовити мајстор је из чиста мира одмах балсамовао његов леш. Мумију је купила група путујућих артиста и приказивала је као „осмо чудо света“.

Када се после 55 година трупа распала, мумија је као непотребан реkvизит остала у неком подруму у Даласу, где је пронашла удовица Елзи Пеис. Ова жена болећива срца просто није могла да се тек тако отараси мумије. „Он је ипак људско биће“ — говорила је госпођа Пеис. Али како самохрана удовица није могла да плати пристojну сахрану, дала је мумији надимак Сем — и сместила је у свој подрум.

Тек пре 70 година у Даласу се нашао један погребник мека срца који је о свом трошку сахранио

Андерсона. Удовица је била задовољна: „Баш отмена сахрана!“

Али сироти црнач још није могао да почива у миру. Све радио-станице емитовале су песму „Легенда о Ендрјуу Мек Круу“ коју је неколико месеци после сахране написао Дон Мек Лин. Дирнути тужном песмом, слушаоци су на црнчев гроб ставили плочу са натписом: „Ендрју Мек Кру, мумифицирани човек; рођен 1867, умро 1913, сахрањен 1973.“

Љ. Ј.

ПОВОДОМ НАПИСА »ПИР ЦРНЕ ДАМЕ«

ЦРНА ДАМА У ИРИГУ

На половини пута између Руме и Ирига, са обе стране друма, налази се по један споменик. Народ их зове „Кипови“, а подигнути су око 1800. године, у знак сећања на епидемију куге из 1795. и 1796.

Куга се појавила у Београду 1795. године. Плашећи се опаке болести, народ је бежао преко Саве у фрушкогорска села. Црна дама је у Ириг пренесена на следећи начин: јула 1795. Анђелија Јовановић-Курјачки са знала је за смрт своје сестре у Крњешевцима. Ту се на достојанствен начин опростила од покојнице, а затим је, пошто су јој сви рођаци помрли раније, узела неке ћилиме и вратила се у Ириг, у Грчку мају где је живела. Убрзо се, међутим, разболела и умрла. Црна дама је и њу похвалила.

У то време Ириг је са 4813 становника био највећи град у Срему. Пошто се болест брзо ширила а болесници још брже умирали, народ је почео да се плаши. Власти из Ирига одмах су обавестиле суседну Руму, па је још истог дана стигао хирург Рифл и почео са лечењем. Узалуд. Никоје није могао да помогне. Рифл је обавестио надлежне да је то болест — звана „гњила грозница“, да се великом брзином шири међу сиротињом. Сматрао је да је узрок болести хлеб од новог жита, па је наредио да се становништво преко добошара обавести да се чува таквог хлеба. Јер, умреће свако ко се после јела напије воде, тврдио је лекар.

У народу се већ почело говорити да је ово куга, а власти су запретиле смртном казном сваком ко ову болест затаји и прикрије.

Установљено је да су прво почеле да умиру жене, вероватно зато што су претежно оне, због неге, односно сахране, долазиле у непосредан контакт са болесним и мртвим.

Августа 1795. Ириг је већ био опкољен рововима а заплашени народ је почео да бежи и да се скрива у винограде и шуме. Брзом ширењу куге допринела је непровећеност и заосталост народа који се није придржавао наредби ондашњих власти и који се бојао болнице к'o живе ватре. Болести у кући су крили и по цену живота нису дозвољавали да се болесници издвајају. У болницама су, у међувремену, умирали и болесни и медицинско особље.

У почетку су мртве купали и свечано сахрањивали, али је болест узела толиког маха да су, на крају, мртви лежали по кућама и улицама, распадајући се и ширећи непријатан кужни задах.

Жупанијски лекар Будаји жалио се да нико не слуша ни његове наредбе ни претње. До краја августа у Иригу је умрло око 400 особа, у септембру 500, а у октобру чак 683 особе. У граду је царовала паника каква се не памти. Код Шатринаца је изграђен „контумац“, нека врста карантина. Тамо су доносили све кужне. У Грчкој мали заједно са свим стварима и намештајем спаљене су и окужене куће. Осетивши прве симптоме болести,

несвестицу и јаку главобољу, многи су до бесвести пили ракију верујући да ће се на тај начин излечити.

Јашући сам на коњу, краљевски комесар је издавао наредбе како да се копају шанчеви око града, а повереник је свакодневно обилазио куће и лично се уверавао у стварно стање. У фебруару 1796. године умрло је, међутим, само 11 особа.

У мају 1796. године из карантина се вратила прва, а у јуну и друга група преживелих Ирижана. Селаци су направили нове колибе јужно од града, а трговци се преселили у Руму.

Кужно гробље које се налази у источном делу Ирига и данас сведочи о тешком пиру „црне даме“ 1795. и 1796. године.

Пре куге Ириг је имао 4813 становника и 973 куће. У току епидемије спаљене су 402 куће, оболело је 3389 а умрло 2548 особа.

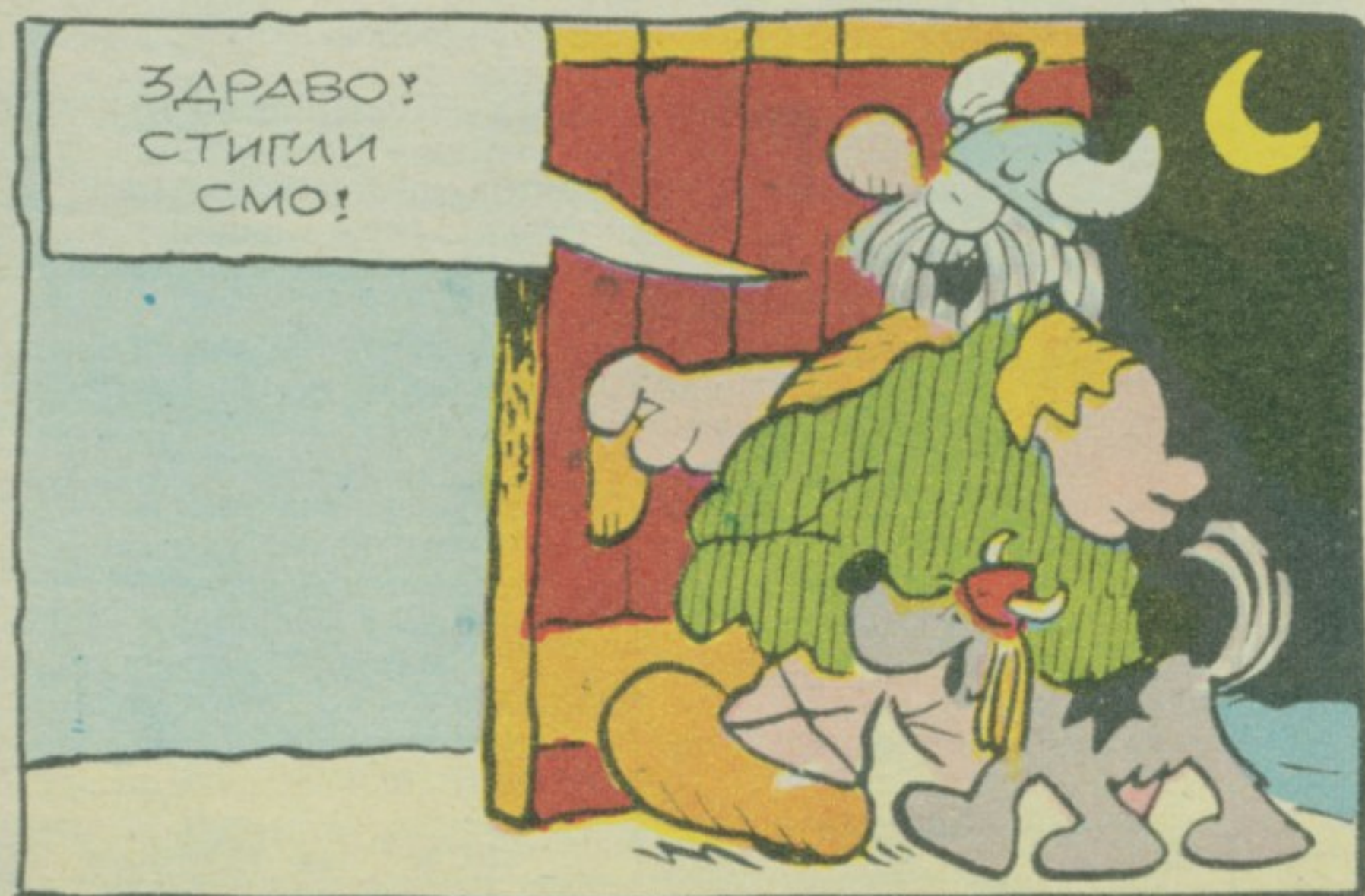
Румљани су између Ирига и Руме ископали дубоке ровове, поставили страже и зауставили мешање становништва Ирига и Руме. Пошто је епидемија престала и није се, на срећу, проширила и на Руму, ови су у знак захвалности подигли „Кипове“ да се народ и данас сећа оних црних дана.

Већина пролазника, међутим, не зна значење „Кипова“ и поред тога што се многи управо ту заустављају. Заустављају се на паркинг простору приватне угоститељске радње која је у непосредној близини „Кипова“.

Слободан Костић,
С. Митровица

DIK
BROWNE

ХОТАР СТРАШНИ

LP 332

ЗАЛОЖБА ОБЗОРЈА МАРИБОР
ООУР ПГП „SUZY“ ЗАГРЕБ
ГРУШКА 10, ПП. 729

НОВО!

НАРУЏБЕНИЦА

Овим неопозиво наручујем (поузећем) LP плоче: 1. ПАРНИ ВАЉАК —
Градске приче по цени од 74,60 динара
2. ПРЉАВО КАЗАЛИШТЕ — Прљаво казалиште по цени од 116,74 динара
Поштарина и амбалажа урачунавају се посебно. Молим да ми плоче доставите на адресу:

Име и презиме

Адреса

Наручујем плоче

SUZY КЛУБ ДИСКОФИЛА, 41001 ЗАГРЕБ, Грушка 10. пп 729

**О
ОВОМЕ
СЕ
ПРИЧА!
ОВО СЕ
СЛУША!**

BABALU

СТРИП

КАПЕТАН НИК⁸

ПОТОПЉЕНО БЛАГО

НИК ХОЛИДЕЗ, млади капетан, власник је ЈАХТЕ „ШЕВА“ коју изнајмљује излетницима. Ник се спријатељио с чувеним фотографом **ДАУЛИНГОМ**...

ЖЕЛИМ ДА ПРОНАЂЕМ ПОТОПЉЕНО БЛАГО? ЗАТО МИ ЈЕ ПОТРЕБНА ТВОЈА ЈАХТА, НИК?

БОЉЕ НЕ РАЗБАЏУЈ НОВАЦ, ДАУЛИНГ? СВЕ СУ ТО ПРИЧЕ?

ЗА ТО ВРЕМЕ ...

ЈОШ НЕКОЛИКО ПУТА ДА ГА ПОТОПИМО У ОВАЈ РАСТВОР И ИЗГЛЕДАЋЕ КАО ДА ЈЕ ЧИТАВ ВЕК БИО ПОД ВОДОМ?

KEATS PETREE 8-6

И ОВЕ СТВАРЧИЦЕ ИЗГЛЕДАЈУ КАО ПРАВЕ?

ПАИКА МОЖЕМО ПРЕВАРИТИ, АЛИ НЕ И СТРУЧЊАКА?

АЛИ, ОНАЈ КО ПРОНАЂЕ ПОТОПЉЕНО БЛАГО НЕГЕ ОДМАХ РАЗМИШЉАТИ О СТРУЧЊАЦИМА?

У ПРАВУ СИ?

У МЕЂУВРЕМЕНУ ...

ОЗБИЉНО МИСЛИШ ДА ПОБЕШ У ПОТРАГУ ЗА ПОТОПЉЕНИМ БЛАГОМ?

НАЈОЗБИЉНИЈЕ?

КРАЈ МАЛОГ КОРАТНОГ ОСТРВА У БЛИЗИНИ ФЛОРИДЕ...

БЛАГО ЈЕ СПУШТЕНО СЕНДИ? САД САМО ДА ПРОНАЂЕМО ЖРТВУ?

СУТРАДАН...

НИК, ОВО ЈЕ ПРОФЕСОР СЕНДИ КОЈИ ИМА МАПУ ПОТОПЉЕНОГ БЛАГА?

СТАЈНО ЧЕБЕЉУЈЕМ ДАУЛИНГА ДА ЈЕ ТАЈ ПАПИР БЕЗВРЕДАН, АЛИ ЧИТАЈУД?

KEATS PETREE 8-8

ЈА САМ СХВАТИО ДА ЖЕЛИТЕ ДА ПРОДАТЕ МАПУ, А САД КАЖЕТЕ ДА ЈЕ БЕЗВРЕДНА?

ТО ЈЕ МОЈЕ МИШЉЕЊЕ? АЛИ, КО ЗНА?

АКО НЕ ВРЕДИ, НЕЋУ НИШТА ТРАЖИТИ ЗА ЊУ? УКОЛИКО ЈЕ МАПА ПРАВА, БИО БИХ БУЏАТА КАД ЈЕ НЕ БИХ ПРОДАО ЗА ДОБРЕ ПАПЕ?

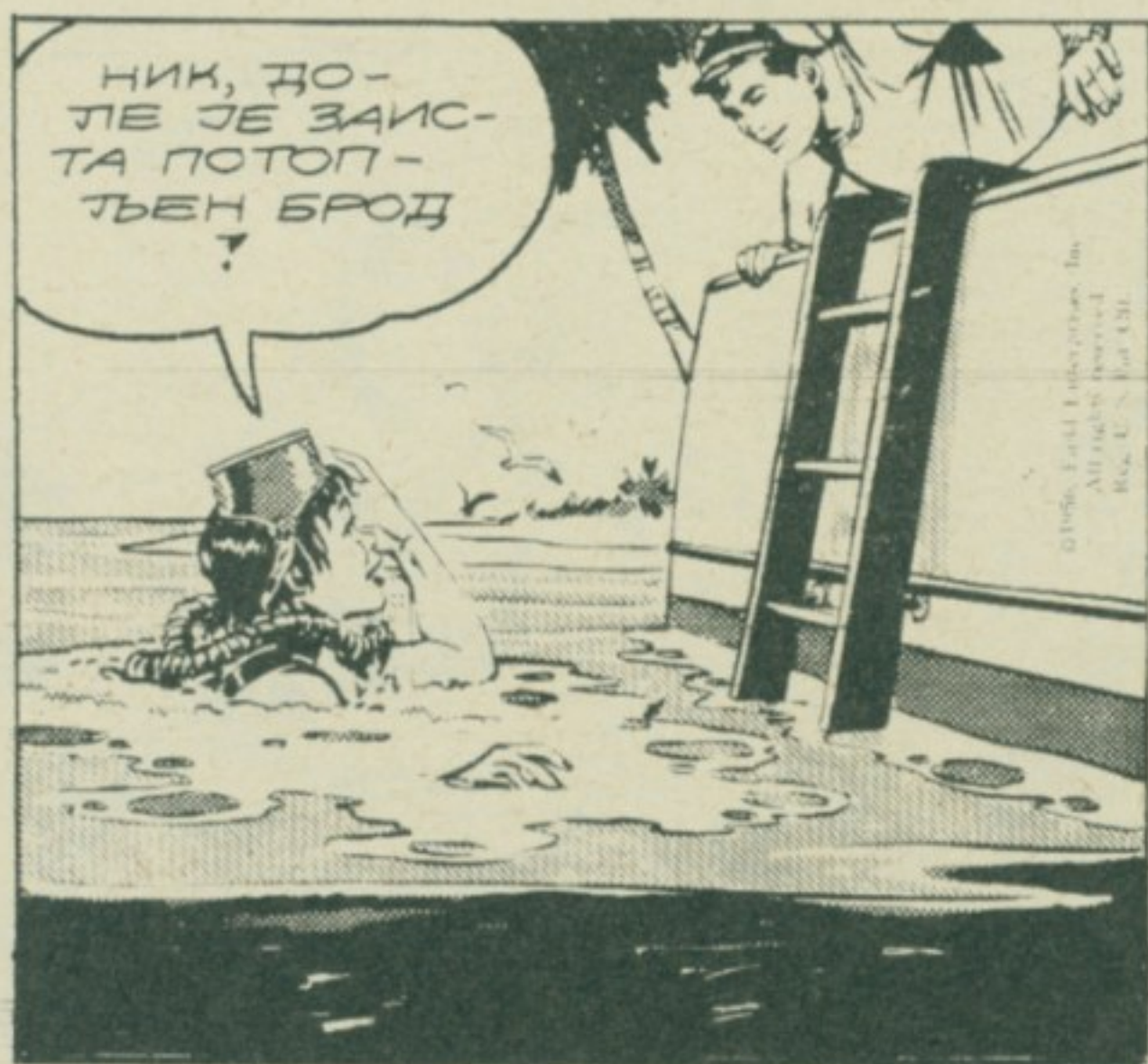
НАРАВНО, МАПУ ЋУ НАПЛАТИТИ САМО АКО СЕ БЛАГО ПРОНАЂЕ?

ЛИЧИ МИ НА ОБИЧНОГ ПРЕВАРАНТА?

KEATS PETREE 8-9

1466/1

У СТВАРИ,
НАЗБОТЪЕ.
ДА СКЛО-
ПИМО ЈЕДАН
УГОВОР?

НЕМАТ НИШТА
ПРОТИВ ТАКО ПРО-
НАБЕМО БЛАГО,
ДОБИТЕ ОВАЈ
ЧЕК НА ДВЕСТА
ХИЛЈАДА ДОЛАРА?
У СУПРОТНОМ, НЕ-
ПАМ ЧЕК?

СТАЖЕМ СЕ?
НАДАМ СЕ ДА
БЕМО СВИ БИ-
ТИ ЗАДОВОЉ-
НИ?

МАЛО КАСНИЈЕ...

ХММ?
ПРОФЕСОР
СЕНДИ МИ НЕ
ЛИЧИ НА КОЦ-
КАРА... АТИ,
ПОГОДБА
ЈЕ МНО-
ГО ЧУД-
НА?

KEATS
PETREE
8-20

МОРАТ ДА
ПРИЗАМ ДА ЈЕ
ПОВ НА БЛАГО
ВЕОМА ЧЗБУД-
ЉИВ?

KEATS
PETREE
8-21

НАДАМ СЕ
ДА КОВЧЕГЕ
НИСИ ОСТАВИО
НЕГДЕ ГДЕ МО-
ГУ ТАКО ДА
ИХ ОТКРИ-
ЈУ?

НЕ БРИ-
НИ? НИШТА
НЕКЕ ИЗАЗ-
ВАТИ ЊИХО-
ВУ СУМ-
ЊУ?

НИК, БЕТИ И ДА-
УЛИНГ ПАЖЉИ-
ВО СУ ПРЕТРАЖИ-
ВАТИ МОРСКО
ДНО...

ОВО ЈЕ ДЕ-
СЕТИ ПУТ КА-
КО СУ ДАНАС ЗА-
РОНИЛИ? ИЗГЛЕ-
ДА ДА СИ СУ-
ВИШЕ ДОБРО
САКРИО КОВЧЕ-
ГЕ?

ПА,
РЕКАО
СИ ДА
НЕ СМЕ-
ЈУ БРЗО
ДА ИХ
ОТКРИ-
ЈУ?

НЕМАМО СРЕБЕ?
МОЖДА ЈЕ БЛАГО
ИПАК
КОД
ПА-
ЛЕБО-
ВОГ
СПРУ-
ДА?

СУТРАДАН...

ЈОШ ДАНАС РЕ-
МО ОСТАТИ ОВДЕ?
САМО ШТО РЕ СВА-
КО ИСТРАЖИВАТИ
САМ?

БИ-
РЕ
ЗА-
БАВ-
НО?

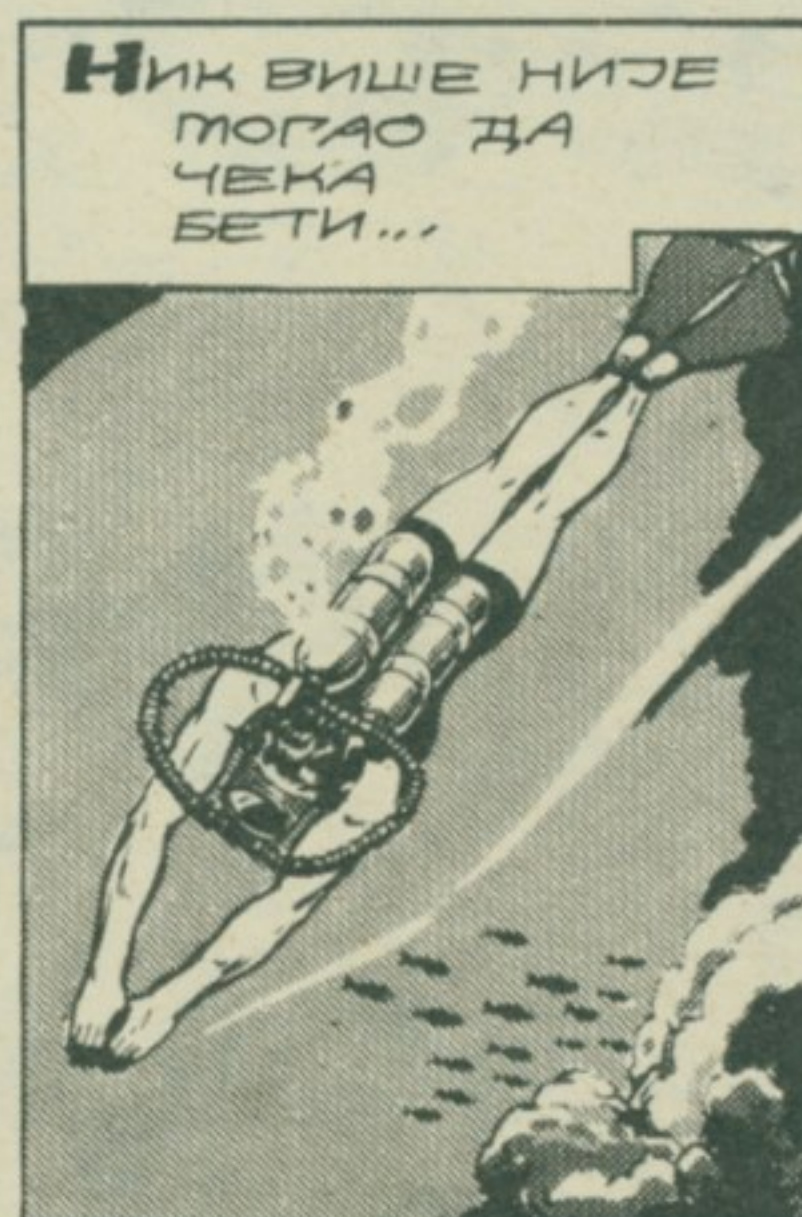
НИК СЕ УПУТИО
ПРЕМА МЕСТУ
ГДЕ СУ ПРЕТХОД-
НОГ ДАНА ТРА-
ГАТИ...

... БЕТИ ЈЕ
ЗАРОНИЛА
У СУПРОТ-
НОМ ПРАВ-
ЦУ
...

НА ДРУГОМ КРАЈУ...

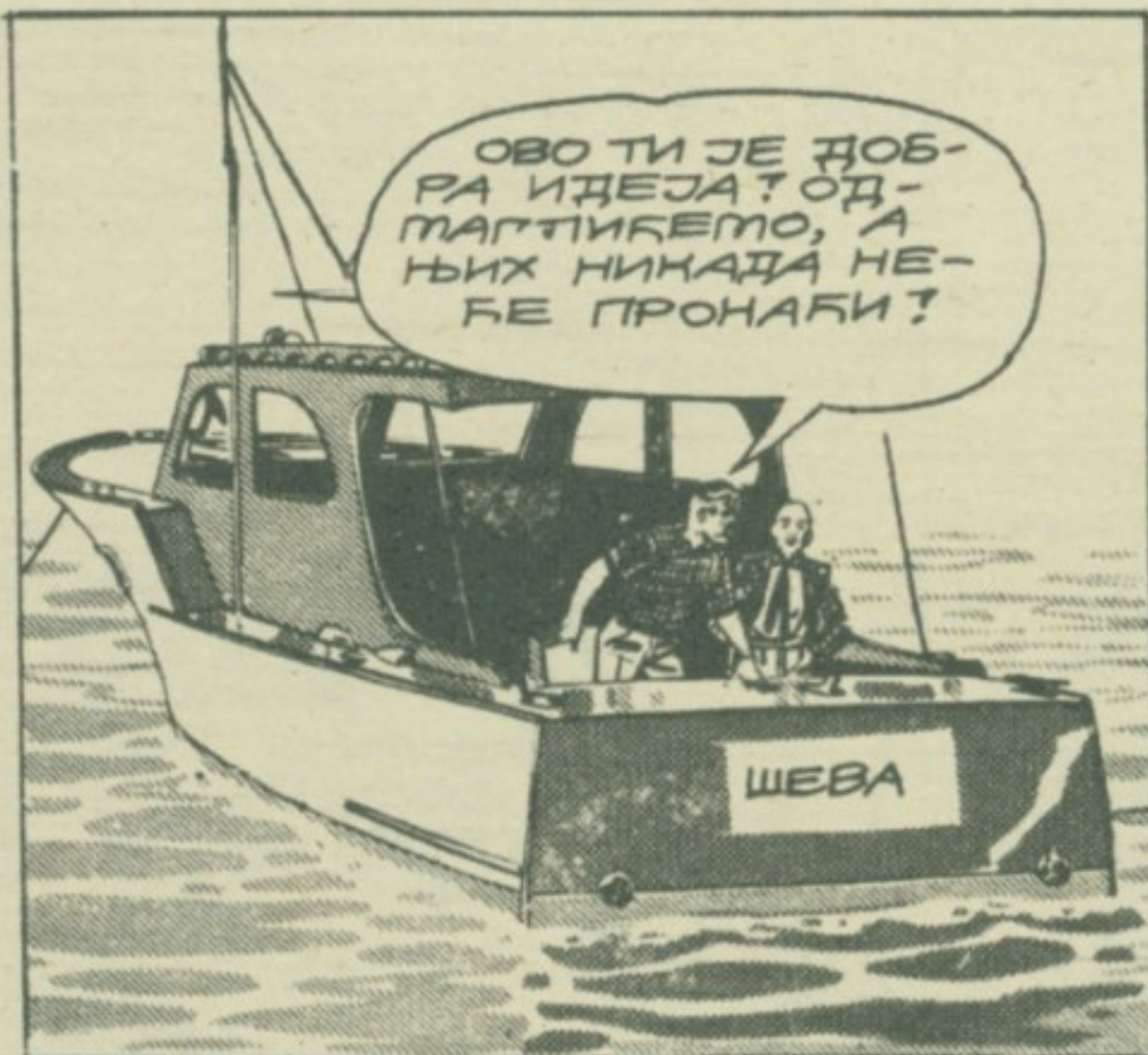

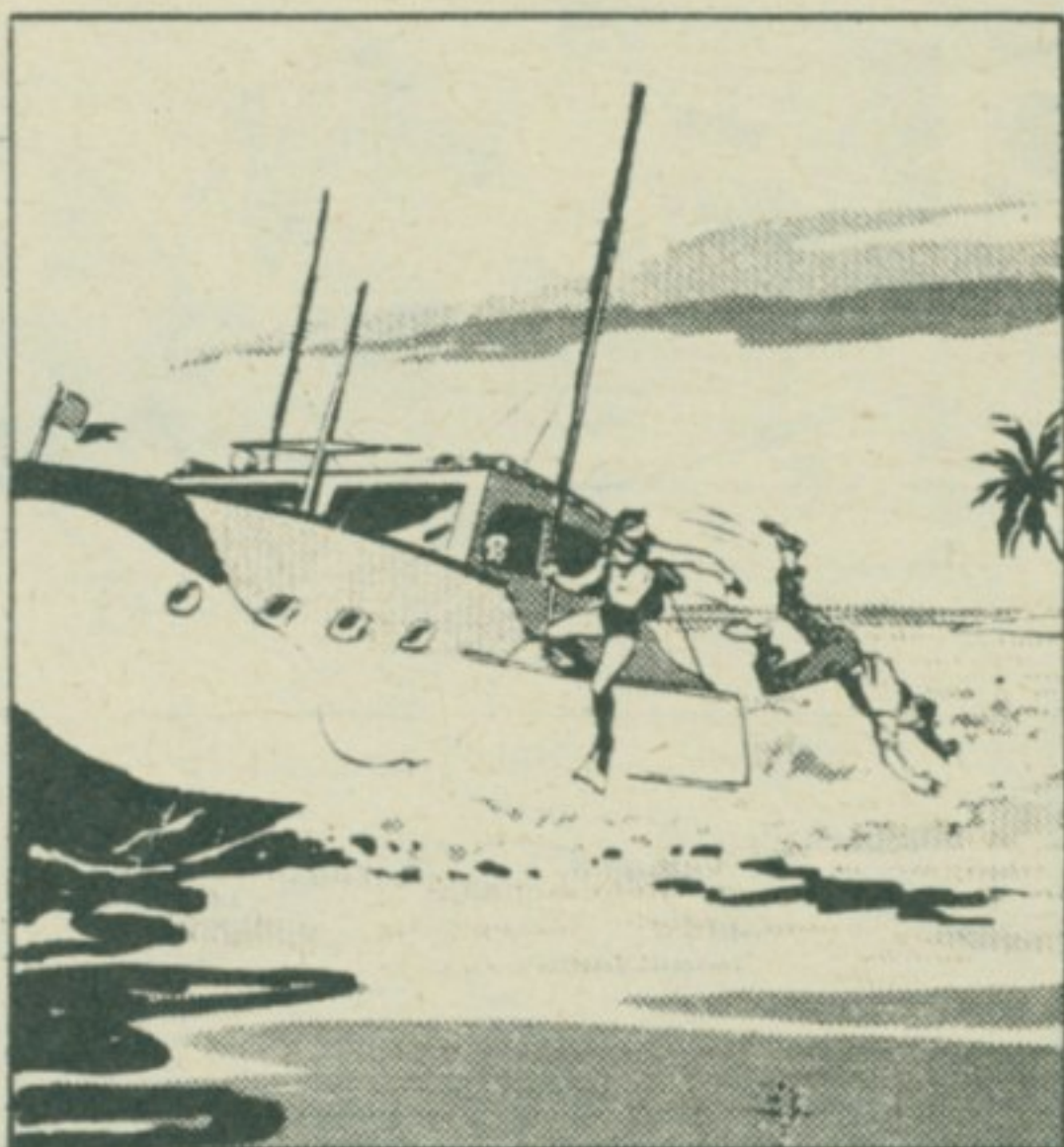
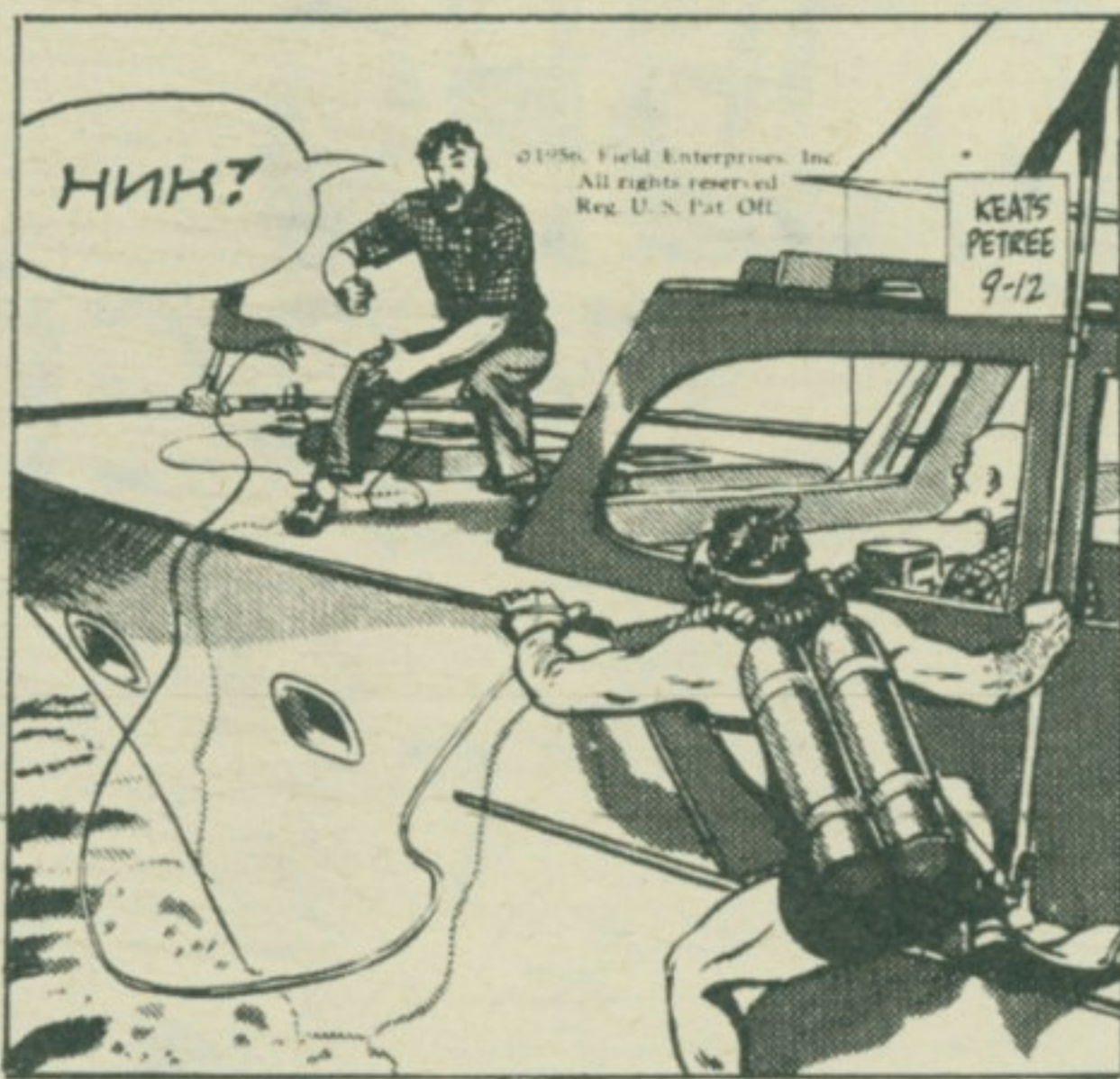

ОКЕЈ, РОЛФЕ? ЧИМ ОПЕТ ЗАРО-НЕ...

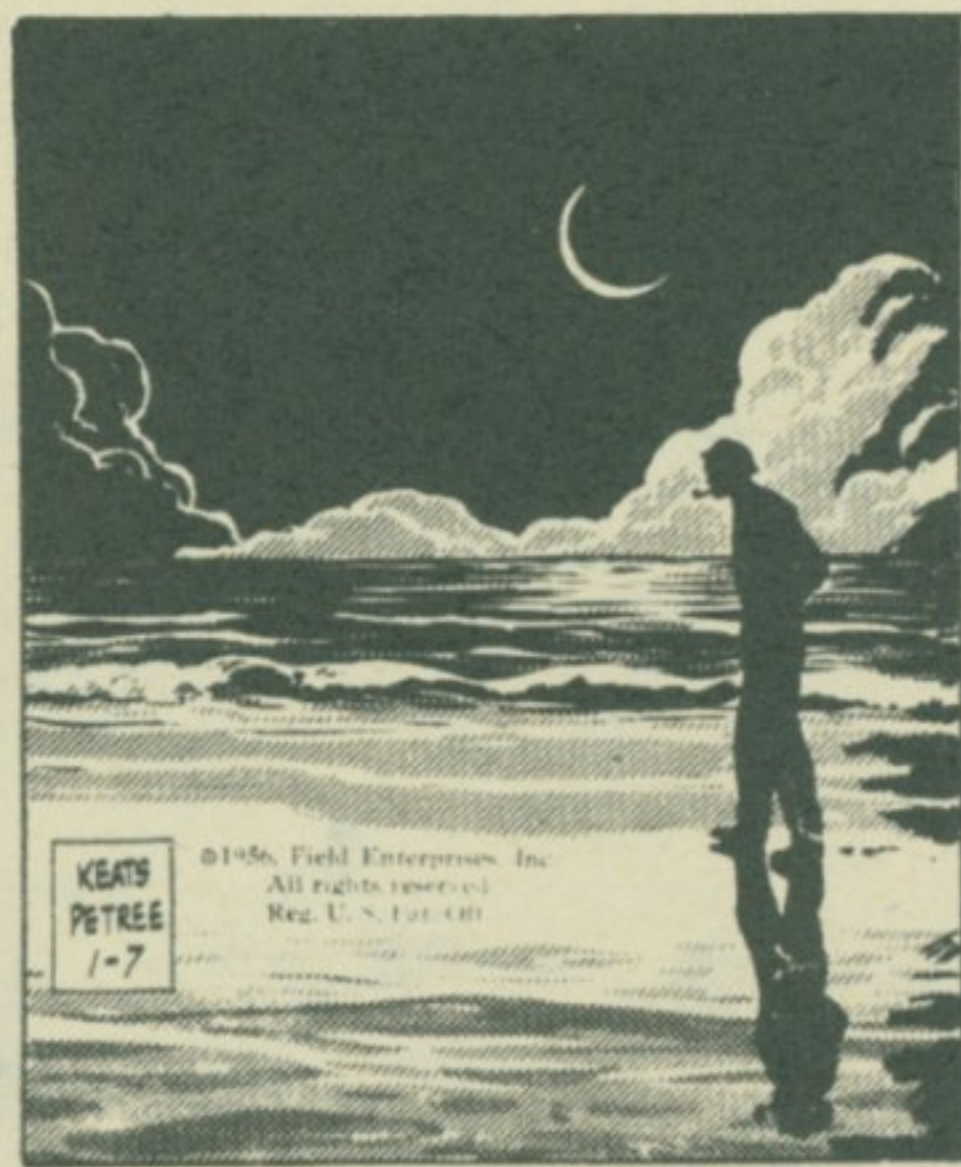

Капетан
НИК:

НОВА ЕПИЗОДА

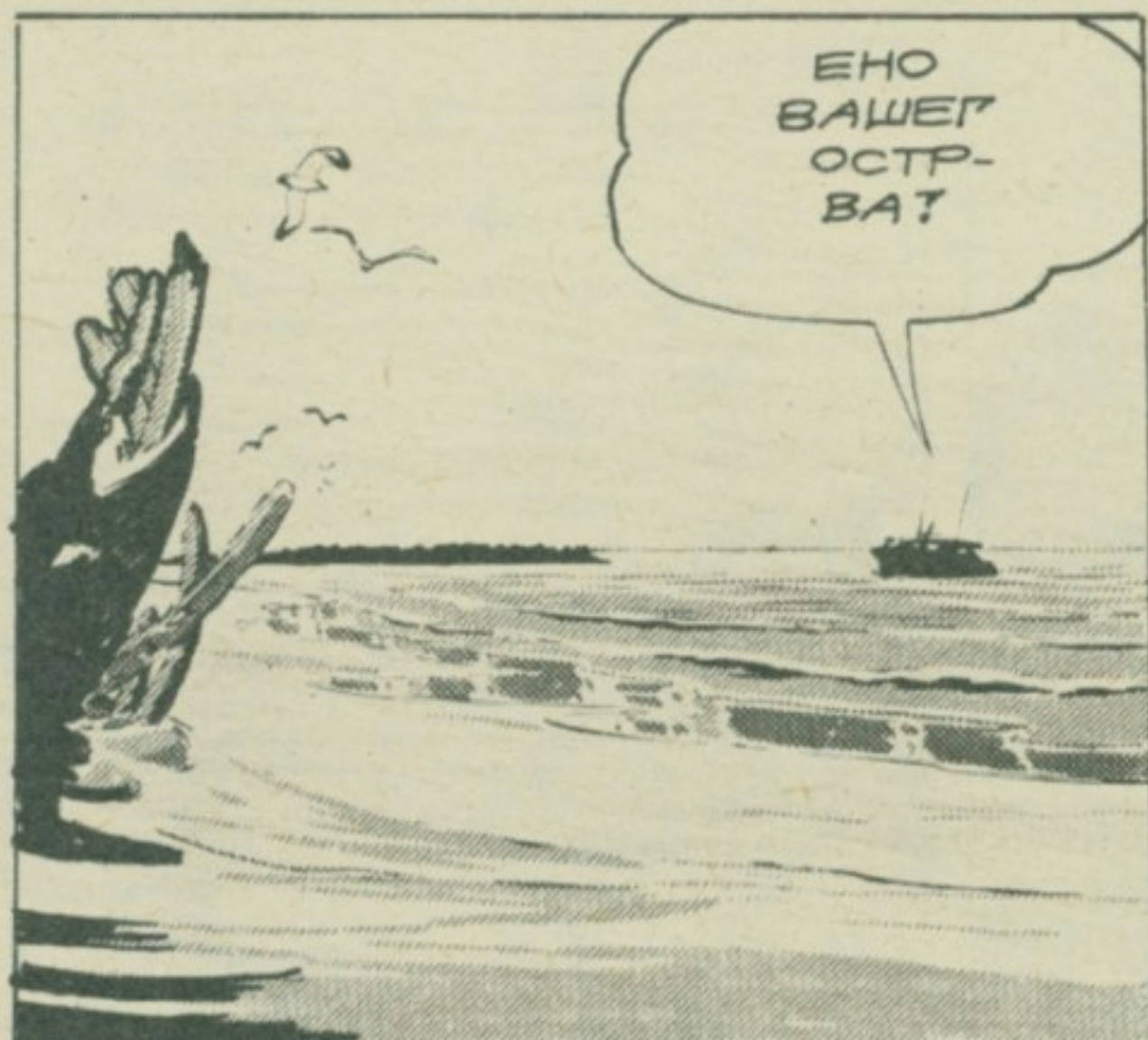
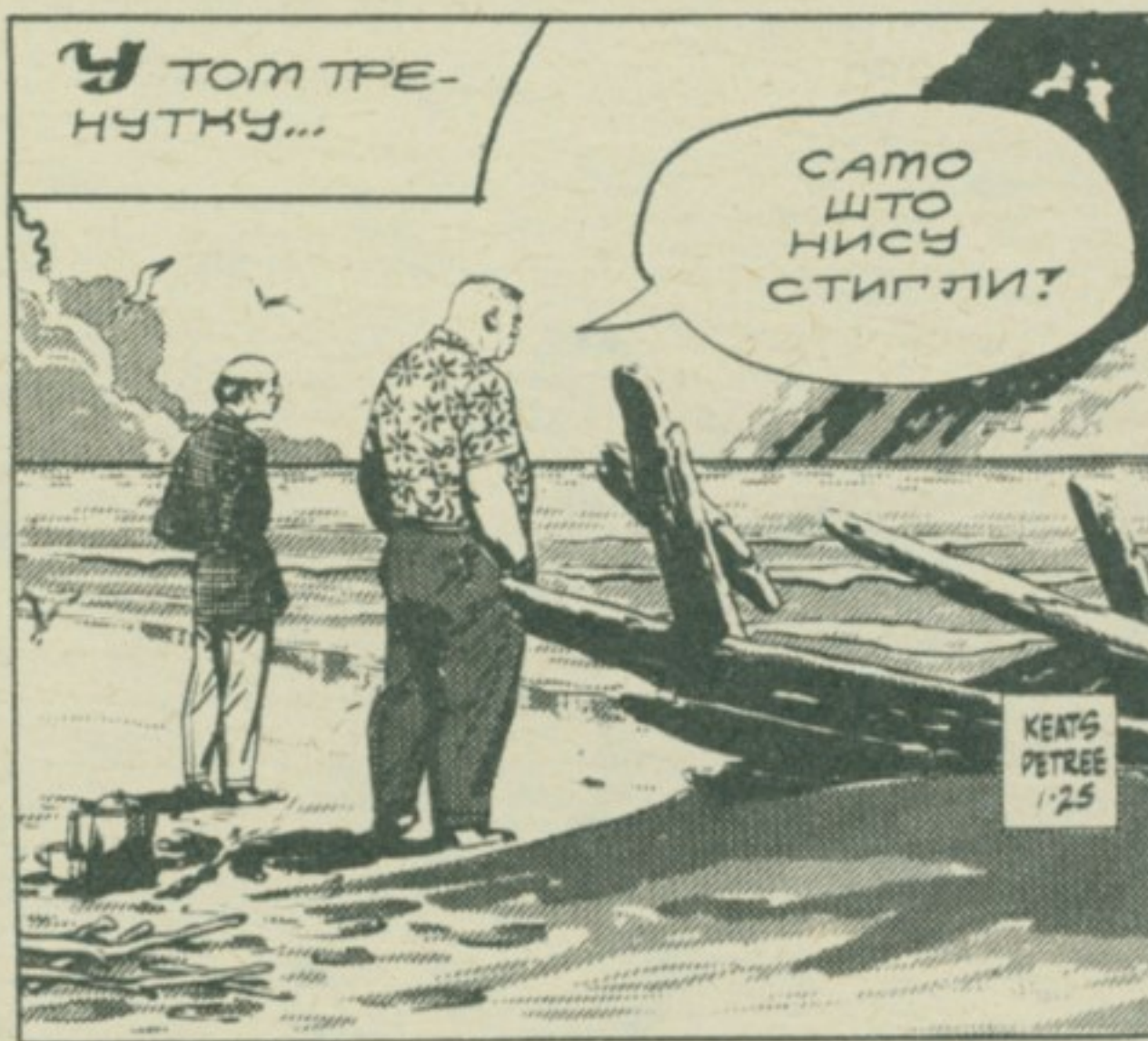
КОБНО КРСТАРЕЊЕ

ЕВО МОЈ ПЛАН! ДОВЕШЌУ ДЕВОЈКУ ОВДЕ, А ВИ РЕТЕ ЈЕ ОТЕТИ?

ТО НЕ?

НИСТО МИ КИДНА-ПЕРИ?

МА, ЈА СА-МО ЖЕЛИМ ДА ЈЕ ЧПЛАШИ-МО?

ЗА ТО ВРЕМЕ...

НЕ МОГУ ДА РАЗУМЕМ ТВОЈУ ТЕТКУ? ОД-ЈЕДНОМ ЈЕ ПОС-ТАЛА ТАКО ЉУБАВНА?

ВЕРО-ВАТНО ЈОЈ СЕ ДОПА-ДАШ?

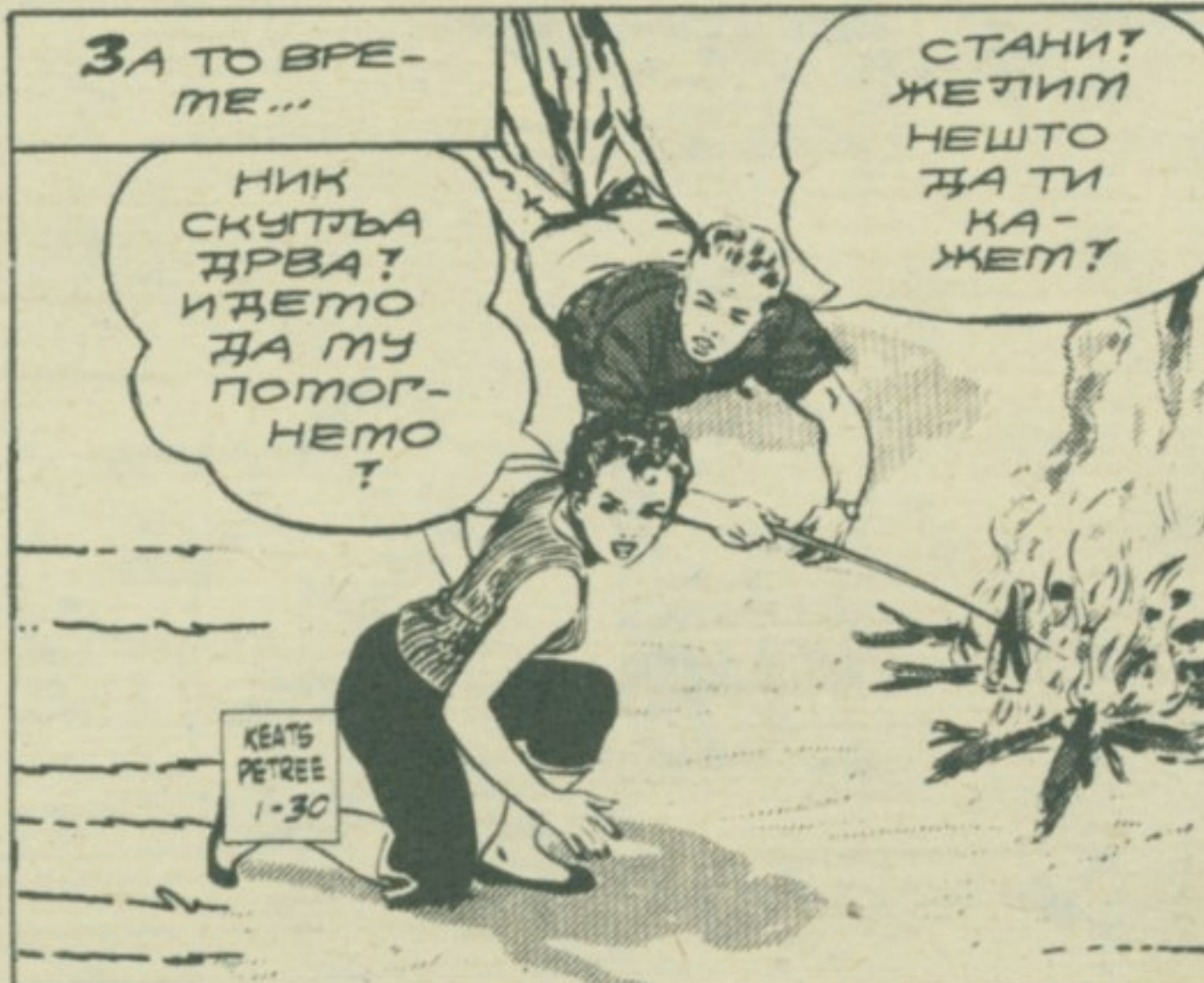

АЛИ, РИВАР КОЈИ НАС ЈЕ ПРЕБАЦИО ОВ-ДЕ, ВРАТИО СЕ? А МИ НЕМА-МО ЧАМАЦ?

НЕ БРИ-НИ-ТЕ?

ЏЕРВИС, МОЈ ШОФЕР, ДОБИ-ЋЕ ПО ВАС?

ЗА ТО ВРЕ-МЕ...

НИК СКУПЉА ДРВА? ИДЕМО ДА МУ ПОМОГ-НЕМО?

СТАНИ? ЖЕЛИМ НЕШТО ДА ТИ КА-ЖЕМ?

БЕ-ТИ, МИ-ЛА... ХО-РЕШ ЛИ...

ЏОЗ, ПУСТИ МЕ? МОГАО БИ ДА СЕ ПОЈАВИ НИК...

МИСТИШ ДА ЈЕ ЊЕГА БРИГА С КИМ СИ ТИ?

ПРИПРЕМА-ТЕ ЛИ ВИ РУ-ЧАК? ЧИТИРЕМ ОД ПЛА-ДИ?

НИК, САМО МИСТИШ НА ЈЕТО?

ШТА ЈЕ ВАМА? НЕШТО СТЕ НЕРАС-ПОЛОЖЕ-НИ?

ЈА РУТИ РЕ-БИ?

ПИТАО САМ БЕТИ ДА СЕ УДА ЗА МЕНЕ, АЛИ, ОНДА СИ СЕ ТИ ПОЈАВИО...

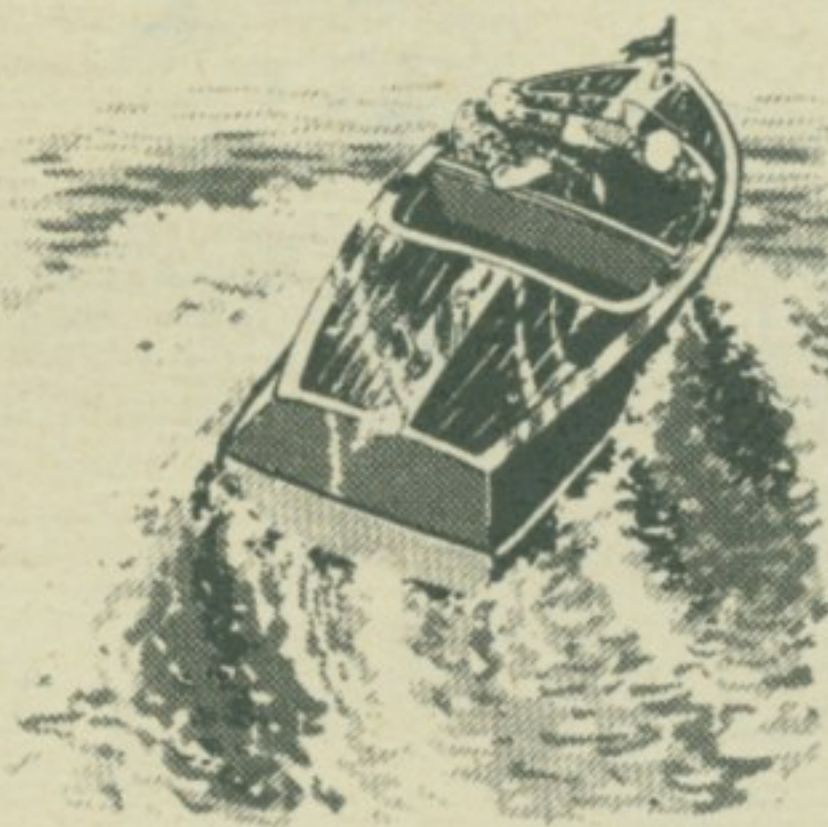
ШТА? БЕТИ ДА СЕ УДА?!

НАРАВНО! ТЕБИ ТАКО НЕШТО НИЈЕ ПАДАЛО НА ПАМЕТ?

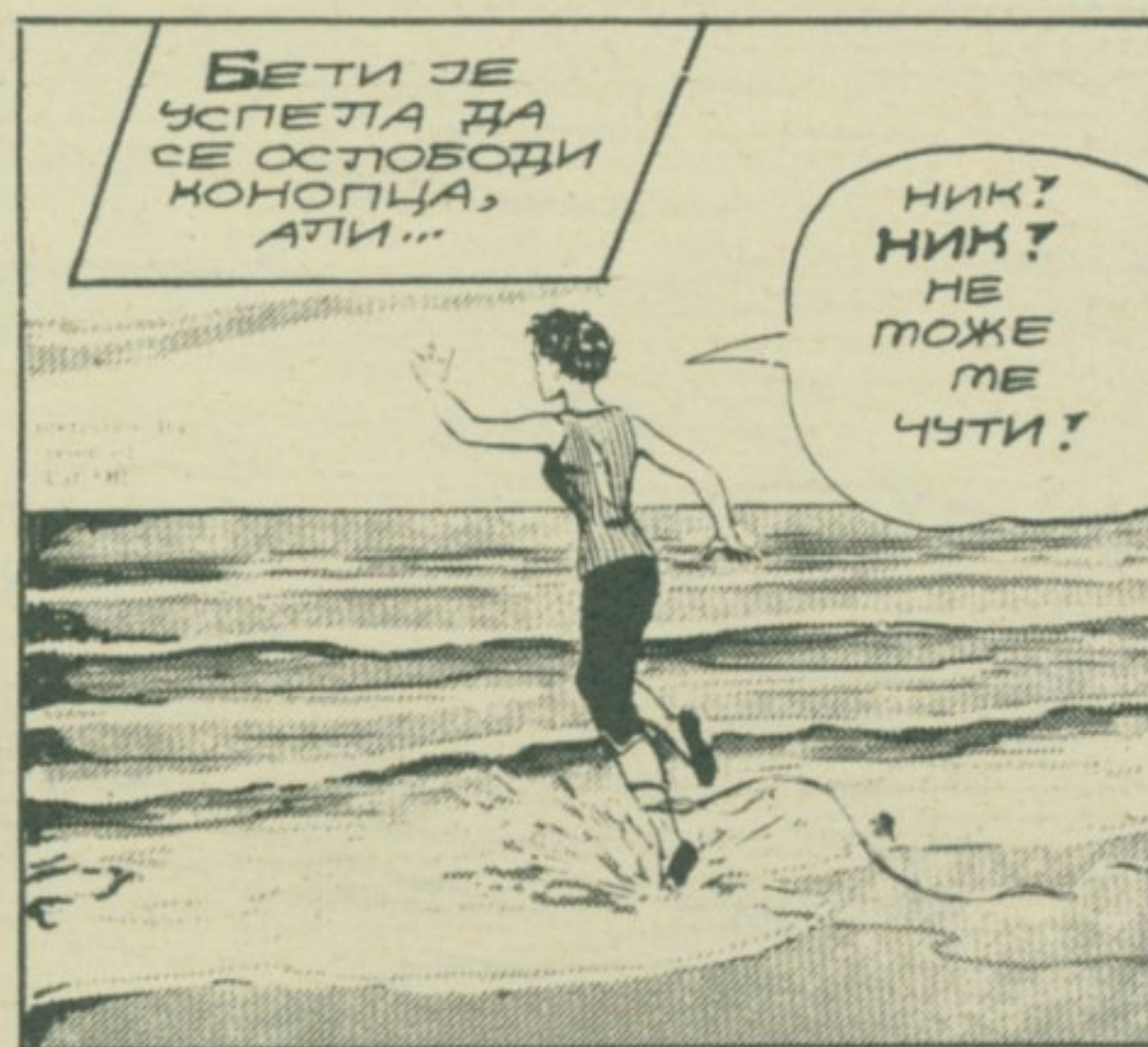

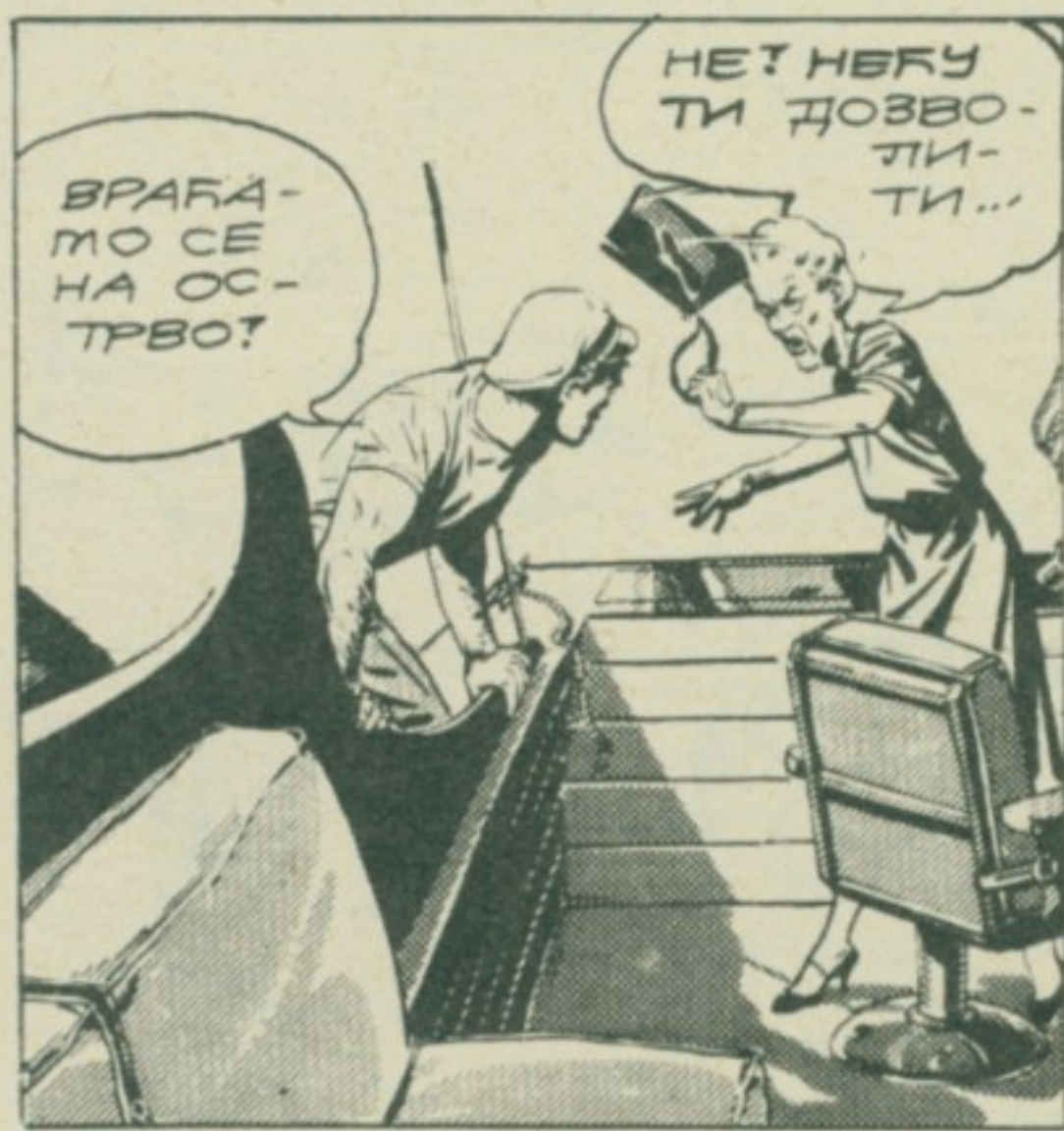
МОТОРНИ ЧАМАЦ СЕ БРЗО УДАЉИО ОД ОБАТЕ

СВЕ СЕ ОДВИЈАЛО ПО ПЛАНУ ТЕТКЕ ЕФИ...

**ПРГАВЕ, ГРБАВЕ
И ВЕОМА
КОРИСНЕ**

НЕ ВЕРУЈ КАМ

А камиле нису тако „тупе“ као што се за њих говори, потврђује истинита прича о старој камили која је радила у некој цедионици уља.

Гонич вероватно није ни слутио у какву га је опасност довело то што се једнога дана крвнички окомио на њу све док га, неколико месеци касније, усред ноћи из сна није тргао стравичан урлик који је долазио из стаје.

Човек је изашао у двоориште и угледао како се животиња прикрада гомили одеће која је подсећала на уснулу људску фигуру, скаче на њу и крвожедно је пара великим зубима.

Кажу да је камилу ухватио такав очај када је зачула гоничеве љутите повике и схватила своју грешку да се залетела право на зид и самој себи размрскала главу.

ДЕБЕЛЕ — ЗА ДЕСЕТ МИНУТА

Због способности да опстану у суровим пустињским условима какве не би могла да поднесе ниједна друга врста, човек их, и поред њихове ђудљиве нарави, припитомљује већ хиљадама година.

Постоје само две врсте камила. Прве, двогрбе, живе у читавој Азији северно од Хималаја. Њихова гломазна тела прекрива дугачка тамносмеђа длака. Захваљујући њој зими подносе температуре које се спуштају и 27°С испод нуле, а лети је одбацују и, тако огољене, подједнако добро издржавају и врућине од 50°С.

Њихове једногрбе рођаке насељавају читаву Африку, ситније су грађе, могу да достигну висину од два метра, а како су изложене беспощадном сунцу, длака им је кратка.

Камиле могу месецима да се хране трновитим биљем, лишћем, границама и сасушеним травама, што би свака друга животиња одбила и да оњуши. Распрострањено је веровање да у грбама чувају воду, али ови делови тела служе им да у периоду када их обилато хране нагомилавају у њима масти које ће им омогућити да касније месецима таворе на „мршавој“ исхрани.

Тако се и величина грбе мења. Док код добро ухрањене камиле она може да буде тешка и до петнаест килограма, после дуготрајног гладовања тежина јој пада и на два до три килограма тако да је једва видљива.

У причама о способности

ГЛОМАЗНЕ ГРБАВИЦЕ ТЕШКО СЕ МИРЕ СА УЛОГОМ КОЈУ ИМ ЈЕ ЧОВЕК НАМЕТНУО. У СТАЊУ СУ ДА ГА РИТНУ, УЈЕДУ, А У НЕМОГУЋНОСТИ ДА НА ДРУГИ НАЧИН ИЗРАZE СВОЈЕ ПРОТИВЉЕЊЕ, НЕЋЕ ОКЛЕВАТИ НИ ДА ГА ПЉУНУ.

камила да дуго издрже без воде има доста претеривања. Пример оне која седамнаест дана није окусила ни кап само је изузетак. Величина њених сродница трпеће жеђ два до три дана лети, а највише осам зими, и то захваљујући бројним кесастим продужецима желуца у којима се вода задржава веома дуго.

Ниједан сисар, укључујући и човека, не би без последица преживео губитак четвртине од укупне количине воде у организму. Камила то може. Истина, велике грбавице у стању су и да ту изгубљену тежину надокнаде за свега десет минута — веома једна камила за то време попије око 135 литара воде!

ВРЕЋА ЗА УРЛАЊЕ

Од особина које јој омогућавају да опстане у пустињским условима треба још поменути и двоструке редове густих трепавица, длаком обрасле ушне отворе и изузетно изострена чула вида и мириса. А баш када јој ситни песак дозлогрди, камила може и да стисне ноздрве.

Одрасле камиле имају и такозвану врећу урлања. Овај кожни мехур у врату дугачак 30 до 35 сантиметара надувава се до величине људске главе и тада из њега избијају изузетно гласни звуци клокотања, режања, урлања и стењања. Камила их производи кад год је љута или у доба љубавне грознице.

Резултат љубавног зова тако непријатног за људске уши видеће се једанест до тринаест месеци касније када на свет долази младунче. Мајка ће га дојити читавих годину дана и за то време испољити необичну храброст.

У доба зрелости камиле улазе тек са напуњених 12 година. До краја живота тада им остаје још само осамнаест до двадесет и осам година. Овај, не тако дуг, век камиле проводе служећи човеку — вуку

плугове, окрећу точкове за наводњавање, али пре свега преносе терет. Камила је у стању да понесе и 300 килограма и да тако натоварена дневно превали по четрдесет километара.

Иако се са обуком почиње када животиња напуни годину дана, ниједна камила неће се до краја живота потпуно помирити са улогом коју јој је наметнуо човек. Посао камиларе захтева изузетну вештину јер је свака од њих спремна да се изненада ритне или уједе свога господара. Разљућена животиња има још једну, веома непријатну особину — свој бес веома често испољава пљувањем.

Без обзира на то колико су је пута раније товарили, камила ће се увек противити овој непријатности.

Када после приредбе коју обично прате и ударци бичем на крају ипак пристаје да клекне, језиво се кези, колута очима, рита, уједа и, најзад, страшно јадикује. Противљење и бес јој, по правилу, не помажу — на крају ипак креће на дуго путовање.

У ГАЛОПУ

Необичан изглед ових животиња навео је Римљане да их једно време приказују у аренама као чудовишта, а када су забаве жељни грађани Рима установили да су „наказе“ изузетно брзе, почели су да их користе и у тркама двоколица. Бедуини и данас организују живописна надметања једногрбих дро-

медара, најбрже врсте камила које у галопу достижу брзину од 16 километара на час.

Камилама се дешавало и да их „извозе“. Двадесет грбавица пратило је у прошлом веку Ирца Берка, првог Европљанина који је пропутовао Аустралију од југа до севера. Смели истраживач није имао среће — умро је од глади, али зато потомци његових камила и данас живе у Аустралији.

Много горе од ових „аустралијских“ прошло је седамдесет и пет камила које су 1855. године Американци купили за своје гарнизоне у пустињским територијама освојеним од Мексика. Каубојима никако није полазило за руком да са коња пређу на камиле, па су их немилосрдно

Камиле су изврсни трначи и могу да превале удаљености које не би савладала ниједна домаћа животиња. Крећу се избацујући истовремено обе леве, односно десне ноге.

МИЛИ!

убијали тако да је педесетак година касније умро и последњи потомак учесника неуспелог експеримента.

Камиле су употребљене и у бројним војним операцијама оба светска рата, а египатска војска имала је у саставу својих снага и сталан камиларски корпус.

М. И.

Дешава се да намиле имају и више од уобичајене једне или две грбе. Једна четворогрба продата је у арапском граду Ходеиди за десет хиљада долара.

Септембар 1566. Град Сигет у Угарској. Ослоњен шакама о одбрамбени зид, средовечан човек финих црта лица и неговане браде блудио је у ноћ. Са врха зида, где је стајао, дању се видео не само град, него и простор далеко изван њега.

— Господару — трже га глас слуге Чрка — хајдемо доле, не вреди чекати, краљ нас је изневерио!

— Биће тако, мој Чрко! — окрете се човек и пође, а онда нагло засташе и упита колико још има хране и муниције.

Одговор да залиха нема није га изненадио. Пожуррио је низ степенице. Малопрешање размишљање помогло му је да коначно раскрсти са илузијом: краљ Максимилијан Хабсбуршки неће притећи у помоћ с војском, премда је могао! У мислима му је упутио прекор на рачун лицемерства. Најзад, чија се царевина сада брани ако не Хабзбуршка. Витешка част није дозвољавала да дигне руке од свега.

ЧЕТРЕДЕСЕТ НА ЈЕДНОГ

Био је то Никола Шубић-Зрински, по једнима рођен 1508, по другима десет година касније, угледни члан чувене породице Зринских која је тај назив добила по граду Зрину на Уни, а водила порекло од брибирских кнезова Шубића. Никола је био не само mudar, већ и изузетно храбар. Присно везан за Хабсбурговце, неко време био је бан, али се одрекао те части и прихватио само дужност капетана сикетске капетаније, мада ни тиме није био одушевљен јер је требало бринути о поседу Зринских који се пружао од реке Муре чак до Бакра на мору.

У то време град Сигет или Сигетвар није представљао само важно утврђење Угарске, него и последњи бастион одбране средње Европе, нарочито Хабсбуршке Царевине од силовитог надирања Турака. Султан Сулејман II Величанствени опседнут сулудом жељом да освоји Беч кренуо је са силом од око 100 хиљада војника и великим бројем топова и 1526. на Мохачком пољу, код Дунава, просто збрисао Угаре у чијим су се редовима борили и Хрвати. Касније је пао и Печуј.

На победоносном походу седамдесет петогодишњег султана Сулејмана II сада је стајао само Сигет. Старац-владар није знао за милост. Где је стизао, пратио је покор. Европу је захватила паника. Очи Хабсбуршке Царевине биле су упрте само у једног човека — сикетског капетана Николу Шубића-Зринског. Истина, и капетан Марко Станчић-Хорват приликом двеју претходних опсада града, 1555. и 1556, показао

ОПСАДА СИГЕТА

Турци су били запрепашћени када је из града излетела група бранилаца. Поскакали су и машили се оружја. Севнула су хладна сечива...

је велико јунаштво, али када је султан увидео да „черупањем“ не иде и да на Сигет мора ударити свом силом, Хабсбурзима је било јасно да је Сигету дошло доба „бити или не бити“. Обећали су капетану Николи помоћ и бодрили га да издржи док краљ Максимилијан не окупи војску.

Николу Шубића-Зринског није требало обавезивати. Његова оданост Хабсбурзима била је толика да је служење тој породици сматрао питањем личне части. Окупио је око себе браниоце и пребројас их: око две и по хиљаде људи, углавном Хрвати и Угари. Толико је могао да супротстави Сулејману Величанственом иза којег је стајало готово 100 хиљада људи и 300 топова. На једног браниоца долазило је четрдесетак Турака! Жене, старци и деца у тврђави нису рачунати у браниоце.

НЕПРИЈАТЕЉ ДОЛАЗИ

Радови на преуређењу и јачању Сигета журно су започети 1558. и за само две године, на основу плана италијанских стручњака за низијску фортификацију, око 300 кметова изградило је унутрашњу и спољашњу тврђаву, стари и нови град, укупно четири самосталне тврђаве мостовима повезане у целини. Као материјал коришћени су плетер и земља. Већи део тврђаве оивичавала је река Алмаш и непрестаним разливањем стварала мочварно тле и готово авентињски амбијент јер су се испарења задржавала дуго после свитања. И не само то: цела мочвара око Сигета била је обрасла густом

трском па су само упућени знали стазе до града.

По окончању посла на фортификацији, капетану Николи је лакнуло. Стао је пред борце и позвао их да се заједно да ће сви до једног погинути у боју, али да неће узмаћи.

— Заклињемо се, господару! — викнули су браниоци готово у један глас.

Време је пролазило, а Турци се нису појављивали. Повремено су у Сигет стизали гласови о њиховом вршању по селима и то је било све. Пролазили су месеци, истицале године, једна, две, три... Зашто нема краља, колико му треба да прикупи војску, често је размишљао Никола Шубић-Зрински. Изненада, почетком августа Турци су избили пред Сигет и разапели шатере. Поље око града личило је на мравињак. Колико је само ту било оружја, људи, опреме! Браниоцима се стегло срце. Хладноћа се увукла и у душу њиховог вође. Ипак, нико није ни помишљао на предају.

Турским десним крилом заповедали су Ферхад-паша, трећи везир Порте, и Шемси Ахмед-паша, румелијски беглербег. На левом крилу стајали су са војском пети везир Мустафа-паша и Зал Махмуд-паша, анадолски беглербег. Између њих, на центру, биле су ударне трупе — јањичари су са својим вођом Али-агом и Крајишници са беговима.

МОЧВАРА ПУНА ЛЕШЕВА

Турци су навалили 5 септембра, хиљаде, десетине хиљада Турака. Топови су грували без престанка шаљући кишу ђулади на

Сигет. Заваљен на јастуцима у шатору, султан Сулејман је посматрао напад и ликови. Везир Мехмед-паша Соколовић сваки час му је доносио извештај. Последњи је гласио као и први:

— Нисмо се померили ни за корак!

Браниоци су дочекали нападаче палбом из 54 топа и... срцем. На исти начин и следећих дана. Јуриши Турака у буљумима разбијали су се о Сигет као о челични зид. Бесан због све већих губитака, султан је понудио капетану Николи Хрватску за Сигет, у ствари, обећао да ће га учинити господарем Хрватске ако му преда град.

Уздајући се још у помоћ краља Максимилијана, а и држећи до части, капетан је одбио понуду.

Сваки нови дан доносио је Турцима све веће губит-

ке. Гинули су у буљумима. Мочвара око града пунила се лешевима. Чрни од блатна, уморни, израђављени, Османлије нису више знале како да слома отпор бранилаца. Због глиба нису могли да са топовима приђу ближе граду. Једног дана умало није погинуо Мехмед-паша Соколовић. Спасио га је секретар повукавши га за руку. Да није, везира би разнело ђуле.

ЛУКАВСТВО НЕ ПОМАЖЕ

Ни после три недеље опсада Сигета ништа није донела Турцима, премда су свакодневно јуришали и засипали град палбом из топова. Султан који, тако рећи, није знао за пораз, тешко је примао оно што се одиграло пред његовим очима свих тих дана.

ДО ПОСЛЕ

ЛЕШЕЈЕ!

Били су то његови најтежи часови јер су му гинули најбољи војници. Лешеве око града и у јарцима пред бедемима ширили су несносан задах пошто их нико није уклањао.

Видећи да ће му Сигет однети цвет војске, султан је поново покушао да га добије лепим. Прво је у град бачена стрелица са писмом у којем Зринском обећавају куле и прадове ако се преда, а када ни то није помогло, из лука је хитнуто мноштво стрелица. Свака је носила писмо на хрватском, мађарском и немачком, односно султаново обећање браниоцима да ће им, ако положи оружје, бити поштеђен живот. Ефекат је био супротан од очекиваног: питање слободе и части било је за људе капетана Николе питање живота и никакве предаје и преговори нису долазили у обзир.

Ситуација је била крајње необична: Сулејман Величанствени који је дотле мрвио све пред собом и коме нису могле да се одупру читаве војске, није знао како да са толиком силом скрши отпор једва неколико хиљада Хрвата! Време се отегло. Шта чинити? Султан је беснео. А онда је прибегао лукавству. Знајући да су хрватски великаши осетљиви на мушко потомство, нарочито на најстаријег сина који је наслеђивао оца, његови људи су убацили у град поруку да су ухватили Јурја, најстаријег Николиног сина. На крају поруке стајала је Сулејманова претња да ће погубити младића ако Зрински не преда Сигет.

Било је то велико искушење за храброг вођу бранилаца. Остао је прибран, али је патио. Морао је да донесе тешку одлуку: није

било одлучено да су се Турци одустајали од Сигета. Одлучио је нека убица Јурја — не предајем Сигет!

ЕКСПЛОЗИЈА У ТУНЛУ

Упорном султану коначно је било јасно да без оружја неће ништа постићи. Турци су кренули у нове јурише. Падали су као снопље. Међутим, мочвара их је и даље гутала. Једне ноћи одлучили су да је колико-толико заспу. Хиљаде и хиљаде њих бацило се на довлачење стабала, грања, земље и врећа са вуном за заклон. После толико гацања по блату већ су полако улазили у тајне ритова. Срећа их је озарила кад су успели да открију бедем којим је Алмаш намерно задржаван. Сада им је било јасно зашто се река стално разливала.

Зринског је посебно бринуо бедем на југозападној страни који су непријатељски топови просто разнели. Продор Турака на том месту био је неизбежан, поготову што јарак испред начињеног отвора у бреду није више представљао препреку јер је затрпан лешевима и грањем. Испред отвора унутар тврђаве на брзину је начињен заштитни зид од брвана и блата и тако привремено спречен упад јуришника.

Везир је решио да прибегне још једном средству — лагумима. Био је то стари, опробани начин сламања одбране опседнутог града. Наиме, за неколико дана ископани су тунели до већ „начетог“ југозападног бедема, а онда је унутра стављена велика количина барута и лако запaljивих ствари. Севнула

је варница и разлегла се страшна експлозија. Запаљиве ствари полетеле су увис и разлетеле се по тврђави. Сукнуо је пламен. Жене, старци и деца латили су се гашења пожара, а браниоци оружја да дочекају турски јуриш који је уследио после експлозије. Ватра је угашена.

Неки Турчин успео је да 5. септембра убаца запаљени фитиљ у један магацин са барутом. Велики део градских зидина одлетео је у ваздух.

Непријатељ је навалио свом снагом и успео да продре у спољашњу тврђаву. Два пута је Зрински одбијао Турке а онда се, када је видео да не може да заустави надирање толике силе, повукао у унутрашњу тврђаву. Преостало му је још око 500 бораца.

Зрински је знао да је дошао одсудан час. Већи део ноћи провео је на одбрамбеном зиду. Анализирао је одбрану, сабирао, одузимао... Учинио је све што му је дужност налагала. Да је помоћ стигла друкчије би било, овако... Било му је жао људи. Поносио се њиховом храброшћу. Гинули су без јаука. Ако се настави са одбраном, а отпор се може пружати само још дан-два, Турци ће их сатерати уза зид и побити. Погинућемо, закључио је капетан Никола, али много часније. У њему се нешто кувало. На крају је донео одлуку. Када се слуга Чрнко појавио и замолио да сиђе са зида, зора се помањала.

ЗА ДОБАР И ПОШТЕН ГЛАС

Чим је свануло, капетан је окупио оно мало преживелих бранилаца и обратио им се речима:

— Моја братјо и витези! Ходимо ван из тога града у велики град и онда се побимо на лице с нашим непријатељима и онди помримо да нам буде по нашој смрти добар и поштен глас!

На себи је имао свечано одело, очеву сабљу, а у долама 100 аустријских златних дуката „да не каже онај ко ме претресе мртвог да код мене ништа није нашао“. Пре него што је кренуо у јуриш, наредио је да се у тренутку спуштања покретног моста испали хитац из топа.

Турци су били запрепашћени када је из града преко моста хрупила група бранилаца предвођена коњаником. Поскакали су и машили се оружја. Заподенуо се бој прса у прса. Хладна сечива су севнула и сручила се на тела или се забадала у њих. Све се претворило у живо клупко у којем се није знало ко кога удара и ко на кога пуца. Јауци претрашених Турака разлегали су се околином као стравична о-

помена да Сигет још није пао.

Два зрна из турске пушке погодила су Николу Зринског у груди. По глави га је закачило парче ђулета. Крв му је надирала. Онесвестио се и пао. Браниоци су га опколили како би телима зауставили Турке да продру до њега. Бранили су га док и последњи није пао.

То је био крај. Оиграо се 7. септембра 1556.

Од око две и по хиљаде бранилаца Сигета преживело је само њих седам. Двојицу од њих — слугу Ференеца Чрнка и Берту Геренцију Турци су задржали као робове јер су били млади и лепи. Гађу Алапића спасао је, кажу, изглед: од разних борби лице му је било унакажено па су Османлије помислиле да је слуга кога је мучио господар. За Стјепана Оршића заложio се неки Турчин Хасан кога је он својевремено заробио па пустио. Преостала тројица преживелих били су обични војници. Пуштени су да иду по „хришћанском свету“ и причају шта се догодило браниоцима Сигета, односно „како пролазе они који се супротставе султану“.

ПРЕКИНУТ ПОХОД

Никола Зрински је ухваћен жив са тешким ранама. Умирао је. Глава му је одсечена на топу и набијена на колац. Затим ју је Мехмед-паша Соколовић послао будимском заповеднику Мустафи, а он предао царском војводи Салму. Односећи се према њој с дубоким поштовањем, војвода је однео главу у цркву код Ђура где је била изложена неколико дана. Тек одатле пребачена је у Чаковец и сахрањена у породичној гробници Зринских.

Унутрашњост Сигета после битке изгледала је стравично: непријатељских лешева било је свугде, читаве гомиле. Турски губици били су превелики да би се могао наставити поход на Беч. Само триликом експлозије барута у централној кули страдало их је више од три хиљаде! Мислећи да се тамо налази благо Николе Зринског, слегли су се око куле коју је захватио пламен и... Сцена је била стравична: читава кула као да се одвојила од земљине површине. Делови опеке измешани са комадима људских тела летели су у ваздух. Мехмед-паша Соколовић стајао је и гледао немоћан да било шта учини.

Султан Сулејман Величанствени није дочекао да види пад града: умро је три дана раније у шатору!

Миленко Тодоровић

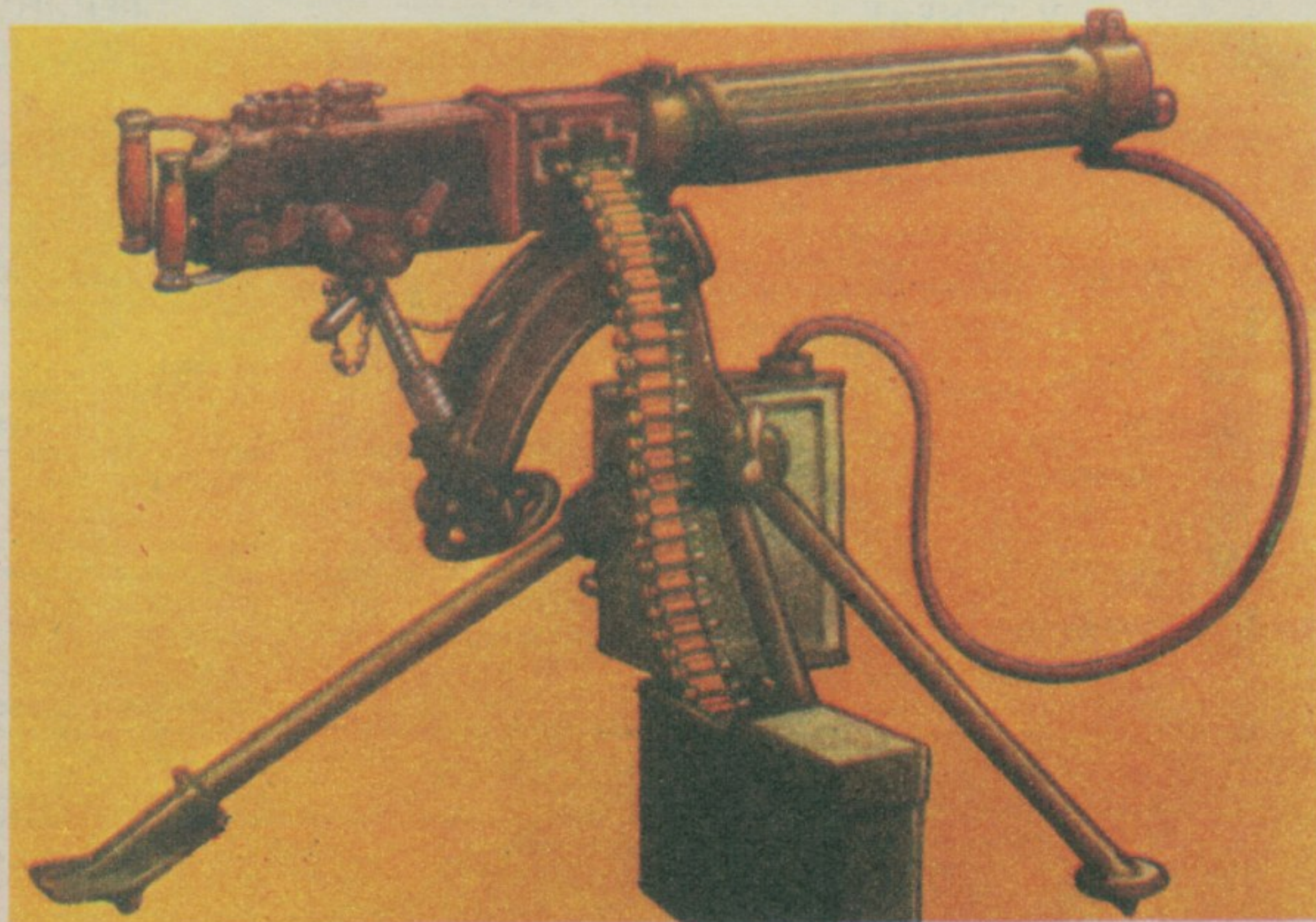
ПРИЧА
О
МИТРАЉЕЗУ

ВАТ

СТРАШНО МАКСИМОВО ОРУЖЈЕ — У I светском рату немачки војници наоружани Максимовим митраљезима правили су пустош...

ПОШТО НОВО ОРУЖЈЕ НИЈЕ БИЛО ПРИЛАГОЂЕНО БОРБИ У ВАЗДУХУ, МИТРАЉЕСЦИМА СЕ ДЕШАВАЛО ДА РАФАЛОМ ПОКОСЕ — СОПСТВЕНИ ПРОПЕЛЕР!

ИЗУМ ЈЕДНОГ ПЛЕМИЋА — Тешки митраљез »винерс максим М-1« имао је само једну цев, водено хлађење и муницију смештену у реденину.

Британски војници већ подуже су лежали у прилично неудобном положају, носеви заривених у песак. Кад се труба коначно огласила, поскакали су на ноге и јурнули у напад. Нови гетлинзи, гарднери и нурденфелти блеснули су на сунцу.

Али и Махдијеви људи су били спремни. Опасни судански ратници никада нису чекали да их непријатељ нападне први. Британци нису успели да направе ни неколико корака према утврђењу Ел Теб — а Суданци су кренули у противнапад. Храбро су јуришали на непријатеља витлајући копљима и мачевима.

Обасула их је киша метака. Уједначено штектање митраљеза надјачало је ратне поклике. Први редови махдијеваца били су покошени рафалима, пало их је на стотине — али остали су и даље јуришали...

— Било је то — говорио је касније пуковник Фред Барнаби — највеличанственији пример храбрости који је свет икад видео. Али, у сукобу голе одважности и модерног оружја као што је гетлинг — храброст није имала никаквих шанси.

Четири године трајао је устанак у источном Судану против египатске владе и енглеских колонизатора. Вођа устанка Мохамед Ахмед узео је име Махди (месија, спасилац) и прогласио се за пророка; устанку је осим ослободилачког дао и религиозни карактер и тиме

ЗА БОРБЕ У ВАЗДУХУ — Стандардно дефанзивно наоружање британских двоседа били су Луисови митраљеви.

ГРА ИЗ ДЕСЕТ ЦЕВИ

чвршће окупио муслиманска племена. Модерно наоружани Енглези ипак су освојили Судан...

Само у овој бици код Ел Теба 1884. године погинуло је 825 Махдијевих људи — док су Британци изгубили 35 војника. Још једном се показало шта су све митраљези у стању да учине.

ПЛЕМИЋ ПОСЛОВНОГ ДУХА

У другој половини 19. века појавило се више врста ватреног оружја које је могло да испаљује метак за метком — у рафалу. Неко време најпопуларнији је био **гетлинг-ган** америчког конструктора Ричарда Гетлинга.

Др Ричард је студирао медицину, али је очигледно промашио факултет: никада се није бавио лекарском праксом, а обогатио се — као проналазач пољопривредних машина. Имао је смисла и за оружје: године 1862. патентирао је вишецевни митраљез, а кад је војска одбила његову понуду, Гетлинг је знајмио цивилну посаду и лично демонстрирао ефикасност свог проналаска.

Гетлинг-ган је имао 4 до 10 цеви-калибра 10, 7—25, 4 мм које су при дејству обртале око заједничке осе. После многих побољшања уведен је у наоружање америчке, руске, британске, турске и јапанске војске. Петоцевни „гетлинг“ конструисан 1876. могао је да испали до 1000 метака у минути, а један од последњих модела овог оруђа — и до 3000.

Али гетлинг је имао и својих мана: због прилично сложеног механизма дешавали су се чести застоји, а само оруђе било је тешко и незграпно. Неколико година касније, принцип вишецевног ротирајућег оруђа којим се Ричард Гетлинг користио потиснут је новим, модернијим решењима на којима се заснива и данашњи митраљез.

Оружје слично Гетлинговом ускоро су производили и Европљани. Али следећи значајан

корак начинио је опет један Американац Хајрем Максим, додуше — као британски држављанин. Хајрем Максим је 1884. године конструисао први модел једноцевног митраљеа који је по њему назван **максим**. Енергију барутних гасова Хајрем је искористио за покретање механизма оружја: одбрављивање затварача, извлачење и избацивање чауре, померање реденика, извлачење метака, сабијање повратне опруге, убацивање метка у цев, забрављивање затварача и опаљење. Овај циклус се понављао док год је притиснута обарача.

Максимом се гађало са треножног постоља, а муниција је била нанизана у реденик. После извесних промена, **максим** је усвојен у Великој Британији, Немачкој и Русији.

Краљица Викторија прогласила је Максима племићем и он је 1888. године, заједно са шведским конструктором Нурденфелтом, основао у Лондону предузеће за израду оружја и муниције.

ЧУВАЈ ПРОПЕЛЕР!

Искуство је ускоро показало да је војницима потребно лакше и покретљивије оружје него што је **максим**. Исак Луис је 1911. године конструисао нов митраљез напуштајући „максимов“ систем реденика и користећи модернизовану верзију сандука са муницијом. Добош

СВЕ ПОКРЕТЉИВИЈИ — Луисов митраљез био је ланши и покретљивији од Винерсовог а муниција му је била у добошу који је могао да се сноси са оруђа.

који је могао да се скида с оружја био је погодан за руковање и боље је штитио муницију. Кад се узму у обзир све ове особине, па још и то да је **луис** био лакши од сличног оружја — јасно је зашто је овај митраљез ускоро постао стандардно оружје и у авиони-ма.

Почетком I светског рата авионске посаде летеле су ненаоружане и једини им је зада-так био — извиђање. Касније су посаде почеле да се наоружавају револверима и пушкама, а од јесени 1914. године као стандардно оружје авиона уводи се — митраљез.

Пошто ово оружје још није било прилагођено борби у ваздуху, митраљесцима се дешавало да рафалом покосе — сопствени пропелер! Зато су, у току 1915. године, Французи увели пилотски митраљез за гађање у правцу лета изнад елисе.

Средином исте године Немци су увели нов, ефикаснији систем синхронизованог митраљеа за гађање кроз поље елисе. Они су љубоморно чували ту тајну и да је савезници не би открили на неком од оборених авиона — тако опремљене авионе нису ни пуштали да лете преко линије фронта.

Љ. Ј.

ХИТ-СТРАНА

Две сингл плоче, неколико наступа у телевизијским емисијама и учешће на фестивалу забавне музике били су довољни да једна изузетно обдарена група за нешто више од годину дана доспе до самог врха домаће поп-сцене. Реч је о петочланом сплитском саставу МЕТАК који нас је крајем прошле године пријатно изненадио првим самосталним ЛП-ијем под називом „Метак у тетрапаку“. Чини нам се да је МЕТАК овог пута невероватном прецизношћу погодио жељену мету и са једанаест пробраних композиција задовољио и оне најпробирљивије.

Састав је основао познати музичар Ранко Бобан и већ први сусрет са публиком и критичарима наговестио је да за групу неће бити већих потешкоћа на путу даље афирмације. Било је то на Фестивалу забавне музике у Сплиту 1978. године. Композиција „Шијавица“ разликовала се од већ уобичајених фестивалских нумера и одмах се нашла на свим југословенским листама популарности.

Убрзо је оснивач и први композитор састава напустио групу, па је уследила пауза у стваралачком раду МЕТАКА да би, пре нешто више од годину дана, група издала нову малу плочу. „Она има своју драгу маму“ и „Револвер“ биле су нумере достојне стеченог угледа. Прошла година је за групу била значајна и због великог успеха на два значајна сусрета са публиком. Био је то концерт на стадиону ЈНА и Поп-фестивал у Бањалуци. На основу реакције присутних могло се закључити да су млади прихватили своје нове идоле који су им по музичком и текстуалном изразу изузетно блиски. У том стилу снимљен је и материјал за прву велику плочу која је припремана неколико месеци. Плоча је реализована у сплитском студију ТЕТРАПАК, па је вероватно због тога дат и наслов ЛП-ију „Метак у тетрапаку“. Аутори једанаест нумера су гитаристи у групи, браћа Жељко и Златко Бродарић и басиста Мирко Крстичевић, док су текстови дело познатог сплитског песника Момчила Попадића и гитаристе и вокалног солисте Жељка Бродарића. Групу МЕТАК сачињавају још и клавијатуриста Дорис Томић и бубњар Матко Желавић.

МЕТАК

ПЕСМА НЕДЕЉЕ

ТЕТРАПАК

Музика: Мирко Крстичевић
Текст: Момчило Попадић
Изводи: МЕТАК

Растем, трајем, старим,
живим
Кога за то да окривим
Тупим зубе, трошим нерве
На доручке из конзерве
Правим страшне теревенке
С алкохолом из лименке
Трошим главу, трошим сате
На отровне деривате.

Дуге дане и ноћ сваку
Живимо у тетрапаку
Свакодневну љубав млаку
Примамо у тетрапаку
И уз длаку и низ длаку
Све је то у тетрапаку
Тетрапак, тетрапак

Жури, вичем, пјевам, волим
Својој глави памет солим
Жваћем колач мек од бола
На пладњу од станиола
Сањам страшне несанице
Пуњене ми поје птице
Стерилно без правог зрака
Живим усред тетрапака.

Адреса:
група МЕТАК
Зоранићева 8
58000 СПЛИТ

ЧИТАОЦИ ЈАВЉАЈУ...

ВЕСТИ ИЗ ЛЕСКОВЦА

У Лесковцу веома успешно дељује вокално-инструментални састав МЕД. Вођа групе је Никола Павловић (вокал и ритам-гитара). Остали чланови су: Иван Цветковић (соло-гитара), Драган Цакић (бас-гитара и вокал) и Петар Стојиљковић (бубњеви). Група је основана пре више од годину дана. За време лета МЕД је гостовао у приморским градовима (Сплиту, Рогачу) и оmlадинским одмаралиштима. Поред тога имали су за-

пажен наступ на прослави тридесет петогодишњице ослобођења Лесковца.

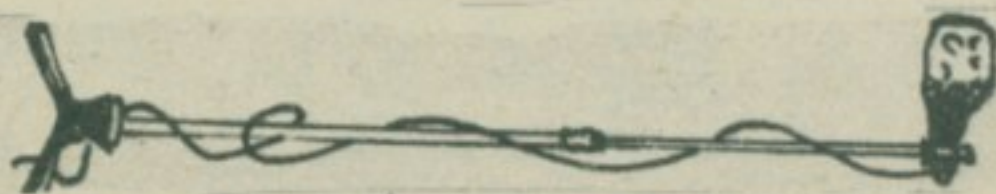
ВИС МЕД је млада и перспективна група која углавном свира рок. Поред песама страних и домаћих извођача, група на свом репертоару има и својих композиција од којих су најбоље „Не могу ти рећи све што желим“, „Иди“, „Моја мала“ и друге.

Добривоје Коцић,
Веселина Маслеше 24
16000 Лесковац
(хонорар 150 дин)

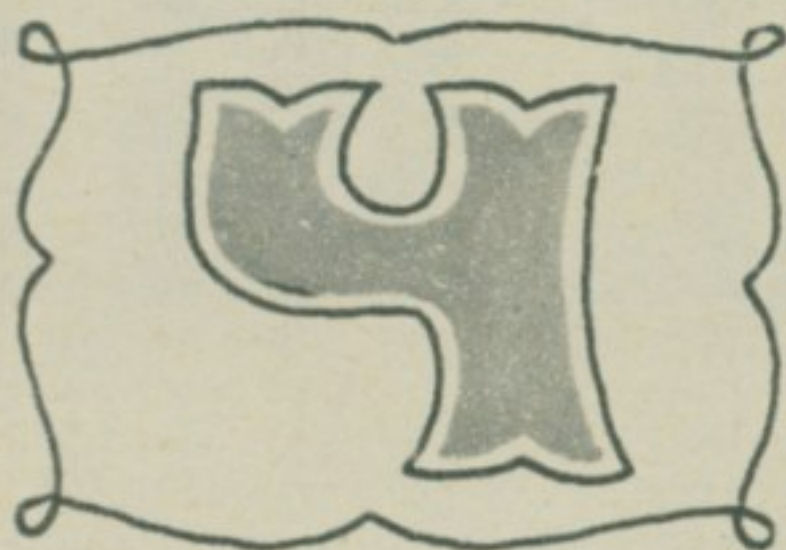
НАША КАРИКАТУРА

ДОНА САМЕР
(DONNA SUMMER)

МУЗИЧКИ РЕЧНИК

ЧАРДАШ — Чардаш је мађарска народна игра (сељачка и циганска), у 2/4 и 4/4 такту. Састоји се из лаганог увода и брзог дела.

ЧЕМБАЛО — Чембало је инструмент са дирнама у облику трапеза. Најстарији сачувани примеран чембала потиче из 1521. године и саграђен је у Риму. Звук чембала је јасан, сребрнат, много више продоран него код клавинора.

ЧИНЕЛИ — Чинели су ударачне које се састоје од два танка, у средини испупчена, тањира од бронзе. Свирач држи у свакој руци по један чинел и удара један о други. Ради посебних ефеката може се о чинел ударати палицама тимпана или малог бубња. Чинели потичу из Азије. Данас се користе у војним и цез-оркестрима.

ПИНК ФЛОЈД (PINK FLOYD)

Почетком децембра прошле године појавила се, после дуге паузе, нова плоча ПИНК ФЛОЈДА. Назив дуплог албума је „Зид“ (»The Wall«).

Са овим остварењем Пинк Флојд се донекле удаљио од свог стандардног музичког опредељења. Наиме, на плочи нису толико заступљени звучни ефекти који су од 1967. године карактерисали групу. Родер Вотерс (Roger Waters), главни композитор у саставу, овога пута се определио за једноставније композиције, писане у правом рок-маниру. Колико ће се ова промена свидети љубитељима ПИНК ФЛОЈДА, ускоро ће се видети.

Критичари су се о новој плочи групе прилично неповољно изразили. Сматрају да је »The Wall« само потврда дугогодишње кризе ПИНК ФЛОЈДА. Још од времена „Тамне стране Месеца“ (»Dark Side of The Moon«) могло се наслутити

СРЕБРНА КРИЛА

Најпопуларнија југословенска група СРЕБРНА КРИЛА забележила је на самом почетку ове године нове успехе и тако нагестила да ће и осмадесета највероватније проћи у знаку Владе, Даде, Адија и Душка. У новогодишњој ноћи, а онда и на концертима 1. и 2. јануара СРЕБРНА КРИЛА су још једном одушевила своје обожаваоце и знатижељнике који су испунили холове Сава-центра у Београду. Том приликом изведено је и неколико нових композиција које ће се наћи на новој плочи СРЕБРНИХ КРИЛА.

После великог успеха последњег хит-сингла „Закуну се, љубави“, који је продат у више од 300.000 примерака, продуцентска кућа Југотон одлучила је да се ЛП „Ја сам само један од многих с гитаром“ штампа у рекордном првом тиражу од 100.000 копија. Ис-

товремено кад и плоча, појавиће се и књига о групи, као и сувенири са ликовима четворице музичара — мајице, беџеви, значке и др. Материјал за нову плочу је зналачки одабран и сигурно ће имати добар пријем код дискофила. ЛП је снимљен у Франкфурту и на њему ће се наћи десет композиција од којих је девет компоновао Ђорђе Новковић, док је аутор једне, „Причао бих ти о себи“, Арсен Дедић. Поред већ препознатљивог стила групе, на плочи ће се наћи и три песме у бржем рок-ритму. Интересантно је да је само један наслов везан за женско име — „Љиља“. Остале нумере су: „Први слатки гријех“, „Нон-стоп“ (текст: Ђорђе Балашевић), „Куцни трипут на врата“, „Остани“ (текст: Жељко Сабол), „Баво“, „Руку на срце, важнија је цура“ и „Грешница“.

да ПИНК ФЛОЈД не звуче тако свежје и убедљиво као на својим ранијим остварењима. Плоча „Волео бих да си овде“ (»Wish You Were Here«), која је изашла у септембру 1975. године, само је потврдила ово мишљење. Када су многи већ почели

да окрећу леђа саставу, фебруара 1977. године, појавила се плоча „Животиње“ (»Animals«), која је показала да ПИНК ФЛОЈД још може да створи изузетне композиције. Можда се зато од плоче »The Wall« сувише очекивало.

Топ-Алисте

ЈАНУАР 1980.

ДОМАЋА

1. ТЕТРАПАН
— Метак

2. СЛАТКИШИ
— Лабораторија звука

3. ЛАГАНА
СТВАР —
Рани мраз

4. УМОРАН
ОД СВЕГА
— Генерација 5

5. ЛЕЊА
ПЕСМА
Леб и сол

6. НЕШТО
СИ УМОРНА
И БЛЕДА
— YU група

7. БИТИ
РУЖАН,
ПАМЕТАН
И МЛАД
— Пекињска
патна

8. НА ПОСЛЕД-
ЊОЈ ТРАМ-
ВАЈСКОЈ
СТАНИЦИ
— Прљаво
казалиште

9. ПАКЛЕНИ
ВОЗАЧИ
— Атомско
склониште

10. СТРАНИЦА
ДНЕВНИКА
— Парни
ваљак

СТРАНА

1. WALKING
ON THE
MOON
— Police

2. ANOTHER
BRICK IN
THE WALL
Pink Floyd

3. ONE STEP
BEYOND
— Madness

4. NO MORE
TEARS —
Donna Sum-
mer/Barbra
Streisand

5. SPECIALS
— Gangsters

6. TUSK —
Fleetwood
Mac

7. CRAZY
LITTLE
THING ...
— Queen

8. QUE SERA
MI VIDA
— Gibson
Brothers

9. STILL —
Commodores

10. CONFUSION
— E. L. O.

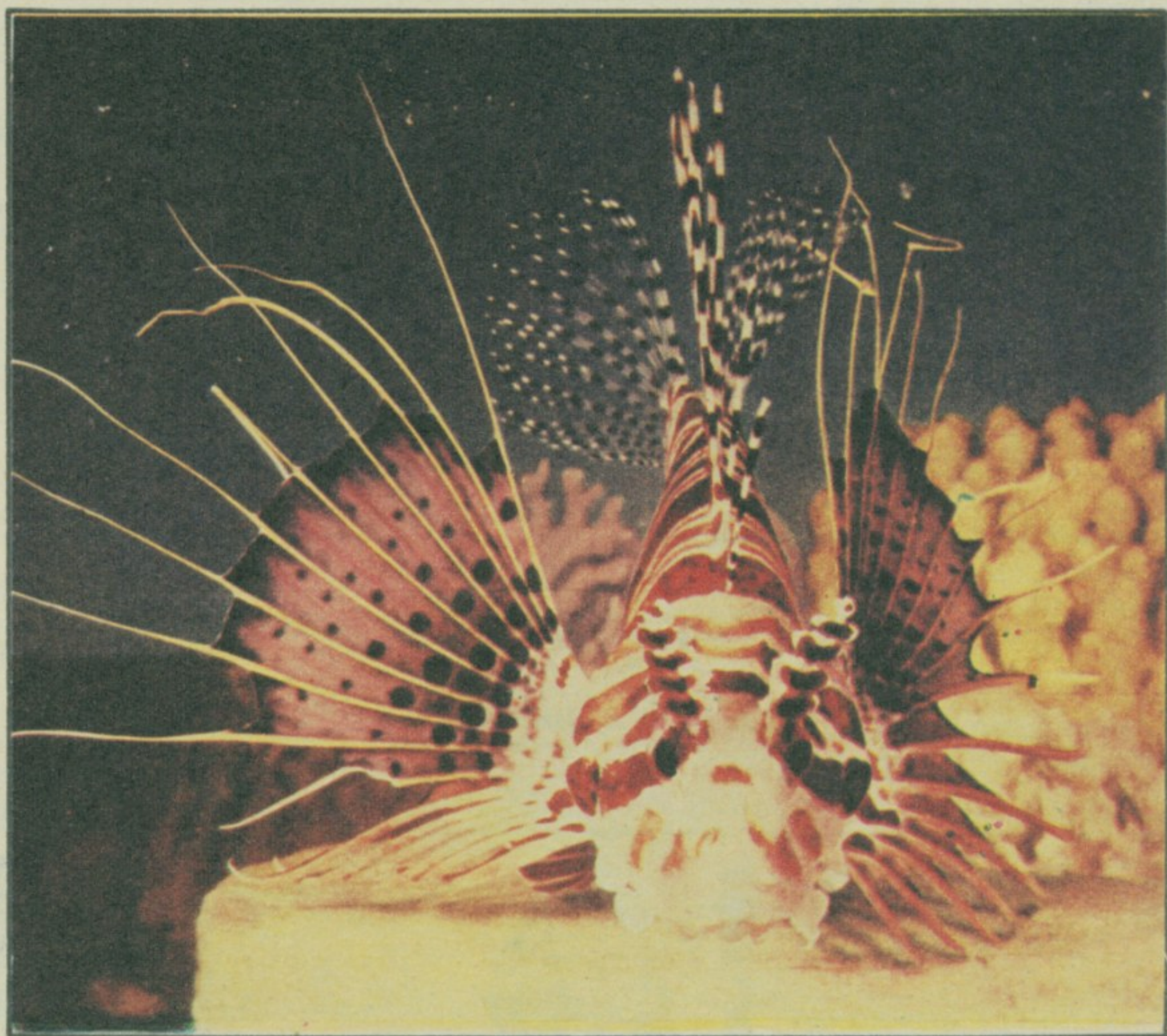
ТАЈАНСТВЕНО ВОДЕНО ЦАРСТВО

ДА СЕ БАЦЕ МУ

ПОСЛАСТИЦА ЗА ГУРМАНЕ — И поред тога што има непријатан змијолик изглед и што су јој ујед и крв отровни, због свог квалитетног меса мурина је цењена у многим крајевима света. Риболовци тврде да онај ко није јео печену мурину не зна шта је добра и укусна риба. Стари записи говоре да су још у античкој Грчкој и Риму гурмани ценили месо ове рибе као нарочиту посланицу која се скупо плаћала. Неки римски богаташи уређивали су чак посебне рибњаке у којима су гајене мурина. Прича се да је Лициније Клас, један од најбогатијих римских патриција, у својим рибњацима имао припитомљене мурина које су познавале његов глас и јеле из његове руке. Постоји и прича да се у старом Риму веровало да су мурина укусније ако се хране месом, нарочито људским, због чега су свирепи тирани бацали осуђене робове у рибњаке у којима су живе ове отровне рибе. Пресуда је гласила „Ad murgenas“. (Да се баце муринама), а несрећници су умирали у највећим мукама.

ЛЕПА АЛИ ОТРОВНА — Ватрена риба, или ватрењача, која се с правом сматра за најлепшег становника Индијског океана, просто пламти од дивних боја. Како има велика прсна пераја, некад се мислило да може да лети па је добила име лептир-риба. Њена прсна пераја састоје се од великог броја одвојених оштрих бодљи које се непријатељу, човеку или другој риби, забоду у месо, преломе и остају у рани. Пошто у њима има отрова, убој је врло болан и опасан. Мада је сразмерно мала — није већа од 30 cm — она се не боји никога и слободно плива по мору, а чим јој се ко приближи, накомстрешти свих 18 бодљи упозоравајући непријатеља да с њом нема шале. Иако је опасна, ватрену рибу због њене изузетне лепоте поседују сви већи акваријуми.

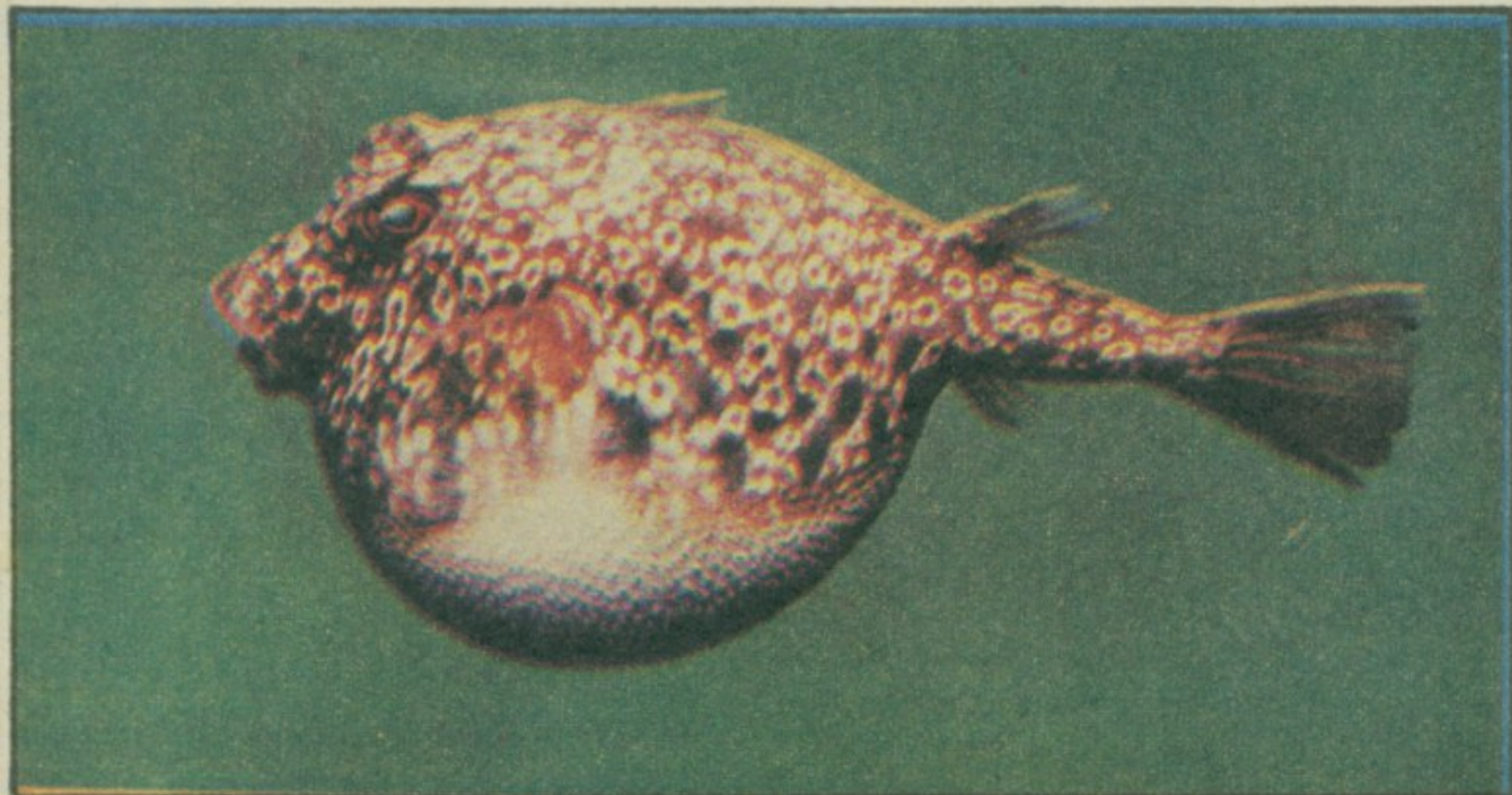
РИБАРСКИ БАРОМЕТАР — У каљугама, речицама и потоцима живи чудан становник који се са својим сродницима споразумева „говором“ из трбуха. Његово витко тело, дугачко 20 до 30 cm, проширано је жутим и мрким пругама, а са браде му висе опуштени брци. Када лети пресуши барица у којој живи, чиков — како се зове ова рибица — зарије се дубоко у муљ и у правом „летњем сну“ чека да наступе срећнија времена. Без воде може да живи захваљујући томе што му поред шкрга за дисање служе и прева. Зато се и каже да „говори“ из трбуха, јер кад дише превама, прсизводи звук сличан мишљем цијукању. Занимљиво је да чиков може да послужи и као веома поуздан барометар. И најмања промена ваздушног притиска снажно делује на његов мехур, а пред олују се тако узнемири да скаче из воде и гута ваздух као да се дави. Искусни рибари с пуно поверења примају пргнозу овог необичног метеоролога.

РИНАМА!

О животи и обичајима који владају у воденим просторима исписано је много књига. Захваљујући великом напретку науке и технике, последњих тридесетак година вршена су обимна истраживања која су умногоме допринела да се продре у тајне овог дивљег и лепог света.

БАЛОН КОЈИ ПЛИВА — Када се нађе у опасности, лоптара-четворозупка спасава се од непријатеља на веома необичан начин — почиње да гута ваздух. За неколико секунди надује се као балон, а тело јој се готово удвостручи, тако да сваки нападач одмах одустаје од даљег гоњења. Четворозупке су прабљиве рибе које могу да достигну дужину и до 90 cm. Упркос томе што јој месо садржи смртоносан отров тетроксин, ову рибу радо једу у неким деловима света, посебно у Јапану. Да би скувао фугу, веома укусно јело које се исправља од неколико врста јапанских четворозупки, кувар мора да има диплому овлашћене школе. Тровање храном услед погрешно припремљене фуге смртоносно је у 60 одсто случајева.

У САЛОНУ ЗА УЛЕПШАВАЊЕ — У водама Индопацифика и Карибског мора живи изванредан број рибљих врста чије је тело, дугачко свега десетак сантиметара, украшено упадљивим плавим и црним шарама. Стручњаци их називају рибама-чистачицама. Не без разлога. Велики део свог живота ове рибе проводе приљубљене уз тела својих крупнијих сродника чију кожу редовно чисте од црва и паразита. Њихове „услуге“ користе чак и најкрволочнији морски разбојници којих се, за разлику од других риба, чистачице уопште не плаше. Када наиђе на рибу-грабљивицу, чистачица, као магнетом привучена, улази у њена опромна уста и остаје унутра све док не уништи паразите који су се ту настанили. Храни се чак и ситним рачићима који сишу крв рибама. Колико је рад ове мале чистунице пажљив и темељан види се и из чињенице да неке рибе које долазе у њен „салон“ после чишћења потпуно промене боју коже.

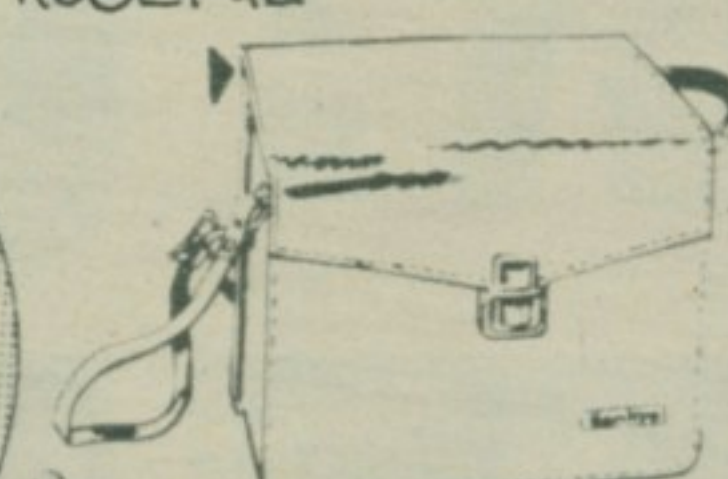

СВАЋАЛИЦА ОД 400 ВОЛТИ — Тешко би било наћи напраситију рибу од електричног сома. Његова ратоборна природа испољи се чим прерасте величину од 5 cm, јер од тог тренутка почиње да се „сваћа“ и туче са свим рибама са којима дође у додир. Стари Египћани сматрали су га за изузетну рибу па су његов лик урезивали на својим гробницама. Живи у водама централне Африке и у долини Нила. Највећа му је дужина око 120 cm, а тежина 23 kg. Ово је једина врста сома која има електрогене органе и може да створи напон и до 400 волти. Електрични набој празни се једним јаким ударом иза кога долази неколико мањих, а сом га користи за хватање хране и за заштиту од непријатеља.

6

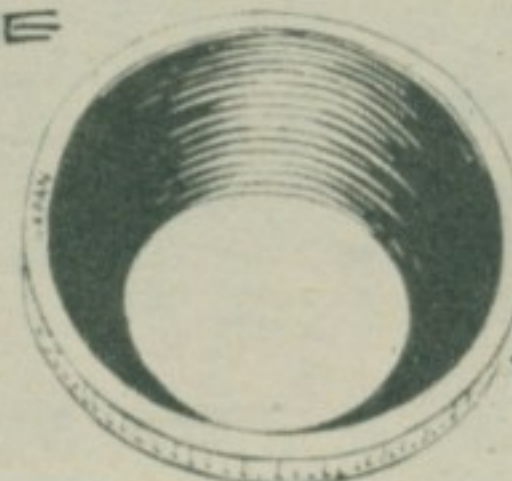
КАКО СЕ ТО РАДИ

СНИМИТЕ ФИЛМ

ШТА
ПОНЕТИ СА СОБОМСУПЕР-8
КАМЕРА
ЈЕ ВРЛО
ЛАГАНА АЛИ
НЕ НОСИ ВИШЕ
ОД НЕОПХО-
ДНОГ!ЗАШТИТНО
КОФЕРЧЕ

ЧЕТКИЦА ЗА ПРАШИНУ

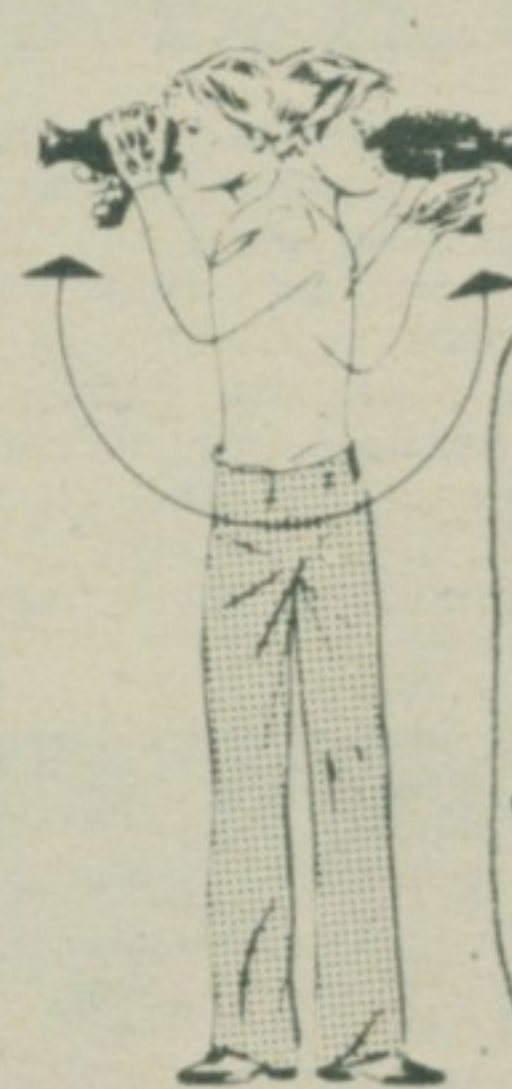
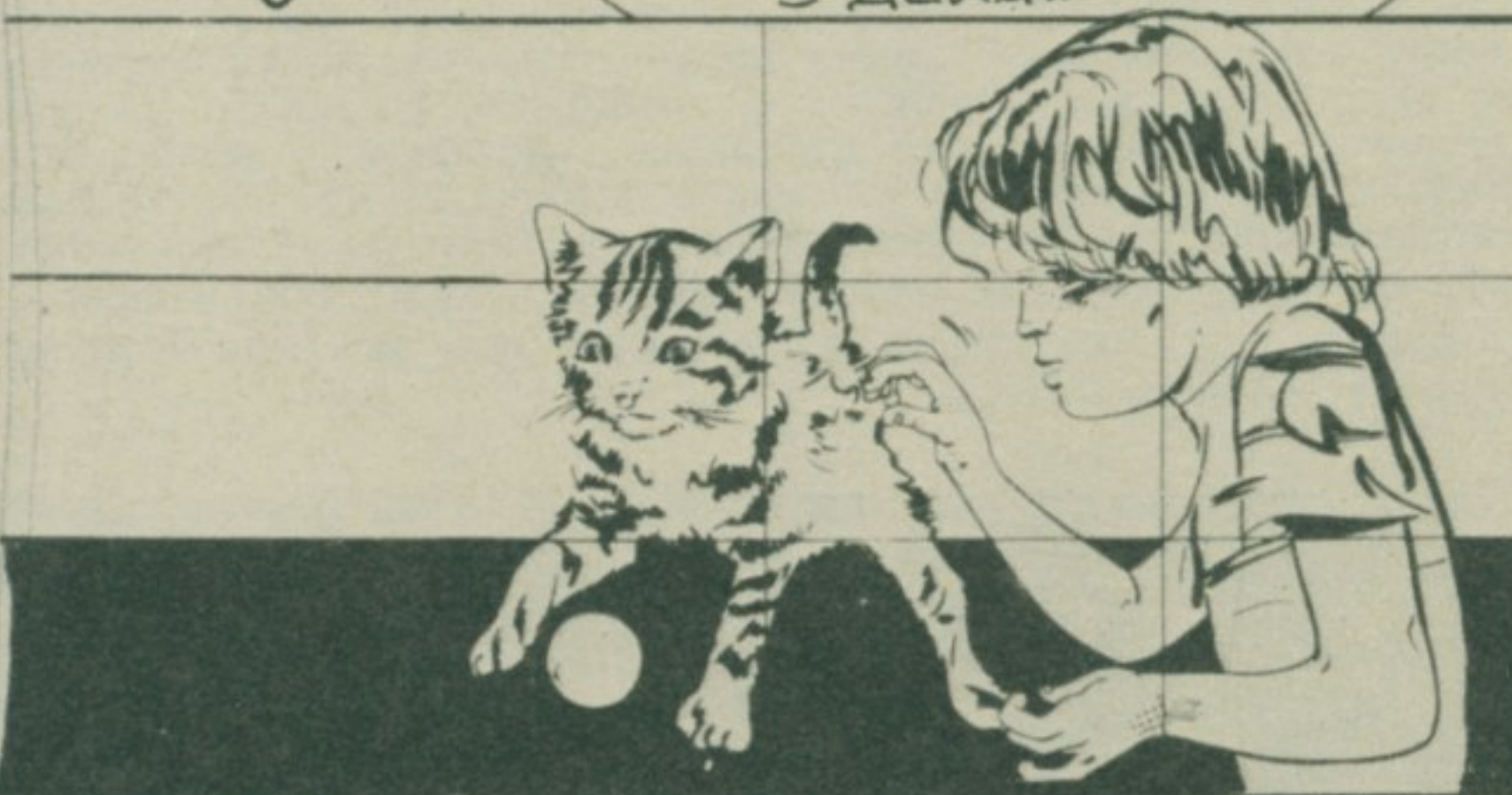
БАТЕРИЈЕ

РЕЗЕРВНИ
ФИЛМ

КАМЕРА

КАКО
ДРЖАТИ
КАМЕРУ

ДОБРО ЛОШЕ

ПО-
КАЗАЋУ
ТИ КАКО
ДА ЈЕ
ДРЖИШ!ЈЕДНА
РУКА ДРЖИ КА-
МЕРУ УСПРАВНО,
А ДРУГА ЈЕ ПРИДР-
ЖАВА ОВЛАШ ПРИ-
СЛОЊЕНУ УЗ ЧЕЛО.
ДИШИ ЛАГАНО
И РАВНОМЕР-
НО!ЗА
ПРАВИ-
ЛАН
„ШВЕНК“:
ПРАТИ
ПРЕДМЕТ
У ТРАЖИ-
ЛУ И ОК-
РЕКИ
САМО ГОР-
ЊИ ДЕО
ТЕЛА,
А НЕ СТО-
ПАЛА!КОМПОЗИЦИЈА
СЛИКЕЗАМИСЛИТЕ ДА ЈЕ
ТРАЖИЛО ПО ДУЖИНИ И
ШИРИНИ ПОДЕЉЕНО НА
3 ДЕЛА...„НАСТОЈТЕ
ДА ПРЕДМЕТ НЕ
БУДЕ УВЕК УСРЕД
СЛИКЕ. ОНА ЋЕ
БИТИ ЈАСНИЈА И
ОШТРИЈА АКО
ИСПУНИТЕ
КВАДРАТ.“АКО ТРЕБА, ЗАУЗМИ-
ТЕ БОЉИ ПОЛОЖАЈ ЗА
СНИМАЊЕ. ЕКСПЕРИ-
МЕНТИШИТЕ!РАЗНЕ
ВРСТЕ
СНИМАКАТОТАЛ: ОБУХВАТА
ЉУДЕ У ДАЉИНИ;
СРЕДЊИ ПЛАН: ЦЕЛА
ФИГУРА ЧОВЕКА;
БЛИСКИ СНИМАК: ОД
ИЗНАД ГЛАВЕ ДО ИЗНАД
ИЛИ МАЛО ИСПОД ПОЈАСА;
КРУПНИ ПЛАН: САМО
ДЕО ГЛАВЕ (И РАМЕНА)

ТОТАЛ

СРЕДЊИ ПЛАН

БЛИСКИ СНИМАК

КРУПНИ
ПЛАН

EUROCREM®

ЗА ГЕНЕРАЦИЈУ КОЈА РАСТЕ!

Мама зна да је EUROCREM са хлебом **већ многио година** здрава, укусна, свакодневна храна за њену децу.

EUROCREM **одувек** чине само природни састојци: млеко, пешник, какао...

EUROCREM се **одувек** прави брижљиво и пажљиво.

EUROCREM са хлебом **одувек** даје више: са њим се **штеди**.

А највећа гаранција за маму је дугогодишње искуство са EUROCREMOM у исхрани њене деце.

Онда се не треба чудити што мама зна да је баш EUROCREM оно што треба њеној деци.

Због тога вам кажемо:

НИЈЕ ДОВОЉНО ДА ЛИЧИ НА EUROCREM ДА БИ БИО EUROCREM!

TAKOVO

ФАНТАС-
ТИЧНА

ПРИЧА

Зоран Маодуш

Гари Дермот је био трговачки путник. Нудио је усисиваче марке „лоренс С 26“ које је производила фирма „Маркус и синови“. Живео је у Кардифу. Пет дана недељно обилазио је територију Јужног Велса, а петком увече враћао се породици да проведе викенд.

Тако је било и овог петка. Пошто је предао пазар и наруџбенице, поздравио се са шефом и пожурио напоље. За тренутак је застало на улазним вратима, оклевајући да изиђе на кишу. Затим се сетио да на себи има кишни мантил и насмејао се. Навукао је капљачу на главу, претрчао стотинак метара и нашао се у свом аутомобилу. Мрак се спуштао на град.

Возио је полако и опрезно. Због јаке кише видљивост је износила свега неколико метара. „Најбоље ће бити да се негде зауставим“, помисли Дермот. „Преспавати у првом мотелу, а до јутра ће ова проклета киша ваљда престати“.

Изненада, учини му се да види нешто на путу. Смањи брзину и поче да кочи. Кола се зауставише. Нагнувши се преко волана Дермот је широм отворених очију буљио у мрак. „Ништа не видим“, помислио је одмахнувши главом, „мора да ми се причинило“. Хтео је поново да крене кад блештаво бела светлост обасја унутрашњост његових кола. Дермот подиже руку да заштити очи, али пре него што је успео, испред њега све заигра и он се онесвести.

Где сам?

Кад је дошао к себи, имао је утисак да сања: свуда су се налазиле машине и инструменти, а блага плавичаста светлост обасјавала је просторију. Дермот покуша да се покрене и установи да су му покрети ограничени иако није био везан. Он погледа надоле и запре-

пасти се — испод њега није било ничега. Лебдео је у ваздуху удобно заваљен као у некој наслоњачи. Испред њега се налазио мали монитор. Био је укључен и на екрану се појављивала нека још неуобичајена маса.

„Где ли сам?“ помисли Дермот уплашено. Затим одмахну главом и затвори очи смећећи се. „А где бих могао да будем него у свом аутомобилу? Уморио сам се возећи по пљуску, паркирао кола поред пута и задремао. Напорно сам радио ове недеље, зато и сањам којешта. Ево, сад ћу отворити очи и уверићу се да све то...“

— ...није само сан! — допуни неки глас његову мисао.

Дермот се трже и отвори очи. Око њега није било никог и ничег изузев малог монитора на коме се видела нека маса налик на чупаву фудбалску лопту. Машине и инструменти које је видео раније нестали су, а он је и даље лебдео у некој просторији која би се само условно могла тако назвати, јер се нигде нису видели ни прозори ни врата, па чак ни зидови, таваница или под. Само блага плавичаста светлост.

— Не сањате! — понови глас и Дермот закључи да звук долази из монитора. Помисли како је монитор врло сличан малом телевизору који је имао у колима.

— Ако није ни сан ни стварност, шта је онда? — упита мрштећи се.

— Желимо да схватите да сте будни и да је све око вас стварност. Не треба да се плашите. Желимо да разговарамо с вама.

Дермот је неповерљиво гледао у екран.

— У реду, разговарајмо — рече напоскон. — Али, ја нисам навикао да разговарам са неким кога не видим.

Ванземаљска бића

Чупава лопта на екрану затрепери и одскочи, па се затим врати на пређашње место. Дермот зачу глас, дубок и пријатан:

— Ми се налазимо и испред вас и свуда око вас. Али, ваш систем за посматрање искупио је несавршен па не можете да нас видите. Зато смо и узели овај апарат из вашег аутомобила и мало га преуредили тако да можете да нас видите бар на екрану. Слика коју управо гледате је снимак главнокомандујућег у овој летелици — Закира Ксоле Ркаси Нига. Он ће од сада разговарати са вама.

Чупава лопта поскочи неколико пута а затим рече:

— Ја сам Закира Ксола Ркаси Ниг. Ја и моја посада припадамо раси Ксола и долазимо са планете Закира Ксола...

ХРАНА

— ТО ЈЕ ОПШТИ ЗАКОН СВЕМИРА — ЧУО ЈЕ ДЕРМОТ
КАО КРОЗ САН. — ВИША ВРСТА ХРАНИ СЕ НИЖОМ.

„Невероватно!“ помисли Дермот. „Ванземаљска бића. Ипак ме то неко завитлава. Заклео бих се да је глас потпуно исти“.

— Нико вас не завитлава — уследио је одговор. Глас је исти. Ми се у разговору служимо искључиво мислима. Али, пошто ви то нисте у стању, морамо све мисли да вам упућујемо преко апарата који их претвара у гласове. Због тога је глас увек исти без обзира ко од нас говори са вама.

— Схватам — рече Дермот убеђено. — А одакле сте оно дошли?

— Дошли смо са планете Закира Ксола — рече Нкаси Риг поносно. — Наша планета удаљена је од ове око 16 милиона соктера, рачунајући просторно...

— Шеснаест милиона — чега? — прекиде га Дермот.

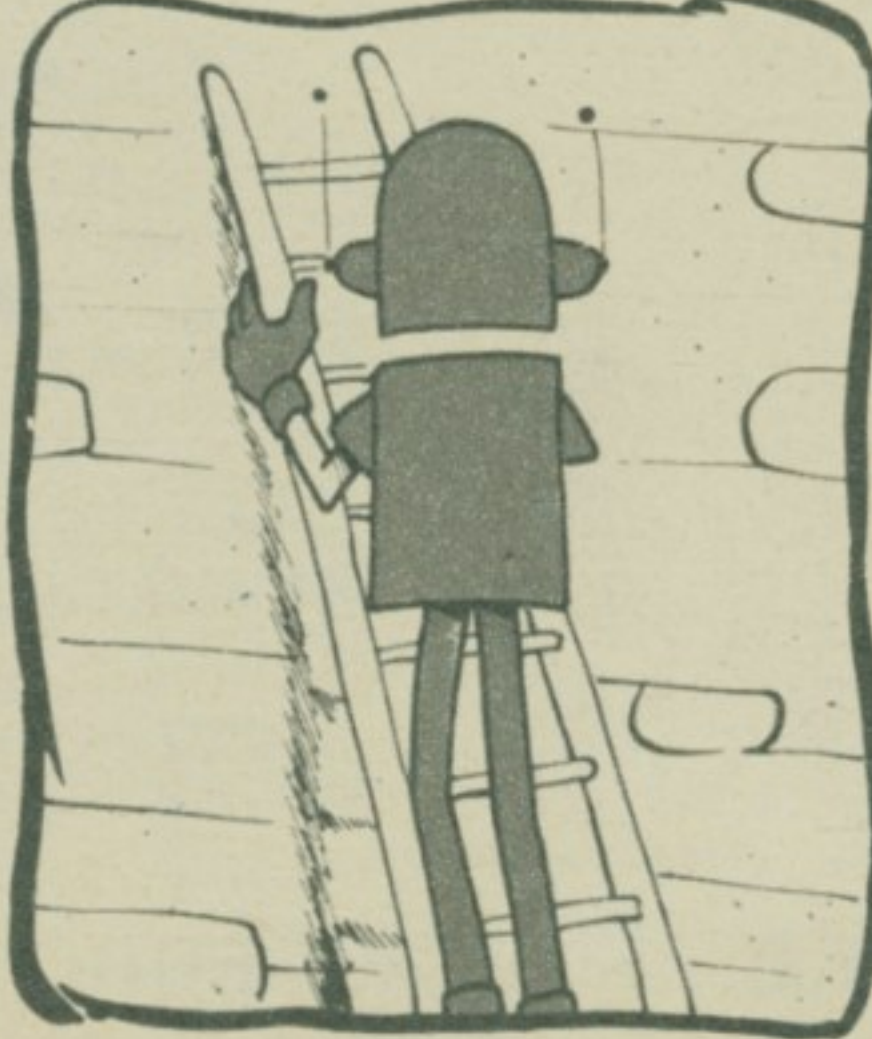
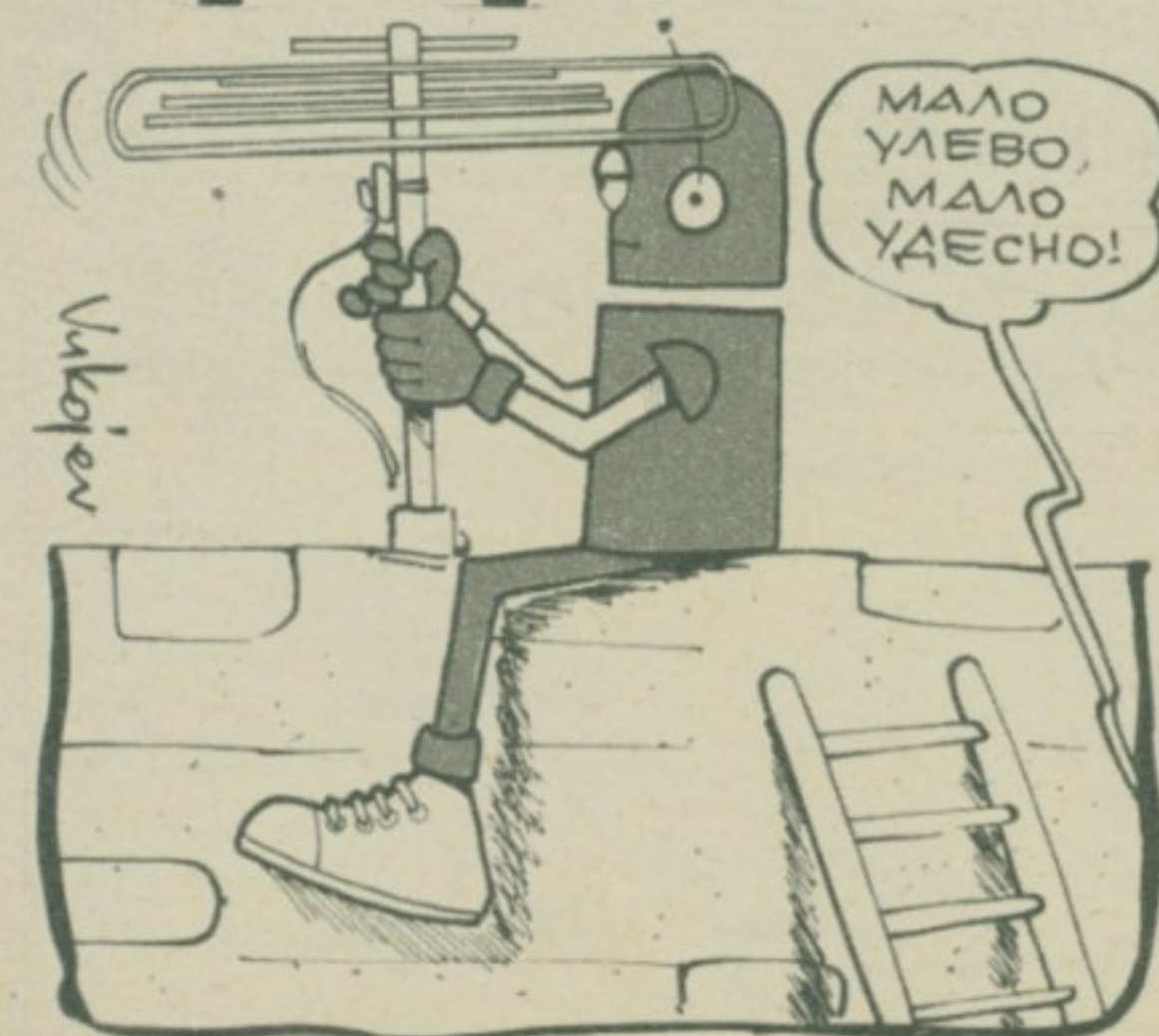
— Извинијавам се — Ркаси Ниг поскочи на екрану. — Објаснићу вам. Соктер је наша јединица за мерење раздаљине која износи... — он засташе за тренутак. — ...око 11 милиона светлосних година. Наравно, ја вам могу рећи...

— Чекајте, чекајте... — повика Дермот. — Хоћете да кажете да се крећете брзином неколико милиона пута већом од брзине светлости! То је немогуће!

Чупава лопта на екрану пође горе-доле.

— И више — зачу се миран глас Ркаси Нига. — Светлост се креће искључиво праволинијски. То је веома спор начин кретања. Ми смо га давно превазишли. За релативно кратко време ми преваљујемо

шрафко

огромне раздаљине — по неколико милиона соктера у јединици времена — крећући се по квадрантима свемира — временски и просторно. У космосу ништа није у стању мировања. Крећу се звезде, планете, простор, време — ништа, али баш ништа не стоји.

Од свега је ипак најбрже време — онс се креће несхватљиво великим брзинама. Разуме се, у разним квадрантима космоса те брзине су различите. Ми још нисмо у стању да се користимо ни минималном брзином времена, а о апсолутној брзини нема ни говора. Задовољавамо се једном сталном брзином која износи око 4 соктера... измишљавам се, око 44 милиона светлосних година у јединици времена.

Дермот је запрепашћено зурio у екран.

— А... колика је та јединица времена? — једва изустии.

— То је тешко вама објаснити. Не бисте разумели. Поређења ради, рећи ћу вам да смо раздаљину од наше до ваше планете прешли за мање од једног минута, према вашем рачунању времена.

Дермот се почеша по глави.

— Невероватно — процеди кроз зубе. — И зашто сте превалјивали толику раздаљину? Мислим — зашто сте дошли на Земљу?

Ркаси Ниг не одговори одмах. Неко време владала је мртва тишина, а затим Дермот зачу глас из монитора:

— Немамо хране. Наша планета погодна је за живот искључиво наше расе. Ми смо са разних страна космоса доводили разне облике живота којима смо се хранили, али ниједна од тих врста није се могла одржати на нашој планети. Тада смо решили да набављамо сировине по космосу и да их на нашој планети прерађујемо у храну. — Он за тренутак ућута, а затим настави: — Изумрећемо, не-стаће читава наша раса ако што пре не набавимо те сировине.

Мене да ђојегеће?

Дермот се наже напред према монитору.

— Па, јесте ли нашли нешто за јело? — упита радознало.

— Разуме се. Зато смо вас и довели — одговори Ркаси Ниг ста-ложено.

Дермот се трже као опарен.

— Мене?! — узвикну он. — Мене да поједете?!

Ркаси Ниг поскочи неколико пу-та на екрану.

— Нећемо вас појести. Само ћемо из вашег организма узети извесну количину рибонуклеинске киселине, а ви је касније можете надокнадити.

Мало умирен Дермот рече:

— То ми је познато. Где се налази та киселина?

— У вашем центру за размишљање — уследио је одговор.

— У мозгу? — крикну Дермот. — Зар ћете да ми чачкате по мозгу? Хоћете да полудим... — глас му се гушио од напора. Он покуша да побегне, али није могао ни да се помери. Отимао се још неко време, а онда је клонуо. Зурio је у екран. Желео је што пре да заспи.

— Ви се такође храните другим врстама, зар не? — Глас Ркаси Нига као да је долазио из велике даљине. — Ви сигурно тим врстама не објашњавате ни ко сте, ни одакле сте, нити због чега хоћете да их поједете. То је у реду. То нисте измислили ни ви ни ја. То је закон у читавом космосу. Виша врста је-де нижу. Уосталом, ако то може да

вас утеши, ви сте први али не и једини од кога ћемо да узмемо рибонуклеинску киселину. Знате...

Дермоту се чинило да се глас све више удаљава. Пред очима му је титрало, у ушима је осећао стра-шан притисак. Чинило му се да све дубље и дубље тоне у сан.

Више није владао разумом. Није знао да се поново нашао у свом аутомобилу који је јурио великом брзином, скренуо с пута, ударио у дрво и запалио се.

Повремено вршиће

— Па, ево како је то било — рече Џек Квинсли шерифу. — Погледајте, недалеко од наше куће је окука и како који ауто наиђе но-ћу, упери фарове у нашу спаваћу собу. А то је врло незгодно. Ја мо-рам да спавам, јер целог дана на-порно радим... ја протестујем...

— Добро, добро — рече шериф нестрпљиво. — Вратимо се на ствар. Како сте запазили овај ау-томобил?

— Дакле, овако. Само што сам задремао, наишао је тај аутомобил и уперио фарове у моју собу. Раса-нио сам се и устао да спустим ро-летну. Погледао сам напоље, лила је киша и ништа се није видело. Осим тога, фарови су и даље били уперени у моју собу. Видех да је ауто стао на сред пута. Није стајао дужи од пола минута, онда је на-гло појурио, скренуо с пута и уда-рио у дрво. Запалио се, али захва-љујући пљуску није сав изгорео. То је све.

— Значи — рече шериф — он као да је застао на путу да избе-ре у шта ће да удари?

— Тачно тако је изгледало! — узвикну Квинсли одушевљено. — Тачно тако. Ја сам одмах истрчао и извукао га из запаљених кола, али он је већ био мртав. Одмах сам вас позвао.

Шериф је по рукама превртао покојникову документа. — Гари Дермот — промрмља не гледајући Квинслија. — Чудан неки човек, врло чудан.

— Можда је полудео као они та-мо — Квинсли показа руком према суседној кући. — Док сам леш из-влачио из кола, чуо сам врисак. Моја жена је потрчала њиховој кући и кад је ушла имала је шта да види — њих двоје седе на поду поред прозора, зуре у празно и по-времено вриште. Жена је одмах позвала лекара, али шта то вреди кад...

Он прекиде причу и повуче ше-рифа за рукав.

— Ено, изводе их. Хајдемо та-мо.

Приђоше лекару. Овај слеже ра-менима на шерифово питање.

— Шта има ту да се каже? — рече уморно. — Са њима је готово. Полудели су обоје.

Он опет слеже раменима и пође према амбулантним колима. Ше-риф махну руком Квинслију и по-ђе према друму. Квинсли се окрете и пође својој кући.

— Шта ли ће још донети ова ноћ? — мрмљас је незадовољно. Прво, овај гадни пљусак... Као да се небо провалило. Онда се један убио пред мојом кућом, моји први суседи су полудели... Каква ноћ! Како сад да заспим? А сутра мо-рам на посао...

Пред очима поче одједном да му се мути. Тренутак касније он је, несвестан својих поступака, седео у бари и смејао се киши која га је засипала. Није видео ни своју же-ну, ни шерифа, ни лекара који су такође седели на пљуску и смејали се без разлога...

укрштене речи

ДАНИЛО КИШ

Књижевник и преводилац Данило Киш аутор је многих значајних дела која се одликују негованим стилем и модерно схваћеном фабулом. Поред изузетне приповетке-романа „Гробница за Бориса Давидовича“ и бриљантног „Часа анатомије“, Киш је творац и романа чије називе треба уписати поред бројева 1, 3 и 4, а припо-ветке поред броја 2.

АУТОР: БЕ-МАК	1	КРВНИ СУДОВИ	ШЕМА	РИМСКИ ИСТОРИ- ЧАР ЛИВИЈЕ	УЗВИК ПРИ ДРЕ- СУЋИ ПАСА	ДЕЛОВИ РЕЧЕ- НИЦЕ	ОТЦА- ЊА, ОДЛИВА- ЊА	БИША ТУРСКА ТИТУЛА
МЕЛЕЗ, ХИВРИД							ИМЕ КАРЕ- ЊИНС	
ВЕКА ГРУПА ОСТВА								
КОЖИ ПРИЧИ- ЊАВА ШТЕТУ								
ГРАДИЊ У КОЛУМ- БИЈИ				МОРСКА ОВАЛА НЕГАЦИ- ЈА				ЧАБ
						2	СНАЖНИ	
ЈАМАЦ			ДИНАСТИ- ЈА ЗАПАД- СКИХ ВЛАДАРА		РАДИУС		ЛИМНА ЗА- МЕНИЦА НЕМАЊКИ САНИКАР	
3,14...					ПОСАО			
НОЋНА ПТИЦА				РАДИО- ЛОКАТОР НАПИС, ДОПИС				НА МЛАК НАМИНИ, МЛИТА- ВО
3								
„EAST“		ТУРСКИ СУЛТАН БАТАЗИТ ЗАМОР						
					3. ЛИЦЕ ПЛАТОЛА ДЕСАМ		ДЕО НЕДЕЉЕ	
ПОУЧНИ САВЕТ	4							
ДЕО ТЕЛА	НЕПУНИЈУМ				ДИНАР ТОКА		ВРСТА ПЕРИЧ- НА	
ВЕШТО, ИСКУС- НО								

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: 1) Струц, 6) такса, 11) пратња, 13) Реноар, 14) раса, 15) Кра, 17) уста, 18) Ема, 19) стена, 21) тил, 22) Та, 23) клип, 24) РБ, 26) В(ипико) И(во), н, 27) глум, 28) пеон, ц, 30) образ, 32) бундева, 34) Рас, 35) прса, 36) „Др“, 37) ДД, 38) слет, 39) Бра, 40) коњаник, 42) плато, о, 44) атак, 45) благ, д, 49) НМ, 48) Аг, 49) кран, 50) зб, 51) трм, 53) арсен, 55) гар, 56) „Реал“, 58) тим, 59) арба, 60) еснафи, 62) еталон, 64) старт, 65) стока.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ — ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд. Директор НО „ПОЛИТИКА“ Вукоје Булатовић. Главни и одговорни уредник „ПОЛИТИКИНОГ ЗАБАВНИКА“ Живо-рад Стојановић. Помоћник главног и одговорног уредника Александар Б. Костић. Уредник: Бојана Дожић, телефон 324-483. Ликовно-графички уредници Владимир Горбунов и Соња Јашовић, телефон 326-620. Поштански фах 124. Телефони: 324-471, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републич-ког секретаријата за културу СР Србије број 413-2973-02 од 22. 1. 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 10 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ

3 месеца	110,00 динара
6 месеци	220,00 динара
1 година	440,00 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО

3 месеца	220,00 динара
6 месеци	440,00 динара
1 година	880,00 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29/28 уз обавезу на-знаку — НО „ПОЛИТИКА“ — ООУР „Продаја“ претплата на лист „По-литички забавник“

ПРЕТПЛАТА У СТРАНОЈ ВАЛУТИ

САД	\$ 47 —
СР НЕМАЧКА	DM 83.—
ШВЕДСКА	Skp 195.—
ФРАЊУСКА	Pfr 193.—
ШВАЈЦАРСКА	Sfr 77 —

Уплате из иностранства слати на девизни рачун НО „ПОЛИТИКА“ код ИНВЕСТ БАНКЕ — БЕОГРАД, на рачун број 60811-620-63-257300-00031, са обавезом назнаком, претплата на „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

5 ИЗУЗЕТНИХ, БОГАТО ИЛУСТРОВАНИХ КЊИГА ОТКРИЋА И ИСТРАЖИВАЊА

- ПОЧЕТАК ИСТРАЖИВАЊА
- НОВИ СВЕТ
- ЗЕМЉА ЗАЧИНА И БЛАГА
- ТАЈАНСТВЕНИ КОНТИНЕНТИ
- ПОСЛЕДЊЕ ГРАНИЦЕ

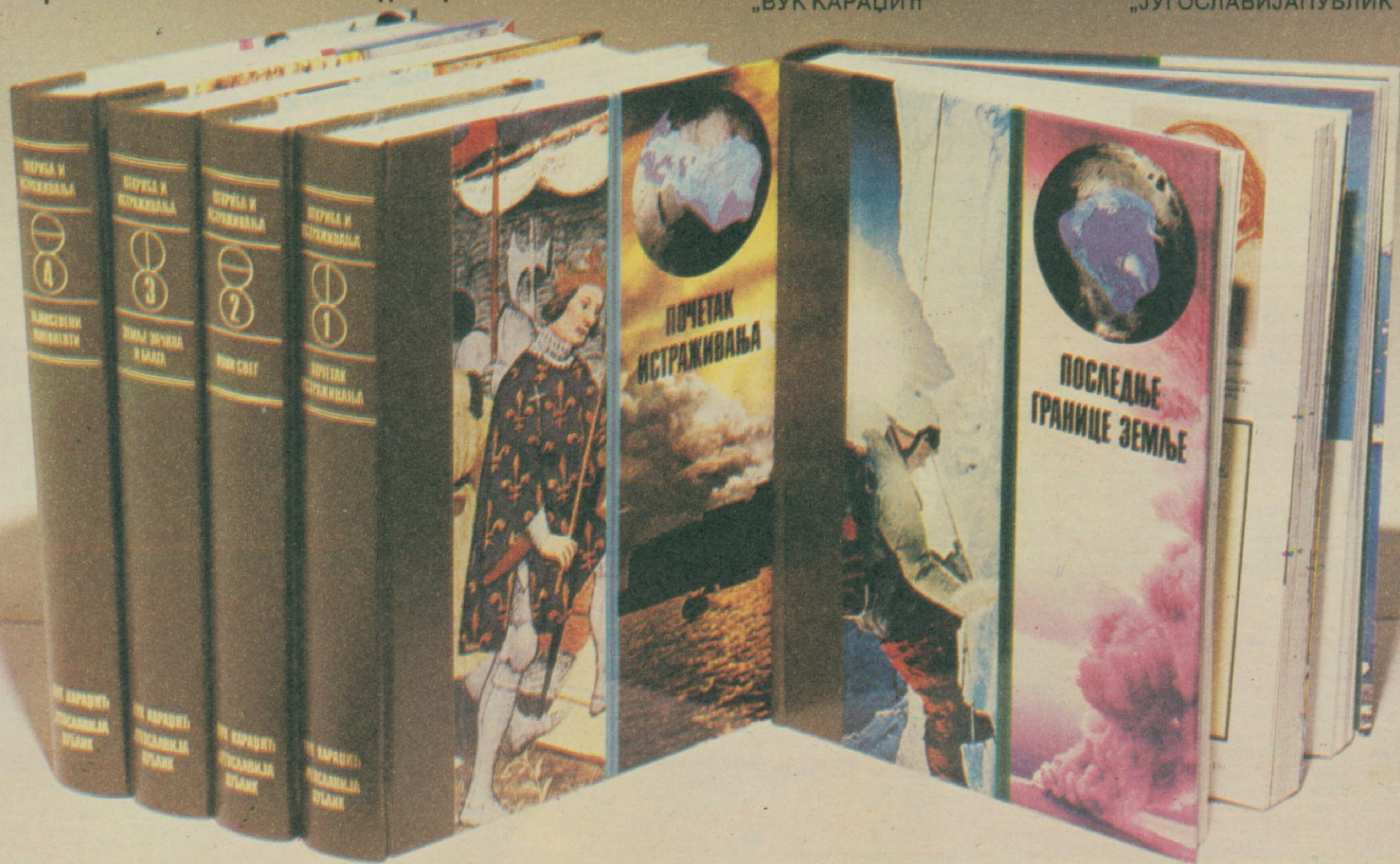
5 КЊИГА
ЕНЦИКЛОПЕДИЈСКОГ
ФОРМАТА (19 x 27)
2400 СТРАНА
УЗБУДЉИВОГ ТЕКСТА
40 СТРАНА ИНДЕКСА
1000 ЗАНИМЉИВИХ ПОДАТАКА
ВИШЕ ОД 2000
ИЛУСТРАЦИЈА У БОЈИ
140 ГЕОГРАФСКИХ КАРАТА

ЦЕНА КОМПЛЕТА 2.800.— динара.

„ОТКРИЋА И ИСТРАЖИВАЊА“ спадају у научно-популарну врсту књижевности која у последње време побуђује све шире читалачко интересовање. На јединствен и приступачан начин ових пет књига дају преглед човекове радозналости за тајне природе и резултате његових упорних настојања да савлада раздаљине, да потчини простор, да у своју корист упрегне силе природе. На око 2500 страница великог формата представљен је преглед кретања људске мисли на раскршћима цивилизација, везе појединих култура у различитим друштвима и различитим временима, приказана су најзначајнија открића у разним областима људске деловности.

ОТКРИЋА И ИСТРАЖИВАЊА у издању
„ВУК КАРАЦИЋ“

„ЈУГОСЛАВИЈАПУБЛИК“

Књиге можете купити сваког радног дана до 15 часова у ИРО „ВУК КАРАЦИЋ“, Краљевића Марка 9, тел. 620-371, а можете их купити и у нашим представништвима у Новом Саду — Лазе Костића 22, тел. 20-339; Сарајеву — Симе Милутиновића 10, тел. 22-773; Светозареву — Славке Ђурђевић 66. згр. Б-3, тел. 23-313 и у Загребу — Николе Тесле 14/III, тел. 410-525.

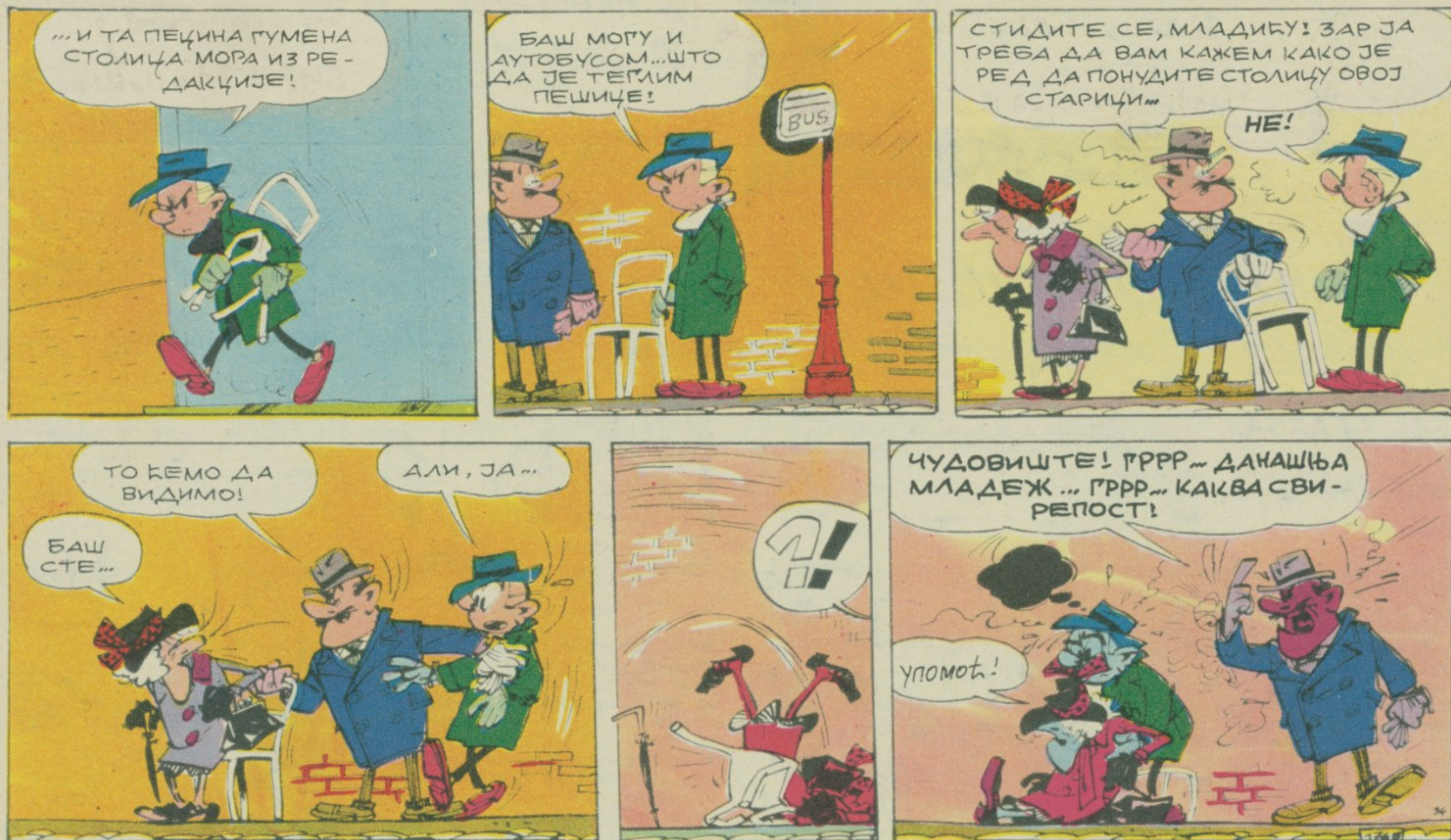
Издавачка радна организација „ВУК КАРАЦИЋ“, Београд, Краљевића Марка 9

ПЗ 1. 2. 1980.

НАРУЧБЕНИЦА

Овим неопозиво наручујем комплет од 5 књига „ОТКРИЋА И ИСТРАЖИВАЊА“ по цени од 2.800.— дин.
ЗА ГОТОВО — са попустом од 10%, плаћање поштару приликом пријема књига.
НА ОТПЛАТУ — у 12 редовних месечних рата без камате. Рате ћу отплаћивати редовно сваког месеца, најкасније до 10-ог у месецу по пријему књига, рачуна и одговарајућег броја уплатница, „ВУК КАРАЦИЋ“. (Непотребно прецртати) У случају спора признајем надлежности II општинског суда у Београду.
Презиме, очево име и име
Место, дан, месец и година рођења
Занимање
Поштански број и место
Назив и адреса радне организације Тел.
Адреса стана Тел.
Овера о запослењу за купце на отплату Потпис купца
Бр. личне карте Издате од СУП-а
Пензионери уместо овере прилажу одрезак претпоследњег чека од пензије.

ПРАВДИНИКА ПЕЦА

НОВО

PEZ® фигурице

PEZ камиони

ДРАГИ ПРИЈАТЕЉУ PEZ-а

Нове фигурице — PEZ КАМИОНИ тражите
у вашој најближој продавници.
Играјте се PEZ фигурама,
следите се PEZ бомбонама!

HP Kolinska

ПОЛИТИКИНИ
ЗАБАВНИК

Мала пошта

11001 БЕОГРАД
МАКЕДОНСКА 29, П. ФАХ 124

Граин Забавниче,

АКО ТЕ БОЛИ ГЛАВА...

Да ли су подочњаци знак неке болести и како се они лече?

Сања Б.
Мајданпек

Подочњаци могу али не морају да буду знак неке болести (срчаних сметњи или поремећаја у раду бубрега) што се лако утврђује лабораторијским анализама). Уколико није у питању болест, а најчешће и није, онда појаву подочњака треба тражити у премору, главобољама, немирном сну. Према томе, најлакше ћеш се „излечити“ одмором и мирним сном. Сем тога, треба имати у виду и да неки људи од самог рођења имају подочњаке а да они нису последица ни болести ни умора.

ОКРЕНИ ИМЕНИК!

Не знам где бих могла да пронађем адресу националних паркова „Сутјеска“ и „Козара“, па те молим да их ти објавиш!

Љиљана Ребић,
А. Буће 115
Сарајево

Адресе које тражиш су: Национални парк „Сутјеска“ — Тјен-тиште и Национални парк „Козара“ — Тјен-тиште.

ра“, Партизанска 25 — Приједор. Иначе, до тих адреса, па и многих других, врло је лако доћи. Потребно је само да окренеш — телефонски именик републике у којој се налазе!

ЈОШ ТРИ БРАТА ХЕРОЈА

У броју 1460 „Политикиног забавника“, у тексту под насловом „Кад ратују Мажари“ пише да су од 1322 народна хероја НОБ-а рођена браћа само тројица Мажара. Међутим, три рођена брата народна хероја су и Ковачевићи: Василије — Чиле, Војо и Мирко. Жив је још само Војо, данас генерал-пуковник ЈНА у пензији.

Бождар Ковачевић,
Илије Миловића 14
Никшић

Потпуно сте у праву. Наиме, поред браће Мажара, и три рођена брата Ковачевића проглашена су за народне хероје. Василије — Чиле, чувен по подвизима у партизанским јединицама, нарочито оном када је у борби код Вилуса у јесен 1941. године заједно са Савом Ковачевићем и Владом Шегртом скочио на италијанске тенкове и заробио их, проглашен је за народног хероја 27. новембра 1953. године, а умро 15. децембра 1961, у шездесетој години живота. Његов брат Војо рођен је такође у Грахову, код Никшића, 1912. године, а народним херојем проглашен је 10. јула 1952. године. Најмлађи од једанаесторо деце њиховог оца Петра — син Мирко — рођен је 6. маја 1916. године, борац Интернационалних бригада шпанске републиканске војске и јунак нашег ослободилачког рата, погинуо је 13. августа 1941. године код Сиња. За народног хероја проглашен је 21. децембра 1951. године. Значајно је напоменути да су се у партизанским јединицама борила седморица рођене браће Ковачевића.

КУЋА ЗАЧАРАНЕ КРАЉЕВНЕ

Желео бих да знам које је године саграђена Вршачка кула?
Бранислав Бачић,
Кијинда

По предању, Вршачка кула потиче из доба кад се под њом простирало Слатко море. Да је то

жива истина „потврђују“ рупе на спољној страни куле у којима су биле учвршћене гвоздене карике за везивање лађа. О пореклу рушевина на Вршачком брегу говори још једно предање: по њему, у кули и дан-данас живи краљевска кћи претворена у змију. Зачарана краљевна носи на глави златну круну украшену драгим камењем и појављује се у поноћ сваке стотине године да би била искупљена.

Ко је и када подигао Вршачку кулу тешко је утврдити јер су подаци којима располаже историја прилично шкрти. Претпоставља се да је саграђена у 15. веку и то у време владавине Ђурђа Бранковића (1427-1456).

САМО ЗА ВРАЧАРЕ

Неопходно ми је крило слепог миша, па те молим да ми га пошаљеш или кажеш где могу да га нађем.

Слађана Арсић,
Македонска 9
Брање

Забавник, на жалост, више нема ниједно крилоце шишмишово. Све смо поделили врачарама, па можда можеш да се обратиш некој од њих. Ако ни то не помотне, онда је потребно пронаћи неку пећину, стари таван, рушевине дворца или куле, где, управо сада,

слепог мишеви спавају свој зимски сан. Само пажљиво: на таквим местима често се нађе и понеки дух, вукодлак, баба-рога и слична бића из празноверица!

БИРО ЗА ПОШТАНСКЕ МАРКЕ

Чуо сам да може да се наручи ценовник за поштанске марке Југославије па те молим да ми напишеш на коју адресу могу да се обратим?

Зоран Јосић,
Колона 91
Мрамор

Ценовник који желиш да купиш можеш наручити у Бироу за поштанске марке у Таковској улици број 7 у Београду. Први том ценовник југословенских марака до 1945. године кошта 70 динара а други, у којем су марке од 1942. године до данас, 180 динара.

НОЋ ДУГИХ НОЖЕВА

Често сам слушао о „ноћи дугих ножева“. Када је и због чега била та ноћ?

Александар Радовић,
Саве Ковачевића 101
Титоград

Године 1919. неталентовани сликар плаката и некадашњи добровољац с чином каплара Адолф Хитлер ступио је у тек основану Националсоцијалистичку радничку партију. Само две године касније постао је и њен председник — био је то први степен на лествицама власти. Већ на следећем показало се да за ту власт мора да се бори. Тако су основани, по злу чувени, јуришни одреди, такозване SA јединице, чији је задатак био да „штите партију“ од непријатеља, пре свега комуниста. Команду над овим одредима Хитлер је поверио старом пријатељу и оданом следбенику Ернсту Рему.

Следећих неколико година капетан Рем био је један од најближих Хитлерових сарадника. Спадао је у неколицину повлашћених који су будућем канцелару смели да се обрате са ти. Капетан Рем био је, иначе, прилично „сиров“ човек кога је француски амбасадор описао као „поспаног и тупог“. Да ли због те поспаности или личне сигурности, командант јуришних одреда, иначе прекаљена војничина, био је стално окружен телохранитељима.

Прошло је неколико година

око 23 часа, наредио је свом личном пилоту да припреми авион за полетање према Минхену. Заједно с њим у два часа ујутру полетела су и два ађутанта, четири полицајца, собар и шофер.

Кад је у четири часа ујутру авион којим је управљао пилот Баур додирнуо писту аеродрома у Минхену, догађаји су почели да се одвијају филмском брзином. Ремов пријатељ Хајлер, управник аеродрома, није успео да команданта јуришних одреда обавести о доласку Хитлера, како су се, за „сваки случај“ договорили, јер вођа нациста није долетео својим авионом. Тако је Ернст Рем тог раног јутра безбрижно кренуо у шетњу из које се није вратио: за то се већ побринуо „светски човек“ Адолф. Командант SA јединица био је тек прва жртва велике чистке, у историји познате као „ноћ дугих ножева“. За њим су на пут без повратка кренуле десетине руководилаца јуришних одреда. Тако је за три дана, од 30. јуна до 2. јула, Хитлер успео да уклони све потенцијалне извршиоце завере коју је Рем ковао против њега. Неки од њих убијани су у креветима, други пред вартима кућа, у канцеларијама где су радили, шумарцима, пољима, пред стрељачким стројем у затвору, баш као и Ернст Рем.

ИМА НАДЕ!

Хтела бих да се упишем у школу унутрашњих послова али не знам да ли за пријем могу да конкуришу и девојке?

Јелка Фујта,
Карађорђева 5
Лаћарак

Да би се неко уписао у школу унутрашњих послова мора да испуњава следеће услове: да има завршену прву фазу усмереног образовања, да је југословенски грађанин, да није старији од 19 година, да је физички и психички потпуно здрав. Исто тако важно је да кандидат није осуђиван, односно да према њему нису примењиване васпитнопоправне мере

и да се против њега не води кривични поступак. То би углавном били сви услови за пријем у школу унутрашњих послова осим једног — да у њу могу само мушкарци! Девојке, бар за сада, у ово школу не могу. Међутим, то не значи да треба да изгубе сваку

наду: истина је да не могу у средњу, али зато могу у Вишу школу унутрашњих послова. За упис у њу могу да конкуришу сви грађани који имају завршену другу фазу усмереног образовања, а испуњавају посебне услове за пријем на рад у органе унутрашњих послова прописане Законом о унутрашњим пословима.

Сви кандидати који се јаве на конкурс подвргавају се специјалистичком лекарском прегледу који обавља лекарска комисија Више школе за унутрашње послове. Кандидати који на њему „прођу“ одабирају се према успеху у другој фази усмереног образовања и показаним резултатима на психотестовима које раде за време специјалистичког прегледа у самој школи. Ближе информације могу да се добију у Секретаријату Више школе унутрашњих послова у Земуну, у Улици цара Душана 196 од 15. маја до 15. јула.

МЕЊАМО, ПОКЛАЊАМО, ТРАЖИМО

Мој пријатељ и ја почели смо сакупљати стрипове и посебно нас интересују старији бројеви. У замјену дајемо маркице, постере, значке, цетне календаре, већ по договору. Томислав Јакић, 55400 Нова Градишка, Штресмајерова 35-б

За осам салвета дајем 16 маркица. Драгана Ђорђевић, Herderstr. 22, Frankfurt/M, BR Deutschland

За једну плочу „Сребрних крила“ дајем 20 салвета, једну значку, 2 папирне лутке и 5 малих календара. Марија Киш, 21460 Врбас, Ђуке Салаја 62

Сакупљам значке, оловке, постере и привеске — Сања Драмаић, Косовска Митровица, 29 новембра Д — 4/8

За једну металну значку дајем 10 налепница, а за пластичну 5 налепница. Ко ми пошаље постер „Сребрних крила“ добија 20 налепница. Наташа Радовановић, 11550 Љиг, Саве Керковића

ХАНКА ПАЛДУМ НА НОВОМ ПОСТЕРУ ЕНИГМАТСКОГ ЛИСТА

ПОЛИТИКА
Мозаик

